

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΖ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 14

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ.Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μεγάλοι σταθμοί εις τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἀφ' ἑνὸς ἢ διὰ πρώτην φοράν πρόσφατος πολυήμερος ἐπίσκεψις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, τῆς ὁποίας ἐκτενὲς Χρονικὸν ἤρξατο δημοσιεύμενον ἀπὸ τοῦ προηγουμένου τεύχους εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ διὰ τρίτην φοράν ἐπίσκεψις τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας Χρονικὸν θὰ δημοσιευθῇ εἰς προσεχῆ τεύχη τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ. Εἰς ἀμφότερα τὰ ταξίδια ὁ Πρωτόθρονος ἐν τῇ καθ' ὅλου Ὁρθοδοξίᾳ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης συνωδεύετο ὑπὸ ἐκλεκτῆς ἀντιπροσωπείας διακεκριμένων Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῆς ὁποίας ἀντιπροσωπείας προεξῆρχεν ὁ γνωστὸς διὰ τὴν οἰκουμενικὴν ἀκτινοβολίαν του διακεκριμένος Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαῖος.

Τὸ εἰς Ἀμερικὴν ταξίδιον, συνδεθὲν μετὰ τῆς παρουσίας τοῦ Παναγιωτάτου εἰς τὴν λαμπρὰν 30ὴν Κληρικολαϊκὴν Συνέλευσιν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, ἐπεσημάνθη διὰ τῆς συναντήσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Ἀμερικῆς κ. Τζώρτζ Μπους καὶ μετὰ προσωπικοτήτων καὶ συλλογικῶν ὀργάνων τῆς παντοειδοῦς Ἀμερικανικῆς Ἡγεσίας, μετὰ στελεχῶν τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ μετὰ θαλερῶν

κέντρων καὶ πνευματικῶν φυτωρίων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ν. Ἱερσέης καὶ ἄλλων Ἑλληνορθόξων Ἐπισκοπῶν, ὡς καὶ τοῦ καθ' ὅλου Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ. Ἡ μόλις χθὲς περατωθεῖσα τρίτη ἐπίσκεψις τοῦ Παναγιωτάτου εἰς Ἑλλάδα, προκληθεῖσα ἐκ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 600ετηρίδος τῆς Ἱ. Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Μεγάλου Μετεώρου, συνεδέθη καὶ μετὰ ἐπισκέψεων εἰς τὸ ἐν Καραϊῶν Διοικητικὸν Κέντρον καὶ εἰς Ἱ. Μονὰς τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἰς Βόλον, εἰς Τρίκαλα, Καλαμπάκαν καὶ Ἱ. Μονὰς τῶν Μετεώρων. Πανταχοῦ ὁ Παναγιώτατος ἔτυχε θερμοτάτης ὑποδοχῆς, γενόμενος δεκτὸς μετ' αἰσθημάτων σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης Ἡγεσίας καὶ ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Πολιτείας καὶ ὑπὸ τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος κληρικῶν, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν.

Οἱ ἀναγνώσταί μας γνωρίζουν πολλὰς λεπτομερείας διὰ τὰ πρόσφατα εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἑλλάδα ταξίδια τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, αἵτινες ἔχουν ἤδη μεταδοθῆ διὰ τῶν ἐφημερίδων, τῶν περιοδικῶν, τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς τηλεοράσεως. Ἐπίσης θὰ γνωρίσουν νέας λεπτομερείας διὰ τῶν Χρονικῶν τοῦ παρόντος περιοδικοῦ. Δι' αὐτὸ εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας στήλας τῶν κυρίων ἄρθρων θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἐπισημανσιν μερικῶν γενικῶν συμπερασμάτων καὶ μηνυμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὀδηγεῖ ἡ στοχα-

στική θεώρησις τῶν προσφάτων ἱστορικῶν Πατριαρχικῶν ἐπισκέψεων. Τὰ συμπεράσματα ἢ μηνύματα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Αἱ ἐπισκέψεις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς Ἀμερικὴν καὶ εἰς Ἑλλάδα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς πάντας, οἵτινες ἐγνώρισαν αὐτὸν εἴτε διὰ προσωπικῆς συναντήσεως, εἴτε ἀπὸ τῆς τηλεοράσεως, τοῦ ραδιοφώνου καὶ τοῦ ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου, νὰ ἐκτιμήσουν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ὁρθοδοξίας. Οὗτος, ὡς ἤδη τόσον κατὰ τὸ παρελθόν, ὅσον καὶ προσφάτως ἔχομεν ἐπισημάνει, ἀκυριολεκτικῶς κατακτᾷ τὰς καρδίας τῶν γνωρίζοντων αὐτὸν διὰ τῶν ἐξαιρέτων προσωπικῶν του χαρισμάτων... Διακρίνεται ὡς ἐνσάρκωσις τῆς ταπεινότητος κατὰ Θεὸν σοφίας καὶ συνέσεως, τῆς παροιμιώδους ἀπλότητος, τῆς μελιχιότητος, τῆς προσηνείας, τῆς χριστιανικῆς λεπτότητος, εὐαισθησίας καὶ εὐγενείας, τῆς ἑναρμονίσεως τῆς ἀκριβοῦς ὀρθοδόξου παραδόσεως πρὸς τὰ ἐπίκαιρα σημερινὰ προβλήματα καὶ αἰτήματα καὶ τῆς σταθεραῶς προθέσεως πρὸς συνέχισιν τῶν ἐν ἀγάπῃ διορθόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν διαλόγων τῆς ἀληθείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀληθείας μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ οἰκοδομηθῇ ἡ προσέγγισις καὶ ἐνότης τῶν Ἐκκλησιῶν... Συμπαραστατοῦμενος ὑπὸ διακεκριμένων Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μεθ' ὑποδειγματικῆς συνέσεως καὶ μετὰ τοῦ ἀναγκαίου ρεαλισμοῦ, ὅστις προφυλάσσει ἐξ οὐτοπιστικῶν ἐνεργειῶν, συνεχίζει τὴν πεφωτισμένην προσπάθειαν ἀφ' ἑνὸς πρὸς ἀνταπόκρισιν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὰ αἰτήματα τοῦ 2000 καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς διατήρησιν τῆς διορθόξου συμποίας καὶ πρὸς ἀσφαλῆ πορείαν πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς διεκκλησιαστικῆς ἐνότητος»¹.

2) Αἱ ἐπισκέψεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἑλλάδα ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ τονισθῇ ἡ ἐνοπιὸς ἀποστολὴ τῆς Πρωτοθρόνου ἐν τῇ καθ' ὅλου Ὁρθοδοξία Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

1. Περιοδ. «Ἐκκλησία», ἀρ. 12, 1-15 Αὐγούστου 1990, σελ. 434. Πρβλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, «Ἡ εἰς Ἑλλάδα ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, Ἀθήναι, 1987, σ.

Ὡς ὑπέμνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος κατὰ τὴν ἐν Βόλῳ προσφώνησιν του πρὸς τὸν Παναγιώτατον, ὁ Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Τζόρτζ Μπούς, ἐπισημαίνων τὴν ἐνοπιὸν ἀποστολὴν τοῦ ἐν τῇ Ὁρθοδοξία πρώτου τῆ τάξει Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐτόνισεν ὅτι ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος εἶναι ὁ ἀδιαφιλονίκητος Πνευματικὸς Ἠγέτης 250 ἑκατομμυρίων Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν.

Ὁ Σεπτὸς Πνευματικὸς Ἠγέτης τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀναφερόμενος εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνοπιὸν ἀποστολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐτόνισε χαρακτηριστικῶς ἅμα τῇ εἰς Ἀμερικὴν ἀφίξει του: «Παρὰ τὸ ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς ὅλον τὸν κόσμον, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Χώραν αὐτὴν, συντεθειμένη ἐκ πιστῶν προερχομένων ἐκ διαφόρων ἐθνοτήτων παραμένει, ὡς μὴ ὠφελε, διεσπαρμένη εἰς ποικίλας «δικαιοδοσίας», ἡμεῖς ὡς ἐκ τῆς ὑπερεθνικῆς θέσεως καὶ εὐθύνης ἡμῶν ἐν τῇ δομῇ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας θεωροῦμεν ἀπαντας τοὺς Ὁρθόδοξους ὡς ἐν Ὁλον, ἡνωμένον εἰς μίαν πίστιν, μίαν λατρείαν, μίαν Θεῖαν Εὐχαριστίαν, ἀνεξαρτήτως ἐθνικῆς προελεύσεως ἢ ἄλλης ἰδιαιτερότητος. Ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπευθύνομεν πρὸς πάντας τοὺς Ὁρθόδοξους τῆς χώρας ταύτης τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλογίαν ἡμῶν καὶ διαβεβαιούμεν αὐτούς, ὅτι ἡ ἐν κανονικῇ τάξει πλήρης ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας οὐδέποτε ἔπαυσε, οὔτε θὰ παύσῃ νὰ ἀποτελῇ κύριον μέλημα ἡμῶν».

Καὶ ἐν Βόλῳ ὁ Παναγιώτατος Ἠγέτης τῆς Ὁρθοδοξίας ἐτόνισεν, ὅτι καθῆκον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι «νὰ διατηρῇ καὶ νὰ καλλιεργῇ τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν», «νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ εὐρυθμίαν» καὶ νὰ ἀναπτύσῃ πρωτοβουλίας, ἀποβλεπούσας εἰς τὸ νὰ ἐμφανίζηται «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἡνωμένη ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ» καὶ νὰ τὸν ὀδηγῇ «εἰς τὴν καταλλαγὴν καὶ τὴν ἐνότητα».

3) Ἡ ἐνοπιὸς διὰ τὸν κόσμον ἀποστολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γίνεται

αίσθητή, ἐκτός τῶν ἄλλων, εἰς τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ πρὸς προώθησιν τῶν ἐν ἀγάπῃ διεκκλησιαστικῶν διαλόγων τῆς ἀληθείας. Δι' αὐτὸ ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων εἶπε χαρακτηριστικῶς ἐν Ἀμερικῇ τὰ ἑξῆς: «Χαιρετίζομεν ὡσαύτως μὲ τὴν αὐτὴν ἀγάπην καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς Χριστιανούς, μετὰ τῶν ὁποίων ἀτυχῶς δὲν εὐρισκόμεθα εἰσέτι ἐν πλήρει κοινωνίᾳ πίστεως καὶ μυστηρίων. Ἡ προσπάθεια πρὸς καταλλαγὴν, θεολογικὸν διάλογον καὶ πλήρη ἐνότητα μεταξὺ τῶν διηρημένων Χριστιανῶν εὐρίσκεται εἰς τὸ ἐπίκεντρον τῶν μελημάτων μας καὶ τῶν καθημερινῶν προσευχῶν μας».

Αἱ ἐπὶ διορθοδόξου καὶ διεκκλησιαστικοῦ πεδίου ἱεραὶ αὐταὶ ὑποχρεώσεις καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου θεμελιοῦνται ἐπὶ τῆς μακραίωνος ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, καθ' ἣν ὁ περιφανῆς Πατριαρχικὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συμφώνως πρὸς τὸν ἅγιον κανόνα τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «τῶν ἴσων ἀπολαύει πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνος, μεγαλύνεται πράγμασιν».

4) Κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι ποικιλοτρόπως ἐτονίσθη, ὅτι ὁλονέν καὶ περισσότερον ἀναγνωρίζεται ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἥτις καλεῖται νὰ διαδραματίσῃ σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν προσπάθειαν πρὸς ἐξάλειψιν τῶν δεινῶν τοῦ κόσμου, ὅστις κατὰ τὴν πατριαρχικὴν διατύπωσιν, ἀντιμετωπίζει, λόγῳ ἀκριβῶς τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς τεχνολογίας καὶ ἕνεκα τῆς ὑλικῆς εὐδαιμονίας του, τεράστια προβλήματα ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα ἀπειλοῦν νὰ ἀφανίσουν ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν πλανήτην μας». Ὡς ἐτόνισε καὶ ὁ πεφωτισμένος καὶ χαρισματικὸς Πνευματικὸς Ἡγέτης τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰάκωβος, ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου εἰς Ἀμερικῇν ἀπέβλεψεν εἰς τὸ «νὰ γνωρίσουν

οἱ ξένες Ἐκκλησίες, ἡ Καθολικὴ, ἡ Προτεσταντικὴ, ἀκόμη καὶ τὰ ἄλλα θρησκευόμενα, ὅπως εἶναι ὁ Ἰουδαϊσμός καὶ τὸ Ἰσλάμ, ποὺ ἔχουν καινούριες τώρα ρίζες στὴν Ἀμερικῇ, ὅτι ὑπάρχει μίᾳ Ἐκκλησία ὅχι μόνον παλαιάφη καὶ ἑνδοξη καὶ ἀγία, ἀλλὰ μίᾳ Ἐκκλησία ζῶσα στὴν ἐποχὴ μας, μὲ ἰδικὸ τῆς μήνυμα καὶ ἰδικὴν τῆς φωνὴν γύρω ἀπὸ τὰ διεθνή, καθὼς καὶ τὰ τοπικά, κοινωνικά, ἠθικά καὶ πολιτιστικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς». Ἀναλόγους ἐπισημάνσεις διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας παρουσίασαν τόσον ἐν Ἀμερικῇ ὁ Πρόεδρος Τζῶρτζ Μπούς, ὅταν ἐτόνισεν ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι τὸ στήριγμα τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνακλίνουσιν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου, ὅσον καὶ ἐν Καρυαῖς τοῦ Ἁγίου Ὀρους ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, ὅστις ἐπεσήμανεν ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει ὑψηλὴν ἀποστολὴν ἐν ἡμέραις, κατὰ τὰς ὁποίας συντελοῦνται κοσμοϊστορικαὶ ἀλλαγαὶ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Εὐρώπῃ. Ὡς ἐτονίσθη ἐν Βόλφ καὶ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδοῦλου κατὰ τὴν προσφώνησιν του πρὸς τὸν Πατριάρχην, «ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὰς κοσμογονικὰς ἐξελίξεις εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην... ἔχει ἤδη ἀναβαθμισθῆ καὶ ἐκτιμηθῆ ὡς ἐξόχως σημαντικὴ διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ νέος ρόλος, τὸν ὁποῖον ἡ ἱστορία ἐπιθέτει ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σήμερον, ἐπέχει θέσιν καταλύτου εἰς τὰς ὑπὸ διαμόρφωσιν νέας συνθήκας ζωῆς τοῦ κόσμου».

Εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος θὰ παρουσιάσωμεν καὶ μερικὰ συμπεράσματα ἢ μηνύματα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰδικῶς εἰς τὸν Ὁρθόδοξον Ἑλληνισμόν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΙΕΡΑ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ*

Ψαλλομένη τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου

Εἰς τὸ «Θεὸς Κύριος...» τὰ Ἀπολυτίκια,
ὡς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ.
Εἶτα, μεθ' ἐκάστην Στιχολογίαν, ἀντὶ Θεοδοκίῳν,
ἀντιστοιχῶς, τὰ παρόντα
Καθίσματα.
Εἰς τὴν Α' Στιχολογίαν.
Ἦχος Δ'. Κατεπλάγη Ἰωσήφ.

Ὁ τῶν ὅλων Ποιητῆς
παντὸς τοῦ κόσμου προνοῶν
οὐκ ἀμάρτυρον ἀφείς
τὴν παρουσίαν Ἐαυτοῦ,
ἐξ οὐρανοῦ ἕτεοὺς ἡμῖν καταπέμπει.
Αὐτὸς δὲ τοὺς καιροὺς
τοὺς καρποφόρους διδούς,
καὶ πάντα ἐμπληρῶν
τροφῆς ἀρκούσης αὐτοῖς,
εὐφραινόμεναις καρδίαις ὑμνούμενος,
ὡς ἀγαθός, ἐπακούει.
Σοὶ δόξα πρέπει
τῷ Εὐεργέτῃ,
τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡμῶν.

Εἰς τὴν Β' Στιχολογίαν.
Ἦχος Α'. Τὸν τάφον Σου, Σωτήρ.

Εὐγνώμοσι ψυχαῖς
καὶ καρδίαις καὶ γλώσσαις
ὑμνήσωμεν, πιστοί,
ἀγαθῶν τὸν Δοτήρα
τῷ κόσμῳ ὡς χρώμενοι
καὶ μὴ καταχρώμενοι
ἐπιστάμενοι
ὅτι παράγει τοῦ κόσμου
σχῆμα μάταιον,
ἄλλον δ' ἡμεῖς προσδοκῶμεν
Χριστοῦ εὐδοκήσαντος.

Εἰς τὴν Γ' Στιχολογίαν.
Ἦχος πλ. Α'. Τὸν Συνάναρχον Λόγον.

Τῆς ἐν κόσμῳ φθορᾶς οἱ ἐπιθυμήσαντες

τῷ παρόντι αἰῶνι συσηματίζονται
μὴ νοοῦντες τὸ φρονεῖν
εἰς τὸ σωφρονεῖν,
Κύριε, Κύριε,
προσχωροῦντες δ' ἐμμανῶς
τοῦ ἐωσφόρου ταῖς βουλαῖς,
ἀδίστακτοι καταλύται.
Διὸ αἰτοῦμέν Σε, Σῶτερ,
τὸ μέτρον δεῖξον ἡμῖν τοῖς δούλοις Σου.

Τὸ παρὸν δὲ μεσώδιον Κάθισμα ψάλλεται, ἀντὶ Θεοδοκίου, μετὰ τὴν γ' ᾠδὴν τοῦ Κανόνος:

Ἦχος πλ. Δ'. Τὴν Σοφίαν καὶ Λόγον.

Τὴν Σοφίαν καὶ Λόγον Σε τοῦ Θεοῦ
ἰκετεύομεν, Κύριε τοῦ παντός.
Δείξον τὰ εὐάρεστα
παρὰ Σοὶ τῷ Δημιουργῷ
καὶ τὰ τῇ Κτίσει ὄντα
οἰκεία καὶ πρόσφορα,
τοῖς ἀνθρώποις δὲ πάσι
καλὰ καὶ συμφέροντα.
πῶς δὲ δεῖ ἐν κόσμῳ
ἀναστρέφεσθαι πάντας
καὶ μὴ ὑπεραίρεσθαι
ὡς τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως
δυνατὸν ἀπογεύσασθαι.
Συνέτισον ἡμᾶς ὁ Θεός,
μὴ ἐκφεύγειν
τῆς ἀπαγορεύσεως,
ἀπαρεγκλίτως τηρεῖν δὲ
τὰ σὰ προστάγματα.

ΚΑΝΩΝ

Ὁδὴ ἡ ἀκροστιχίς:

Σῶζε κόσμον, κόσμου Κοσμητορ· Νικοδήμου.

Ἦχος πλ. Δ'.

ᾠδὴ α'. Ὑμνὸν διοδοῦσας.

Σὺ κόσμου Δομητορ πανσθενουργέ,
Θεοῦ Πατρός Λόγε καὶ Σοφία ἢ ὑπὲρ νοῦν,
ἰκάνωσον ὕμνους σοὶ ἐξάδειν,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 461 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 13 τεύχους.

δι' Οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, ὡς ἠυδόκησας.

Ῥοάθη ἀγγέλοις ἢ θαυμαστῇ
Κτίσις, ὡς προῆλθεν ἐκ τοῦ λόγου Σου, Δυνατέ,
καὶ ἦνεσαν ἐν φωνῇ μεγάλῃ,
Δημιουργὲ τῶν ἀπάντων, ὅτι δεδόξασαι.

Ζωῆς Σε ὑμνοῦμεν τὸν χορηγόν,
διδόντα ἀφθόνως σῆς χρηστότητος δωρεάς,
καὶ κόσμου ἀεὶ Σε προνοοῦντα.
καὶ συντηροῦντα τὰ πάντα, ὅτι δεδόξασαι.

Θεοτοκίον.

Ἐδόθης ἀγλαΐσμα ἱερόν,
κόσμου ἀκροθίνιον, ὦ Παρθένε, τῷ Λυτρωτῇ,
ὡς Μήτηρ, ἢ Κεχαριστωμένη,
Ὅν ἀνυμνοῦμεν ἀπαύστως, ὅτι δεδόξασται.

Ῥδὴ γ'. Οὐρανίως ἀψίδος.

Κραταιᾶ ἐν δυνάμει
καὶ τῇ συνέσει τῇ σῇ
κόσμον ἐτεχνούρησας, λόγῳ τῷ συναράχῳ
σου,

Πάτερ οὐράνιε, σὺν τῷ ἐπιφερομένῳ
Πνεύματί Σου, Ἄναρχε· δόξα τῷ κράτει σου.

Ὁ τὸ φῶς ἀνατέλλων,
Ὅς εἶδες ὅτι καλόν,
καὶ περιβαλλόμενος τοῦτο ὥσπερ ἱμάτιον,
φωστήρας ἔθηκας, τὸν τε μικρὸν καὶ τὸν μέγαν,
εἰς ἡμέρας ἔλλαμψιν, φαῦσιν τε τῆς νυκτός.

Σέλας, ἕναστρον αἴγλην,
ἐν ἀσελήνῳ νυκτί,
βλέποντες νοοῦμεν ἐν τῷ στερεώματι,
τὸν οὐρανοῦ Ποιητῆν,
τὸν ἅπαντα ἐν τῇ σοφίᾳ
τῇ Αὐτοῦ ποιήσαντι,
Ὅν προσκυνήσωμεν.

Θεοτοκίον.

Μήτηρ πάναγνε, δέξαι
τὴν παρ' ἡμῶν δέησιν,
καὶ τὸν σὸν Τῖόν ἐκδυσώπει, ἵνα ἐνδείξηται,
πῶς περιέπειν δεῖ τὰ θαυμαστά Αὐτοῦ ἔργα,
καὶ μὴ παραχρήσασθαι τούτοις ὡς ἄφρονες.

Ῥδὴ δ'. Εἰσακήκοα, Κύριε.

Ὁ παρέχων τοῖς δούλοις Σου
πάντα τοῦ σώματος ἐπιτήδεια,

ὧν οὐδέν ἐστιν ἀπόβλητον
μετ' εὐχαριστίας λαμβανόμενον.

Νοεράν, ἀδιάλειπτον
τὴν εὐχαριστίαν Σοι ἀναπέμπομεν,
πάντα ἀγιάζεσθαι θέλοντες
διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

Καθαράν καὶ ἀμόλυντον
φύσιν τοῦ ἀέρος καὶ γῆς καὶ ὕδατος
κατὰ χρέος διασώζωμεν,
πρῶτοί τε αὐτοὶ ἀγνιζόμεθα.

Θεοτοκίον.

Ὁ ναὸς ὁ πανάγιος
τῆς ὑπερουσίου μᾶς Θεότητος,
Θεοτόκε ἀειπάρθενε,
ἀδιαφθορίαν τῇ κτίσει δώρησαι.

Ῥδὴ ε'. Φώτισον ἡμᾶς.

Σῶτέρ μου, Χριστέ,
συναδίνει κτίσις ἅπασα,
καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἐν στεναγμῷ
ἐκδεχομένη, ἐξαιτεῖται σὺν τοῖς δούλοις Σου.

Μείζονα ἡγοῦ
θησαυρῶν ἀπάντων, ἄνθρωπε,
ὑγείαν τὴν τοῦ σώματος καὶ ψυχῆς
καὶ μὴ λυμαίνου ὀροθέσια τῆς φύσεως.

Ὅρα τὴν φθοράν
τὴν ἀθρόως εἰσχωμάζουσαν
καὶ ἄπεχε, ψυχὴ μου, ἀμιασιῶν,
καὶ μὴ ρυποῦ, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.

Θεοτοκίον.

Ὑψωσον θεριμῆν
ἱκεσίαν σου, Πανάρχαντε,
πρὸς τὸν εὐήκοόν σου Μονογενῆ,
τοῦ ἀποτρέπειν βιασμούς ἀθέσμους φύσεως.

Ῥδὴ στ'. Τὴν δέησιν ἐκχεῶ.

Κοσμητορ τῶν σῶν κτισμάτων, Κύριε,
τὴν τοῦ κόσμου ἀρμονίαν ἰθύνεῖς·
τὰ ἀναβαίνοντα ὄρη πυκάζεις
καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων ὑπέθηκας,
εἰς τόπον γλότης ὀδηγῶν
καὶ διδοὺς τὴν τροφήν τοῖς σοῖς πλάσμασιν.

Ὁ χόρτον ἐκ τῆς γῆς ἀνατέλλων

Εὐλαβικὲς ἀναμνήσεις**ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΥΡΟΥ, ΤΗΝΟΥ, ΑΝΔΡΟΥ, ΚΕΑΣ, ΜΗΛΟΥ
ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ (+ 8 ΙΟΥΝΙΟΥ 1961)**

21 Ἰουνίου 1960. Βρισκόμαστε στὴν Τήνο. Στὴν Ἱ. Μονὴ Κεχροβουνίου. Ἀπὸ πολὺ πρῶτ' ὄλες οἱ Ἀδελφές μὲ τὴν μακαριστὴ Ἡγουμένη γερόντισσα Εὐπραξία εἶναι στὸν Ναό. Δέκα περίπου ἱερεῖς ἀπὸ τὴν χώρα καὶ τὰ γύρω χωριὰ κυκλώνουν κατὰ τὴν Θ. Λειτουργία τὸ Ἅγιο Θυσιαστήριον. Στὸν θρόνον θρῖσκεται ὁ Γέροντων Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου κ.λπ. Φιλάρε-

τος. Τριάντα περίπου χρόνια ποιμαίνει τὴν Μητρόπολη. Σήμερα γιορτάζει. Εἶναι γιὰ τὸν ἴδιο μεγάλη καὶ ξεχωριστὴ αὐτὴ ἡ μέρα. Σὰν σήμερα, πρὶν τριανταεπτὰ χρόνια χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος Σικάγου. Ὅλοι ὅσοι θρῖσκεμαστε κοντὰ του σήμερα ἔχουμε ἀπὸ τὸν ἴδιο χειροτονηθεῖ. Εἴμαστε παιδιὰ του. Εἶναι πατέρα μας. Τὸ νοιώθουμε αὐτό. Ὁ Γέροντας ἄλλωστε μᾶς δίνει

καὶ τὸν ἄρτον τοῖς ἀνθρώποις πορίζων
τὰ πετεινὰ οὐρανοῦ διατρέφεις
καὶ ἰλαρύνεις ἐλαίῳ τὰ πρόσωπα
καὶ δίδως βρωσιν τοῖς βροτοῖς
καὶ καρδίας εὐφραίνεις τοῖς πόμασι.

Στρουθία ἐννοσσεύουσι δένδροις,
λαγωῶν καταφυγὴ δὲ ἐν πέτρῳ,
καὶ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις τὰ ὄρη
εἰς ἐνδιαίτησιν εὐθետον ἔλκουσι,
βρωσιν δ' αὐτοῖς παρὰ Θεῶ
τοῦ δρυμοῦ τὰ θηρία ζητήσουσι.

Θεοτοκίον.

Μάνδρα προβάτοις κοιτασμὸν ἀσφαλίζει
Σὺ δὲ σκέπη κραταιὰ τοῖς ἀνθρώποις,
Ἄνατολή τοῦ Ἡλίου, Παρθένε,
Δικαιοσύνης ἡ χώρα ἡ ἄστυλος,
ἐν ἣ συνήχθησαν λαοὶ
βασιλείαν Χριστοῦ ἐκδεχόμενοι.

Μετὰ τὴν στ' ὠδὴν

Κοινοκίον.

Ἦχος πλ. δ'. Τὸ προσταχθέν.

Τὸ προσταχθέν τῷ Ἀδὰμ ἐν Παραδείσῳ,
καλῶς ἐργάζεσθαι αὐτόν τε καὶ φυλάττειν,
παρακούσαντι τότε, ἐκλείσθη ἡ θύρα·
ἡμεῖς δὲ ἐν παραβάσει ὄντες πολλῇ,
πικρίαν τοῦ ξύλου γνώσεως πονηρᾶς
ἀδιστάκτως γευσάμενοι,
ἀκάνθιας δρέπειν φθορᾶς,
ἀνθ' ὧν τῇ κτίσει πρᾶττομεν,
μεταγνόντες ἐκφύγωμεν.

Ὁ Οἶκος.

Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς,
ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ.
Τοῦ Θεοῦ δὲ περὶ ἡμῶν τὰ κρεῖττονα προβλεψα-
μένου,
βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένοι ἐγενήθη-
μεν ἐν κόσμῳ,
ἵνα τελειωθῶμεν. Ἄλλ' ἐν παραβάσει γεγονό-
τες, ἀπάτη τῆς ἀμαρτίας,
οὐ παύομεθα τὰ ὀψώνια αὐτῆς γευόμενοι.
Σὺν ἡμῖν δὲ ἡ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως
τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται.
Ὅθεν τῆς ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς, ἡμῶν τε καὶ
τῆς φύσεως,
μεταγνόντες ἐκφύγωμεν.

Συναξάριον.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἀπαρχῇ τῆς νέας
Ἰνδικτιῶνος, ὥρισεν ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ
Ἐκκλησία «πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις,
προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων
ἀνθρώπων» καὶ ὑπὲρ προστασίας καὶ διαφυλά-
ξεως τῆς περιβαλλούσης ἡμᾶς φύσεως ἀπὸ φθο-
ρᾶς καὶ ἀλλοιώσεων· «τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀ-
πόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ».

Στίχ. Ρύπον ψυχῆς ἀποθώμεθα πάντα,
ἄφθορον ἀρρυπώτως τὸν κόσμον οἰκοῦντες.

Ἀρχὴ Ἰνδικτου εὐκοσμίαν κηρύσσει.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Πατρὼν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

πάντα τὴν δυνατότητα νὰ μὴ τὸ ξεχνᾶμε. Λίγο πρὶν τὴν «Ἀπόλυση» αὐτὸς ποὺ σημειώνει αὐτὲς τὶς λίγες γραμμὲς, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα, διετύπωσε ἀπλᾶ δύο σκέψεις παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν Ἁγ. Γραφή, πού σ' ἕνα σημεῖο τονίζει πῶς «ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθεισιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰωάν. ι' 11). Καὶ τελειώνοντας εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

«... Ἐἶναι πραγματικά, ἀδελφοί μου, εὐλογία Θεοῦ νὰ ἔχουμε ἕναν τέτοιο Ποιμενάρχη καὶ πνευματικὸ Ἠγέτη τῶν ὠραιομόρφων Κυκλάδων μας. Μία φυσιογνωμία μεγάλη καὶ τιμημένη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, προσωπικότητα στὴν ὁποία ἔχουν συναντηθεῖ ἡ θαθεῖα πίστη μὲ τὴν πολυμερῆ κατὰ κόσμον σοφία, ἡ εὐρύτητα τῆς σκέψεως μὲ τὸν βίον, τὴν ἀγιότητα, τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα μὲ τῆς συνειδήσεως τὴν ἀγνότητα. Ἡ ταπεινοφροσύνη μὲ τὸ ἐπιβάλλον τῆς ψυχῆς μεγαλεῖο, ἡ πραότητα μὲ τὴν χριστιανικὴν αὐστηρότητα, ὁ ζήλος μὲ τὴν παραδειγματικὴν στὸ καθήκον ἀφοσίωση, ἡ καλωσύνη, ἡ ἀγαθότητα μὲ τὸ ἀπύθμενο τῆς πατρικῆς καρδιάς βάθος.

Ἡ πρὸς τὸν Κύριο καὶ τὴν Ἐκκλησία ἀγάπη του ἐπιμαρτυρεῖται μὲ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα στὴν μητροπολιτικὴ αὐτὴ περιφέρεια ἐδημιούργησε. Ἰδιαιτέρα ἡ Ἱερὰ αὐτὴ Μονὴ ἔχει ἀκριβῆ γνώση τῆς τόσης ἀγάπης τοῦ σεπτοῦ Ποιμενάρχου μας πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Γνωστὴ σὲ ὅλους καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸ ποιμνίό του, πρὸς τὰ πνευματικά του παιδιὰ, πρὸς τοὺς ἱερεῖς του, οἱ ὁποῖοι μποροῦν κάθε στιγμὴ νὰ μαρτυρήσουν γιὰ τὴν φιλόστοργη καρδιὰ τοῦ πνευματικοῦ τους Πατέρα. Πού καὶ σήμερα, παρὰ τὴν ἡλικία του, ἐκδραπανά τις ἡμέρες του γιὰ νὰ ἴδῃ ἡ Ἐκκλησία μας ἡμέρες καλύτερες, γιὰ νὰ γίνουμε ἐμεῖς μέτοχοι μιᾶς πραγματικῆς χριστιανικῆς ἀναγεννήσεως.

Σεβασμιώτατε Δέσποτα,

Τὰ ὠραῖα νησιὰ ποὺ ἐπὶ 29 συναπτὰ χρόνια ποιμαίνετε, σᾶς ἐγνώρισαν ὄχι μόνο στεφανωμένο μὲ τὸ ἅγιο τοῦ Ὁσίου Φιλαρέτου ὄνομα, ἀλλὰ καὶ θαθεῖα ποτισμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὰ συνθήματα τῶν μεγάλων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας ἀνδρῶν. Σᾶς ἐγνώρισαν σὰν πραγματικὸ Πατέρα καὶ Ποιμένα. Σᾶς ἐγνώρισαν σὰν ἀριστοτέχνη ποιητὴ ποὺ γράφατε ὄχι σὲ χάρτινα διδλία ποὺ τὰ ἀφανίζει ὁ χρόνος, ἀλλὰ στὸ ζωντανὸ διδλίο τῆς ἱστορίας, τὸ ἀρμονικὸ τῆς ἀγάπης τραγοῦδι.

Ἐπιτρέψτε μας, παρακαλῶ εὐλαβῶς, Σεβασμιώτατε Γέροντα, στὰ πνευματικά σας τέκνα, κληρο καὶ λαό, νὰ εἰποῦμε ἕνα ὀλόθερμο «εὐχαριστῶ» κατὰ τὴν ὁμορφὴ αὐτὴ ἡμέρα. Καὶ νὰ ἐξωτερικεύσουμε ὅ,τι μέσα στίς καρδιές μας νοιώθουμε καὶ αἰσθανόμαστε. Νὰ ἱκετεύ-

σομε τὸν Κύριό μας, μὲ τὶς προσεβίτες τῆς Μεγαλόχαρης Μητέρας Του καὶ τῆς Ὁσίας Πελαγίας, Σᾶς, τὸν πνευματικὸ μας Πατέρα νὰ δυναμῶνει μὲ πολλὴ ὑγεία, γιὰ νὰ συνεχίζετε ἐπὶ χρόνια πολλὰ νὰ γράφετε τὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης ὁδηγώντας μας «εἰς νομιάς σωτηρίους».

Σεβασμιώτατε Πατέρα μας,

Τὰ πνευματικά σας παιδιὰ τῆ στιγμῆ αὐτῆ «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ» ἀπευθυνόμενα μὲ εὐλάβεια καὶ ταπείνωση πρὸς τὸν Κύριο τῆς δόξης, ψάλλουμε:

Φιλαρέτου τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου, τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σύρου, Τήνου, Ἀγδρου, Κέας καὶ Μήλου, ἡμῶν δὲ Πατρὸς καὶ Ποιμενάρχου πολλὰ τὰ ἔτη».

Στὸ τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας μοίρασε τὸ «ἀντίδωρο» στοὺς ἐκκλησιαζομένους. Ὁλοὶ πέρασαν καὶ τοῦ ἀσπάσθησαν μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι. Ἐπειτα ἀνεθήκαμε στὸ Ἱγουμενεῖο γιὰ τὸ πρωινό. Κοντὰ του ὅσοι λειτουργήσαμε. Σὲ μιὰ στιγμὴ, καθὼς θρυσκόμουν δίπλα του, μοῦ ψιθύρισε: «Σ' εὐχαριστῶ, παιδί μου, γιὰ ὅσα εἶπες σήμερα γιὰ μένα. Ἦταν πολλὰ. Ὅμως, ἄλλη φορὰ δὲν θὰ σὲ δάλω στὸν ἴδιο κόπο. Τοῦ χρόνου, τὴν ἴδια μέρα, ἢ θὰ ἔχω παραιτηθεῖ ἢ θὰ ἔχω πεθάνει...». Κάτι εἶπα τὴν ὥρα κείνη. Ἐνοίωσα κάπως παράξενα. Συγκινήθηκα τόσο. Τοῦ χρόνου ἔγινε ὅπως εἶχε πεί, ὅπως εἶχε προβλέψει. Δὲν εἶπα πράγματι τίποτε τὴν ἡμέρα ἐκείνη. Ἀντὶ πανηγυρικῆς Θ. Λειτουργίας καὶ ὁμιλίας, πῆρα ἕνα αὐτοκίνητο καὶ πῆγα στὸν Ἱ. Ναὸ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου τῆς Σύρου, στὴν αὐλὴ τοῦ ὁποῖου ὑπάρχει ἕνας τάφος, ὁ τάφος του, κι ἔφαλα ἕνα «Τρισάγιο». Ὁ Γέροντας τὸν Σεπτέμβριο τοῦ ἴδιου χρόνου (1960) εἶχε παραιτηθεῖ. Καὶ στίς 8 Ἰουνίου τοῦ ἐπόμενου (1961) ὁ Χριστὸς μας τὸν εἶχε καλέσει κοντὰ Του.

Ὁ Μητροπολίτης Σύρου Φιλάρετος. Ἕνας ἄνθρωπος. Ἕνας Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἕνας Μητροπολίτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἕνας πραγματικὸς Πατέρας, σωστός, σοβαρός, υπεύθυνος. Πατέρας ποὺ ἤξευρε νὰ προσφέρει καὶ νὰ δέχεται, νὰ δίνει ἀγάπη καὶ νὰ ἀπολαμβάνει τὸν αὐθόρμητο καὶ πηγαῖο σεβασμὸ τῶν ἄλλων. Νὰ ἐκδραπανάται γιὰ τὰ πνευματικά του παιδιὰ καὶ νὰ χαίρεται ὅταν ἔβλεπε πῶς ἐκεῖνοι, πάνω στὰ κεφάλια τῶν ὁποίων κάποια στιγμὴ τῆς Θ. Λειτουργίας, ἱερὴ καὶ ἅγια, ἔβαλε τὰ χέρια του, προσδεύουν.

Οἱ εὐλαδικές αὐτὲς ἀναμνήσεις ἄς θεωρηθοῦν σὰν ἔκφραση θαθεῖας εὐγνωμοσύνης καὶ υἱικῆς ἀγάπης πρὸς ἐκεῖνον, τὸν Γέροντα, ποὺ μοῦ ἔδειξε τόση ἀγάπη στὰ ἑνδεκα χρόνια ποὺ ἤμουν κοντὰ του, ποὺ μὲ ἐδοξίθησε

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ*

ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις ἀμβλύνονται αἱ ἐκ τῆς ζωῆς ἀπογοητεύσεις, δίδεται θάρρος νὰ ὑπομένη ὁ ἄνθρωπος τὰς πικρίας καὶ τὰς στερήσεις τῆς ζωῆς του καὶ νὰ ἀντιμετωπίζη τὰ προβλήματά του. Ἐξ ἐτέρου δὲ ἐξουδετερώνεται ὁ παθογόνος παράγων τῆς μειονεκτικότητος, ὅστις δημιουργεῖ, ὡς γνωρίζομεν, ψυχικὰς ἀνωμαλίας καὶ οἱ ἐκ τῆς ζωῆς ἐν γένει παθογόνοι ἐκεῖνοι συντελεσταί, δι' οὓς ἔχει δημιουργηθῆ ὁ ἰδιαίτερος κλάδος τῆς κοινωνικῆς ψυχιατρικῆς.

Θάρρος διὰ τὴν ζωὴν ἄνευ ὅμως ὑπερηφανείας καὶ ἀλαζονείας, ταπεινότης ἄνευ μειονεκτικότητος, ὑπομονὴ καὶ ἐγκαρτέρησις ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἄνευ ὅμως ἀπελπισίας, εἶναι τὰ σχετικὰ ἐκεῖνα στοιχεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὰ ὁποῖα παρέχονται διὰ τὴν ψυχικὴν ὑγιεινὴν.

Ἡ προσευχὴ διὰ τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως καὶ περισυλλογῆς καθίσταται μέσον ἀνατάσεως τῆς ψυχῆς καὶ ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρονται σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ δεινοπαθήματα καὶ αἱ ἁμαρτίαι. Ἀποτελεῖ αὕτη εἶδος ἐξομολογήσεως, περὶ ἧς κατωτέρω, καὶ δι' ἧς ὡς γνωστὸν ἐπέρχεται ἀνακούφισις καὶ κάθαρσις τῆς ψυχῆς. Διὰ τῆς προσευχῆς ὁ ἄνθρωπος ἀπαλλάσσεται τῆς καταθλίψεως, ἀποκτᾷ θάρρος νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἀτυχίας καὶ νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἀποκαθιστᾷ τὴν ψυχικὴν του γαλήνην. Οὕτω καὶ ἡ προσευχὴ καθίσταται στοιχεῖον ψυχικῆς ὑγείας, διότι ἐλαφρύνει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ψυχικῶν συγκρούσεων ἢ τῶν παθημάτων ἐκ τῆς ζωῆς.

Συναφῆς πρὸς τὴν προσευχὴν εἶναι καὶ ἡ ἐξομολογήσις. Ἡ ἐξομολογήσις εἶναι ἐν πολλοῖς ταυτῶσιμος πρὸς ψυχοθεραπείαν. Ὁ ἐξομολογούμενος ὡς καὶ ὁ ψυχοθεραπευόμενος ἀναφέρουν τὰς ἀπὸ ὁμαλῆς συμπεριφορᾶς καὶ ὁμαλῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως παρεκκλίσεις αὐτῶν, αἵτινες εἰς πλείστας περιπτώσεις ἀποτελοῦν κατ' οὐσίαν ἠθικὰ παραπτώματα. Ὁ ψυχοθεραπευτὴς (καὶ ὁ ἐξομολόγος) ἀνευρίσκει τὰς συνειδητὰς ἢ ἀσυ-

νειδήτους αἰτίας τοῦ ψυχικοῦ κακοῦ καὶ θεραπεύει αὐτό. «Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. 8,32).

Διὰ τῆς κατὰ τὴν ἐξομολογήσιν νοουθεσίας, δύναται νὰ παρασχεθῇ ψυχοθεραπευτικὴ βοήθεια, ἰδίως εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας, εἰς ἃς ὑπάρχει ἀσυνείδητος τύψις καὶ ὡς ἐπακόλουθον αὐτοτιμωρία. Πλεῖστοι νευρωτικαὶ ἐκδηλώσεις, μελαγχολικαὶ καταστάσεις, δυσθυμία, ἀπογοητεύσεις, ἀποθάρρυνσις ἐκ τῆς ζωῆς, αἰσθημα ἀπαισιοδοξίας καὶ ἐγκαταλείψεως ἐν τῇ ζωῇ, μὴ εὐρεσις παρηγορίας ἐν τῇ θρησκείᾳ ἢ ἀλλοῦ, βασίζονται εἰς ὑποσυνείδητον αἰσθημα ἐνοχῆς μετ' αὐτοτιμωρίας, ὅπερ συνήθως προκύπτει ἐκ τῆς συγκρούσεως μεταξὺ ἐνστικτοῦ τινὸς τάσεως καὶ ἠθικῆς συνειδήσεως. Ὡς γνωρίζομεν, ἡ ψυχικὴ ταλαιπωρία καὶ ἡ δυστυχία τοῦ ἀνθρώπου προκύπτουν ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν κατωτέρων ψυχικῶν στοιχείων (ἐνστικτωδῶν ἐγωϊστικῶν τάσεων) πρὸς τὰ ἀνώτερα (λογικὴν, ἠθικὴν συνείδησιν). Τὸ ζῶον δὲν ἔχει συγκρούσεις, εἶναι ἀπολύτως σύμφωνον πρὸς ἑαυτό, καθ' ὅτι εἶναι ἐνστικτος μηχανή. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως παρουσιάζει ἀντινομίας καὶ ἀντιθέσεις ἐν ἑαυτῷ, ἐκτελεῖ πράξεις, αἵτινες ἐπιβάλλονται παρὰ τὴν ἀντίθεσιν τῆς λογικῆς καὶ τῆς καλῆς του προθέσεως καὶ δι' ἃς μεταμελεῖται καὶ πάσχει.

«Ὁ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω, οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ» (Παῦλος πρὸς Ρωμαίους 7,15). «Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τὸν νόμον τοῦ νοός μου» (Ρωμ. 7,23). «Καὶ ἂν γὰρ ὁ τέλειος ἢ γεννητὸς οὐκ ἐκφεύγει τὸ ἁμαρτάνειν» (Φίλων).

Ὅταν ἡ ἐκ τῶν ψυχικῶν συγκρούσεων ὑποσυνείδητος ἐνοχὴ καὶ ἡ τύψις ἀποκαλυφθοῦν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ παρασχεθοῦν οἱ κατάλληλοι λόγοι ἐκ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἐπέρχεται ψυχικὴ ἀνακούφισις καὶ συντελεῖται ἀποκατάστασις τῆς ψυχικῆς γαλήνης καὶ ὁμαλῆς ψυχικῆς καταστάσεως.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐξομολογήσις ἔχει ἀνεγνωρισμένην ἀξίαν ψυχικῆς ὑγιεινῆς καὶ θεραπείας. «Ἐξομολογεῖ-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 480 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13 τεύχους.

τόσο πολὺ στὰ πρῶτα θήματά μου μέσα στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας μας. Καθὼς τὸν φέρνω στὴ μνήμη μου, καὶ αὐτὸ γίνεται τόσο συχνά, πιστεύω συνεχῶς καὶ περισσότερο πῶς αὐτὸ ποὺ ἀξίζει στὴ ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶναι οὔτε ἡ θέση, οὔτε τὸ ἀξίωμα — ὅποιος καὶ ἂν εἶναι αὐτὸ — οὔτε ἡ γνώση, οὔτε ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ

ἄνθρωπος, ἂν μπόρεσε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, καὶ ἂν στὴ συνέχεια ἀγωνίσθηκε νὰ μείνῃ ἄνθρωπος.

Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ μακαριστοῦ πνευματικοῦ πατέρα μας Φιλαρέτου καὶ ἡ εὐχὴ του ἃς μᾶς συντροφεύει πάντα στὸν δρόμο τῆς ζωῆς μας.

† Ὁ Θήρας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

σθε οὖν ἀλλήλοις τὰς ἀμαρτίας, ὅπως ἰαθῆτε» (Ἐπιστολή Ἰακώβου).

Πᾶσα ψυχοθεραπεία τελικῶς καταλήγει εἰς ἠθικὴν ἀνάπλασιν καὶ διαπαιδαγώγησιν τοῦ πάσχοντος. Τὰ στοιχεῖα διὰ τὴν ἠθικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ψυχοθεραπευομένου δύνανται νὰ ληφθοῦν καὶ ἐκ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς διδασκαλίας.

Ἡ γένεσις τῆς θρησκείας, ὡς συνόλου ἰδεῶν, διδασμάτων, τύπων καὶ λειτουργιῶν, βασίζεται, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τῆς θρησκευτικότητος, τοῦ βασικοῦ τούτου ἐνδιαθέτου γνωρίσματος τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ καλλιέργεια τῆς θρησκευτικότητος εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ψυχὴν, ὡς δ' ἔχει ἀποδειχθῆ, ἀποτελεῖ αὕτη ψυχικὴν λειτουργίαν, ἣτις δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἄνευ ἀντικειμενοποιήσεως, διότι ἀναπήρως διαμένουσα ἡ λειτουργία τῆς θρησκευτικότητος ἀποτελεῖ ἀναπηρίαν καὶ διὰ τὴν ὅλην ψυχὴν καὶ ἐπιφέρει, ὡς ἡ ἀναλυτικὴ ψυχολογία διδάσκει, ψυχικὰς ἀνωμαλίας καὶ διαταραχάς. Εὐνόητον, ὅτι ἡ ψυχικῶς ὠφέλιμος θρησκευτικότης εἶναι ἡ καλῶς λειτουργουμένη καὶ ὑγιὴς θρησκευτικότης καὶ οὐχὶ ἡ παθολογικὴ, ἣτις οὐ μόνον εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ ἀντιθέτως εἶναι παράγων ψυχικῆς παθήσεως καὶ πολλάκις ἀποτελεῖ περιεχόμενον ψυχικῆς παθήσεως.

Ἐκ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἀναβλύζει γνησιὰ ἐξυψωτικὰ καὶ ἐξιδανικεύουσα τῶν ἀνθρώπων θρησκευτικότης, ἣτις ἀποκαθαίρει τὴν ψυχὴν εἰς βαθμὸν, ὥστε οὐ μόνον ἀποτρέπει τὰς ψυχικὰς ἀνωμαλίας καὶ δεινοπαθήσεις, ἀλλὰ καὶ καθιστᾷ αὐτὴν ἀξίαν νὰ ἐμφανισθῆ πρὸ τοῦ Δημιουργοῦ αὐτῆς.

Ὅσα μέχρι τοῦδε ἐθίγησαν ἀποτελοῦν λίαν συνοπτικὴν ἔκθεσιν τῶν κυριωτέρων σημείων τοῦ ὅλου θέματος, ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ὁποίου προκύπτει κατὰ γενικὸν ἀφορισμὸν, ὅτι ὁ κύκλος ἐπιδράσεως τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος εἶναι εὐρὺς περιλαμβάνων καὶ ποικιλίαν ψυχοπαθολογικῶν καταστάσεων. Ἐπιδρᾷ, ὡς εἶδομεν, ἰαματικῶς ἐπὶ μελαγχολικῶν καταστάσεων, ἐπὶ τῶν ἀγγαδῶν καταστάσεων τῶν τροφοδοτουμένων ἀπὸ τύψεως συνειδήσεως συνειδητῶν ἢ ἀσυνειδητῶν. Δύναται περαιτέρω νὰ ἐπιφέρῃ διόρθωσιν χαρακτηῆρος εἰς ἀλαζονικὰ καὶ ἐγωιστικὰ ἄτομα στερούμενα ψυχικῆς ἐπαφῆς πρὸς τὸν πλησίον (ἐξ ἑλλείψεως ἀγάπης), εἰς ἄλλα ἔχοντα παθολογικὸν φανατισμὸν δύναται νὰ μεταβάλλῃ τοῦτον εἰς σῶφρονα ὀρθολογισμὸν, εἰς τοὺς ἀμφιβάλλοντας περὶ τῆς ἀξίας τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἀξιῶν ἐν γένει τῆς ζωῆς νὰ δημιουργήσῃ πίστιν καὶ ἔρεισμα ἐν τῇ ζωῇ, εἰς ἀνθρώπους μὴ ἰκανοποιημένους καθ' οἰονδήποτε τρόπον (ἐξ ἀπαθήσεως τῆς ἀ-

γάπης καὶ τῶν πνευματικῶν ἐπιδιώξεων) νὰ εὕρωσι καταφύγιον σωτηρίας καὶ τοὺς παρουσιάζοντας ψευδοθρησκευτικότητα καὶ νοσηρὸν μυστικισμὸν, ὡς νευρωτικὸν σύμπτωμα, νὰ καταστήσῃ χρησίμους εἰς ἑαυτοὺς καὶ τὴν κοινωνίαν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐξάγεται, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἐνέχει μεγάλης ἀξίας στοιχεῖα ψυχικῆς ὑγιεινῆς, διότι παρέχει ἀγάπην, ἐλευθερίαν, δύναμιν, εὐφροσύνην, αἰσιοδοξίαν καὶ οὐχὶ ἀπαισιοδοξίαν, φόβον καὶ μῖσος, διότι ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀναβλύζει, ἐκτὸς τῆς ἀπλῆς παρηγορίας καὶ τονώσεως, πραγματικὴ ἰαματικὴ ἐνέργεια διὰ τὸν καθ' οἰονδήποτε τρόπον πάσχοντα ψυχικῶς ἀνθρώπον ὑπὸ γενικὴν καὶ εἰδικὴν ἔννοιαν. Οὕτως ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καταξιούται καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ψυχικῆς ὑγείας.

Ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ἐλέχθη, ὑπάρχουν πολλὰ περιπτώσεις ἀνθρώπων, οἵτινες ἀναζητοῦν τὴν παραμυθίαν καὶ τὴν βοήθειαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας διὰ ψυχικὴν τινα ἀνάγκην. Συνήθως αἱ περιπτώσεις αὗται εἶναι αἱ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπώλεσαν τὸ ἔρεισμα τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ διάφορον δι' ἕκαστον ἀνθρώπον, ἐν τούτοις διὰ νὰ εἶναι σταθερὸν καὶ ἰσχυρὸν πρέπει νὰ εἶναι πνευματικῆς ὑφῆς. Κατ' ἐξοχὴν στηρίγματα πνευματικῆς ὑφῆς εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς, ἡ γνῶσις.

Ἄνθρωποι οἵτινες δὲν ἔχουσι τοιοῦτόν τι στήριγμα δύναται νὰ ἐμπέσωσιν εἰς ψυχικὴν βάσανον καὶ ἀγωνίαν ζωῆς. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας βλέπει τις, ὅτι ἡ ἀγάπη ἔχει ἀνικατασταθῆ ὑπὸ τοῦ σεξουαλισμοῦ, ὅτι ἡ πίστις θεωρεῖται ὡς κάτι τυφλόν, ὅτι ἡ ἐλπίς ἀπεκλείσθη ἐκ τῆς ζωῆς, ὅτι ἡ γνῶσις θεωρεῖται ὡς κάτι μὴ βάσιμον. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ στηρίξῃ τὴν ζωὴν του εἰς κάτι ἐξ αὐτῶν, ἄλλως αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐν τῷ κενῷ ἀνέστιον καὶ ἀπολωλότα. Ὅπου τὸ στήριγμα τοῦτο ἐλλεῖπει, δύναται νὰ ἐπανοικοδομηθῇ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ δὴ διὰ τῆς βιωματικῆς προσλήψεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ θρησκευτικότητος. Ἡ ὑπαρξίς ἢ μὴ τῆς θρησκευτικότητος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ βαθμὸς αὐτῆς καὶ ἡ ἀπήχησις αὐτῆς ἐπὶ τῆς συνόλου ψυχικῆς σφαιρας εἶναι ἐξαιρετικῆς καὶ κυριάρχου σημασίας διὰ τὴν ψυχικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Γνώρισμα τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος, ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας ἐποχάς, εἶναι ἡ μείωσις τῆς θρησκευτικότητος, ἡ ὁποία (μείωσις) εἶναι αἰτία καὶ πηγὴ πολλῶν ἐκ τῶν σημερινῶν δεινῶν τῶν χευμαζόντων ταύτην διότι ἔχει δημιουργήσῃ ἐπιδημίαν ποικιλῶν «προοδευτικῶν» δῆθεν κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν μεταρρυθμίσεων, κατ' οὐσίαν ὅμως ἔχει ὀδηγήσῃ εἰς σύγ-

Η ΠΑΛΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΝΗΡΙΑΣ*

Τὸ θέμα πού μοῦ δόθηκε νὰ σὰς ἀναπτύξω εἶναι τὸ ἀποστολικὸ χωρίο, πού εἶναι εἰλημμένο ἀπὸ τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἡ πάλη... πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. στ' 12).

Ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ κάνω μιὰ σημαντικὴ παρατήρηση. Τὸ χωρίο αὐτὸ εἶναι, ὅπως ἐλέχθη, εἰλημμένο ἀπὸ τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται κατ' ἐξοχὴν ὡς ἐκκλησιολογικὴ ἐπιστολή, γιατί γίνεταί λόγος γιὰ τὴν Ἐκκλησία πού εἶναι τὸ Σῶμα

τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τοὺς χριστιανούς πού εἶναι τὰ μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ὅπως βασικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ καὶ βασικὸς σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως εἶναι νὰ καταργήσῃ τὸν διάβολο, ἔτσι καὶ βασικὸ ἔργο τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ πάλη καὶ ὁ ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ διαβόλου. Ἡ πάλη μὲ τὸν διάβολο εἶναι συνάρτηση τῆς ἐκκλησιοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ ἐκκλησιοποίησή μας δὲν εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ καταργήσουμε τὴν ἐξουσία τοῦ διαβόλου πού ἐξασκεῖ ἐπάνω μας.

Θὰ χωρίσω τὸ θέμα σὲ τρεῖς ἐπι μέρους ἐνόητες.

* Εἰσήγηση πού ἔγινε στὸ «Σεμινάριο Ὁρθόδοξου Πίστωσης», στὸν ἱερό ναὸ Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς (22.2.'90)

χυσιν ἰδεῶν, εἰς ἀπώλειαν τοῦ ὀρθοῦ προσανατολισμοῦ ἐν τῇ βιοθεωρίᾳ, εἰς κατάργησιν τῆς ἀξίας τῶν ἐκ παραδόσεως ἀληθειῶν, χωρὶς νὰ ἀντικατασταθοῦν αὐταὶ ὑπ' ἄλλων ἐγκύρων, εἰς ἀδυναμίαν ἀντιμετώπισεως τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, εἰς στροφὴν πρὸς τὸν ὕλικόν κόσμον καὶ εἰς προσπάθειαν λήθης τῶν δεινῶν τῆς ζωῆς δι' ὕλικῶν μέσων καὶ ἱκανοποιήσεων: «λύκοι βαρεῖς εἰσῆλθον μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου» (Πράξεις Ἀποστόλων Κεφ. κ' 29). Πάντα ταῦτα ὅμως σημαίνουν καὶ εἶναι ταυτόσημα πρὸς τὴν μείωσιν τοῦ κύρους τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν λειτουργιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται ἡ ἠθικὴ συνειδησις καὶ ἡ θρησκευτικότης. Ὡς γνωρίζομεν, ὅταν συμβῇ ἐν τῇ ψυχικῇ σφαίρᾳ μείωσις τῆς κυριαρχίας τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν, ἀναφαίνονται καὶ ἀναλαμβάνουν τὴν κυριαρχίαν αἱ κατώτεροι, λ.χ. τὰ ἐνστικτα. Αἱ κατώτεροι λειτουργίαι ζητοῦν τὰς ἀντιστοιχοῦσας ἱκανοποιήσεις καὶ ἐφ' ὅσον αὐταὶ κυριαρχοῦν κατὰ κύριον λόγον ὑποβιβάζουν τὸν ἄνθρωπον εἰς διαβίωσιν εἰς τὸ ταπεινὸν ἐνστικτικῶδες ἐπίπεδον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἱκανοποιεῖ ἐπὶ μακρὸν τὸν ἄνθρωπον καὶ δημιουργεῖ εἰς μὲν τὸ μεμονωμένον ἄτομον ἀνίαν, δυσφορίαν, ἀπαισιοδοξίαν, ἀπώλειαν τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς, ἄγχος, νευρικότητα, ψυχικὰς ἀνωμαλίας, εἰς δὲ τὸ σύνολον κοινωνικὰς ἀναταραχὰς, πολέμους, ἐγκληματικότητα, ἐξεγέρσεις ἐναντι τῶν ἄλλων (ἀλληλοσπαραγμὸν), ἐξευτελισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ μεταχειρίσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ συνανθρώπου του ὡς ἀνευ ἀξίας ἀντικειμένου. Ἡ τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων εἶναι, ὡς εὐλογον, παθολογικὴ διὰ τε τὸ ἄτομον καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ ἀποτελεῖ γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω κακὰ προλαμβάνονται ἢ δύ-

νανται νὰ θεραπευθῶσι διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς θρησκευτικότητος, ἐπιτυγχανομένης διὰ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος. Πόσον ἡ θρησκευτικότης ἀποτελεῖ θεμέλιον τῆς ψυχικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας ἔχει ἐπικυρωθῆ, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, πλήρως ὑπὸ τῆς σημερινῆς ψυχολογικῆς ἐρεῦνης. Ἀναφέρω, πρὸς ποικιλίαν τοῦ λόγου, ὅσα ὁ Πλούταρχος γράφει σχετικῶς. «Εὐροῖς δ' ἂν ἐπιὼν καὶ πόλεις ἀτειχίστους, ἀγραμμάτους, ἀβασιλεύτους, αἰκοῦς, ἀχρημάτους, νομίσματος μὴ δεομένας, ἀπίρους θεάτρων καὶ γυμνασίων. Ἀνιέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου, μὴ χρωμένης εὐχαῖς, μὴδὲ ὄρκους, μὴδὲ μαντείας, μὴδὲ θυσίας ἐπ' ἀγαθοῖς, μὴδ' ἀποτροπαῖς κακῶν οὐδεὶς ἐστὶν οὐδ' ἔσται θεατῆς. Ἀλλὰ πόλις ἂν μοι δοκῇ μᾶλλον ἐδάφους χωρὶς ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης ἀναιρεθείσης παντάπασιν, σύστασιν λαβεῖν ἢ λαβοῦσα τηρῆσαι» (Πλούταρχου πρὸς Κολώτην, κεφ. λα').

Αἱ θρησκείαι, πλὴν τῶν ἄλλων, εἶναι συστήματα θεραπείας τῶν βασάνων τῆς ψυχῆς. Δι' ὃ ὁ ἄνθρωπος δέον νὰ ζῇ θρησκευτικῶς, νὰ ζῇ δηλαδή μετὰ τοῦ Θεοῦ. Σήμερον δὲν ζῇ πλησίον αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ταλαιπωρεῖται καὶ βασανίζεται καὶ ὡς ἄτομον καὶ ὡς σύνολον. Ἐπάνοδος εἰς αὐτὸν καὶ διαβίωσις μετ' αὐτοῦ θὰ ἐπιφέρει τὴν ἴασιν τοῦ κακοῦ. Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πρέπει νὰ γεννηθῇ καὶ πάλιν καὶ νὰ κυριαρχήσῃ ὁ Θεὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τότε ὁ ἄνθρωπος θέλει ἐπανεύρει τὸν ὀρθὸν προσανατολισμὸν ἐν τῇ ζωῇ του καὶ ἀποκτήσῃ ἀλάθητον ὁδηγὸν τῆς ψυχικῆς ὑγείας.

(Τέλος)

Κ. Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Καθηγητῆς τῆς Ψυχιατρικῆς καὶ Νευρολογίας

Ἡ πρώτη θὰ εἶναι τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ διαδόλου, κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἡ δεύτερη θὰ εἶναι ἡ ἐρμηνευτικὴ ἀνάλυση τῆς περικοπῆς τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς στὴν ὁποία εὐρίσκεται τὸ χωρίο πού ἀποτελεῖ τὴν θεματικὴ πρόταση τῆς ὁμιλίας μου καὶ ἡ τρίτη θὰ εἶναι ἡ θεογνωσία καὶ ἡ αὐτογνωσία, κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ διαδόλου. Θεώρησα ἀνάγκη νὰ προσθέσω καὶ αὐτὴν τὴν τρίτη ἐνότητα γιὰ νὰ συνδεθῇ ἡ ὁμιλία αὐτὴ μὲ τὸ γενικὸ θέμα τοῦ «σεμιναρίου ὀρθοδόξου πίστεως» πού γίνεται στὸν Ἱερό αὐτὸ Νεό, καθότι ὁ διάβολος ἔχει τὴν δική του μέθοδο πρὸς τὴν θεογνωσία καὶ αὐτογνωσία ἢ ὁποία εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὴν μέθοδο πού ἔχει ἡ Ὀρθοδοξία. Νομίζω πὼς εἶναι καλὸ νὰ δοῦμε αὐτὴν τὴν μέθοδο γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ κάνουμε τὴν διάκριση μεταξὺ κτιστῶν καὶ ἀκτίστῶν. Καὶ ξέρομε πολὺ καλὰ ὅτι αὐτὴ ἡ διάκριση μεταξὺ κτιστῶν καὶ ἀκτίστῶν ἐνεργειῶν συνιστᾷ τὴν οὐσία τῆς Ὀρθοδόξου θεολογίας, ἀφοῦ μάλιστα Ὀρθόδοξος θεολόγος εἶναι αὐτὸς πού μπορεῖ νὰ κάνῃ τὴν σαφῆ διάκριση μεταξὺ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ διαδόλου. Καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθίσταται σαφέστερο, ἂν σκεφθοῦμε ὅτι, κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας, ἡ ἀπόδοση τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ στὸν διάβολο καὶ τὸ ἀντίστροφο εἶναι βλασηφηνία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἢ ὁποία δὲν πρόκειται νὰ συγχωρηθῇ, κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, «οὔτε ἐν τῷ νῦν οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι».

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ εἰσαγωγικὰ ἔρχομαι στὴν ἀνάπτυξη καὶ ἐπεξεργασία τοῦ θέματός μου.

1) ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ἉΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ.

Προτιμῶ τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ στὴν ἐνότητα αὐτὴ, χωρὶς νὰ παραγνωρίζω τοὺς ἄλλους ἁγίους Πατέρας, τὴν διδασκαλία τῶν ὁποίων θὰ μνημονεύσω καὶ θὰ παραθέσω σὲ ἄλλες ἐνότητες, γιὰ τὸ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς συνόψισε τὴν διδασκαλία τῶν προγενεστέρων τοῦ ἁγίου σὲ πολλὰ θέματα καὶ στὸ θέμα τοῦ διαδόλου πού μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ.

Σὲ ἓνα εὐσύννοπο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως» παρουσιάζει τὰ κεντρικὰ σημεῖα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν διάβολο.

Κατ' ἀρχάς ὁ διάβολος ἦταν ἄγγελος φωτός. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἦταν ἀγαθός, γιὰ τὸ Θεὸς δὲν δημιουργήσε τίποτε τὸ πονηρὸ καὶ κακὸ. Ὁ διάβολος, κατὰ τὸν

ἅγιος Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, «οὐ φύσει πονηρὸς γεγονός, ἀλλ' ἀγαθὸς ὢν καὶ ἐπ' ἀγαθῶ γενόμενος», ἔπεσε καὶ ἔγινε πονηρὸς¹.

Ἔργο τοῦ διαδόλου πρὶν τὴν πτώση του ἦταν νὰ φυλάττῃ τὴν γῆ. Ἀπὸ ὅλες τὶς ἀγγελικὲς δυνάμεις ὁ ἑωσφόρος ἔλαβε τὴν δύναμη καὶ τὴν ἐξουσία νὰ εἶναι «πρωτοστάτης τῆς περιγείου τάξεως» καὶ εἶχε «τῆς γῆς τὴν φυλακὴν»².

Ἡ πτώση τοῦ διαδόλου ὀφειλόταν στὴν προσπάθειά του νὰ ὑψωθῇ περισσότερο ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, σχολιάζοντας χωρὶα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὁ διάβολος «ἐπήρθη κατὰ τοῦ πεποιηκότος αὐτὸν Θεοῦ ἀντάρται αὐτῷ δουληθείς»³. Καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀνταρσία κατὰ τοῦ Θεοῦ ὀφειλόταν στὴν δική του προαίρεση. Ἔτσι, ὁ διάβολος «αὐτεξουσίῳ προαιρέσει ἐτρέπη ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρά φύσιν»⁴. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ διάβολος μὲ τὴν ἐλευθέρια του θέληση ἐπανεστάτησε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπίλεσε ἔτσι τὴν ἐξουσία τὴν ὁποία εἶχε.

Αὐτὸ ἀκριβῶς μᾶς δείχνει σὲ τί συνίστατο ἡ πτώση τοῦ διαδόλου. Ὅπως εἶπαμε, ὁ διάβολος ἦταν ἄγγελος φωτός, ἀγῆκε στὴν τάξη τῶν ἀγγέλων πού εἶναι τὰ δεύτερα φῶτα, δεχόμενοι τὸ φῶς ἀπὸ τὸ ἄκτιστο Φῶς τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸν ἅγιος Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, «τὸ ἀγαθὸν φῶς ἐστὶ νοητό, ὁμοίως καὶ τὸ κακὸν σκότος ἐστὶ νοητόν»⁵. Ἔτσι, ὁ διάβολος ἔχασε τὴν μέθεξη τοῦ Φωτός τοῦ Θεοῦ καὶ ἔγινε σκοτάδι, ἀφοῦ τὸ κακὸ στὴν πραγματικότητα εἶναι στέρξη τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐνῶ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ εἶναι φῶς καὶ ἀγαθός «αὐτεξουσίῳ θελήματι σκότος ἐγένετο»⁶. Σημαντικὴ εἶναι ἡ παρατήρηση τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ὅτι ὁ διάβολος ἔπεσε στὴν πτώση «μὴ ἐνέγκας τὸν τε φωτισμὸν τὴν τε τιμὴν, ἣν αὐτῷ ὁ δημιουργὸς ἔδωκεν»⁷. Δὲν μπόρεσε νὰ ἀντέξῃ καὶ νὰ κρατήσῃ αὐτὸ τὸ φῶς καὶ τὴν τιμὴ πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός. Εἶναι σημαντικὴ αὐτὴ ἡ παρατήρηση γιὰ τὸ θέλει νὰ πῇ ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ στὸν φωτισμὸ τοῦ νοῦ καὶ τὴν θέωση, ἀλλὰ χρειάζεται ἀφ' ἐνός μὲν ὁ κατάλληλος τρόπος γιὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ παραμείνῃ σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση.

Αὐτὴ ἡ πτώση τοῦ διαδόλου εἶναι πορσεῖα ἀπὸ τὸ

1. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ: Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως, ἐκδ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 106.

2. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 106.

3. Ἐνθ' ἀνωτ.

4. Ἐνθ' ἀνωτ.

5. Ἐνθ' ἀνωτ.

6. Ἐνθ' ἀνωτ.

7. Ἐνθ' ἀνωτ.

κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν. Ὁ διάβολος «αὐτεξουσίῳ προαιρέσει ἐτρέπη ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν»⁸. Ἔτσι, ἐὰν φυσικὸ εἶναι ἡ μέθεξις τοῦ φωτός καὶ ἡ βίωση τοῦ νοητοῦ φωτός, παρὰ φύσιν εἶναι ἡ στέριση τοῦ φωτός καὶ ἡ μέθεξις τοῦ νοητοῦ σκότους. Ὁ ἐωσφόρος μὲ τὴν πτώση του παύσασκε καὶ μεγάλο πληθὺς ἀγγέλων ποὺ ἦταν ὑπὸ τὴν ἐξουσία του. Καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες ὑπῆρξαν ἐξ ἀρχῆς ἀγγελοὶ ἀγαθοί, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐλευθέρᾳ τους θέληση καὶ προαίρεση ἐγέναν κακοί, ἀκολουθοῦντες τὸν ἐωσφόρο, τὸν ἀρχηγό τους.

Φυσικά, αὐτὴ ἡ πτώση εἶναι κατὰ δεδομένο καὶ ὁ διάβολος δὲν πρόκειται νὰ μετανοήσῃ ποτέ. Γιατί, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὅτι στοὺς ἀνθρώπους εἶναι ὁ θάνατος, πράγμα τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει μετάνοια μετὰ τὸν θάνατο, τὸ ἴδιο εἶναι «τοῖς ἀγγέλοις ἢ ἔκπτωσις». Γι' αὐτὸ καὶ «μετὰ τὴν ἔκπτωσιν οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μετάνοια, ὡσπερ οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις μετὰ τὸν θάνατον»⁹. Ἔτσι, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστο καὶ ἡ αἰώνια κόλαση ἔχουν ἐτοιμασθῆ γιὰ τὸν διάβολο καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν¹⁰.

Ὅπως οἱ ἀγγελοὶ ἔτσι καὶ οἱ δαίμονες δὲν γνωρίζουν τὰ μέλλοντα. Καὶ αὐτὸ γιὰ εἶναι κτίσματα καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἀρθῶν ὑπεράνω τοῦ χρόνου, πράγμα τὸ ὁποῖο γίνεται μὲ τὸν Θεό. Κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας, ἄλλο εἶναι ὁ χρόνος, ἄλλο ὁ αἰώνας καὶ ἄλλο τὸ ἀναρχον. Τὸ ἀναρχον ἀνήκει στὸν Θεό, ὁ αἰώνας στοὺς ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους καὶ ὁ χρόνος σὲ ὅλη τὴν κτίση. Ἔτσι, οἱ ἀγγελοὶ καὶ οἱ δαίμονες μποροῦν νὰ μετακινήθῶν σὲ μεγάλες ἀποστάσεις ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, ὅμως δὲν γίνονται ἀναρχοί. Καὶ δὲν μποροῦν νὰ προγνωρίζουν τὸ μέλλον. Ὅμως οἱ ἀγγελοὶ εἶναι ἐνδεχόμενοι νὰ γνωρίζουν τὸ μέλλον μὲ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ. Προλέγουν καὶ οἱ δαίμονες ἀπὸ δύο βασικὰ αἴτια. Τὸ πρῶτο εἶναι γιὰ τὸ βλέπουν «τὰ μακρὰν γενόμενα» καὶ τὸ δεύτερο γιὰ τὸ στοχάζονται. Αὐτὰ τὰ δύο μποροῦν νὰ συνυπάρξουν, πράγμα τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι βλέπουν μερικὰ ποὺ γίνονται στὸ παρόν, ἀφοῦ ὑπάγονται σὲ ἄλλη διάσταση τοῦ χρόνου, ἀπὸ ἐκείνη στὴν ὁποία ἐμεῖς βρισκόμαστε καὶ ὕστερα στοχάζονται πάλιν σ' αὐτὰ τὰ γεγονότα καὶ θιάζουν μερικὰ συμπεράσματα. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός λέγει ὅτι οἱ δαίμονες λέγουν πολλὰ ψέμματα καὶ γι' αὐτὸ «οὐ δεῖ πιστεῦσιν, κἀν ἀληθεύσιν πολλάκις»¹¹. Αὐτὸ εἶναι σημαντικό καὶ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζουμε καλά. Ἔστω καὶ ἂν οἱ δαίμονες λέγουν τὴν ἀλήθεια ποτὲ δὲν

πρέπει νὰ δεχόμεστε τὸν λόγο τους. Καὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζει ὁ Θεὸς καὶ δὲν πρόκειται νὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὅταν ἀπὸ φόβο πλάνης ἀρνηθῶμε νὰ δεχθῶμε τὸν λόγο τοῦ διαδόλου. Προσθέτει ἀκόμη ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός κατὰ τὸ ὁποῖο θὰ μᾶς χρειασθῆ στὴν συνέχεια αὐτῆς τῆς ὁμιλίας ὅτι οἱ δαίμονες «οἴδασιν καὶ τὰς γραφάς»¹². Ἐέρουν πολὺ καλά τὴν Ἁγία Γραφή, καλύτερα ἴσως ἀπὸ μερικοὺς στοχαστὰς θεολόγους.

Οἱ δαίμονες, πονηροὶ ὄντες, ἐπενόησαν κάθε εἶδος κακίας, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἀκαθάρτα πάθη. Ἐπίσης στοὺς δαίμονες δόθηκε ἡ δυνατότητα νὰ πειράζουν τοὺς ἀνθρώπους, ὅμως «διάζεσθαι δὲ τινα οὐκ ἰσχύουσιν»¹³. Δηλαδή προσβάλλουν τοὺς ἀνθρώπους μὲ πολλοὺς τρόπους, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ ἐκδιώξουν τὴν ἐλευθερία μας. «Ἐν ἡμῖν γὰρ ἔστι δέξασθαι τὴν προσβολὴν ἢ μὴ δέξασθαι»¹⁴. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς ἀφοῦ καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἐλεύθερα ὄντα.

Ἀκόμη οἱ δαίμονες δὲν ἔχουν καμμιὰ ἐξουσία καὶ καμμιὰ δύναμη ἐναντίον κανενὸς ἀνθρώπου, «εἰ μὴ ἐκ Θεοῦ οικονομικῶς συγχωρούμενοι». Ὅπως φαίνεται στὴν περίπτωση τοῦ Ἰώβ καὶ στὴν περίπτωση τοῦ θαύματος τοῦ δαμιονιζομένου, ὅταν δηλαδή οἱ δαίμονες ζήτησαν τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ εἰσέλθουν στοὺς χοίρους, ὁ Θεὸς παραχωρεῖ καὶ οἱ δαίμονες πειράζουν ποικιλοτρόπως τοὺς ἀνθρώπους¹⁵.

Αὐτὰ τὰ λίγα γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ διαδόλου. Περυσσότερα ὅμως γι' αὐτὸ τὸ θέμα θὰ δοῦμε στὶς ἐπόμενες ἐνότητες τῆς ὁμιλίας.

2) ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ «Η ΠΑΛΗ... ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΝΗΡΙΑΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΠΟΥΡΑΝΙΟΙΣ».

Ὅπως ἐλέχθη στὴν ἀρχή, τὸ χωρίο αὐτό, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν θεματικὴ πρόταση τῆς ὁμιλίας μου, εὐρίσκειται στὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Θὰ ἤθελα νὰ δοῦμε λίγο τὸ κείμενο καὶ μετὰ νὰ κάνουμε μερικὰ ἐρμηνευτικὰ σχόλια, γιὰ ἔτσι θὰ δοθῆ ἡ εὐκαιρία νὰ δοῦμε τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ διαδόλου, ἀλλὰ καὶ τὸ πῶς θὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴν πονηρία του.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνιστᾶ: «ἐνδύσασθαι τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαδόλου» ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους

8. Ἐνθ' ἄνωτ.

9. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 108.

10. Ἐνθ' ἄνωτ.

11. Ἐνθ' ἄνωτ.

12. Ἐνθ' ἄνωτ.

13. Ἐνθ' ἄνωτ.

14. Ἐνθ' ἄνωτ.

15. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 106.

τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Ἰδιὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι». Καὶ στὴν συνέχεια ἀπαριθμεῖ τὰ πνευματικὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐνδύθῃ ὁ χριστιανὸς γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὶς μεθοδεῖες τοῦ διαδόλου (Ἐφεσ. στ' 11-18).

Δὲν θὰ κἀνω πλήρη ἐρμηνευτικὴ ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ θὰ ἐκθέσω μόνον μερικὰ σχόλια, βάσει τῆς διδασκαλίᾳς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει ὅτι ὁ διάβολος δὲν μᾶς πολεμᾷ φανερῶς, ἀλλὰ μὲ μεθοδεῖες. Ἐρμηνεύοντας τὴν μεθοδεῖα τοῦ διαδόλου λέγει ὅτι «μεθοδεῦσαι ἐστὶ τὸ ἀπατήσαι, καὶ διὰ μηχανῆς ἐλεῖν», ὅπως ἀκριβῶς γίνεται στὶς τέχνες, στὰ ἔργα καὶ στὰ λόγια, καὶ στὰ παλαίσματα. Γράφει χαρακτηριστικὰ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὅτι ποτὲ ὁ διάβολος δὲν παρουσιάζει φανερὰ τὰ ἁμαρτήματα, ποτὲ δὲν παρουσιάζει κάτι ὡς ἁμαρτήματα ἢ καὶ τὶς συνέπειες τοῦ ἁμαρτήματος, «εἰδωλολατρεῖαν οὐ λέγει, ἀλλ' ἐτέρως αὐτὸ κατασκευάζει μεθοδεύων, τοῦτέστι, πιθανὸν κατασκευάζων τὸν λόγον ἐπικαλύψασαι κεκρημένους»¹⁶. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι «πρὸς ἔμπειρον τῶν πολεμικῶν ἡμῶν ἢ μάχῃ». Γι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα νήφῃ¹⁷.

Ἐρμηνεύοντας ὁ ἱερός Χρυσόστομος τὴν φράση «πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» λέγει ὅτι ὁ ἀγὼνας καὶ ἡ μάχῃ δὲν εἶναι γιὰ τὰ χρέματα καὶ τὴν δόξα, ἀλλὰ «ὕπερ ἀνδραποδισμού», δηλαδή γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ μας ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ὑποδούλωση. Τὸ «ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» σημαίνει ὅτι ὁ ἀγὼνας γίνεται «ὕπερ τῶν ἐπουρανίων». Φυσικὰ δὲν ἐπιδιώκει ὁ διάβολος νὰ ἀποκτήσῃ ἐκ νέου τὸν οὐρανὸ, ἀλλὰ ἀγωνίζεται, ὥστε «τοῦ οὐρανοῦ ἡμᾶς ἐκθάλλειν»¹⁸.

Ἔτσι, ἡ πάλη μας δὲν εἶναι γιὰ πράγματα ποὺ θλέπουμε, ἀλλὰ πρὸς ἀρχεὺς καὶ ἐξουσίες, εἶναι πάλη «πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου». Φυσικὰ, ὅταν οἱ δαίμονες ἀποκαλοῦνται κοσμοκράτορες, δὲν πρέπει νὰ ἐγνοῆται ὅτι αὐτοὶ κυβερνοῦν τὸν κόσμον, ἀφοῦ, ὅπως γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη διδασκαλία, τὸν κόσμον τὸν διευθύνει ὁ Θεὸς προσωπικὰ μὲ τὶς ἄκτιστες προνοητικὲς ἐνέργειές Του, ἀλλὰ ἐγνοεῖται ὅτι κυριαρχεῖ πάνω στὸν κόσμον τῆς ἀδικίας. Συγκεκριμένα, ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χαρακτηρίζει τοὺς δαίμονες κοσμοκράτορας «οὐχ ὡς τοῦ κόσμου κρατοῦντας, ἀλλ' ὡς τῶν

πονηρῶν ἔργων ὄντας αἰτίους»¹⁹. Ἀκόμη λέγονται κοσμοκράτορες γιὰτὶ κυριαρχοῦν στοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ καὶ κατ' ἄλλη ἐρμηνεία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου «κόσμον ἐνταῦθα τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους λέγει· οἱ γὰρ δαίμονες μᾶλλον τούτων κρατοῦσι»²⁰. Εἶναι σημαντικὴ αὐτὴ ἡ παρατήρηση γιὰτὶ δείχνει ὅτι ὁ διάβολος δὲν ἔχει καμμία ἐξουσία πάνω στὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἐνεργεῖ μόνον σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν δέχονται καὶ τὸν προσκυνοῦν. Οἱ ἄνθρωποι ἐκαῖνοι ποὺ εἶναι νοοὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νικοῦν τὸν διάβολο, ἀφοῦ ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ.

Ἔτσι, ἡ καλύτερα ἀντιμετώπιση τοῦ διαδόλου εἶναι νὰ γίνουμε ἐμεῖς νοοὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἐνδυσθῶμε τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ εἶναι τὰ πραγματικὰ ὅπλα ἐναντίον τοῦ διαδόλου. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι ὁ ἀγὼνας ἐναντίον τοῦ διαδόλου εἶναι χαλεπώτερος τοῦ αἰσθητοῦ πολέμου καὶ ἡ μάχῃ σφοδρότερα, γι' αὐτὸ προτρέπει «γενοῦ σεαυτοῦ ἀσφαλέστερος». Καὶ ἐπειδὴ ὁ διάβολος εἶναι σκότος, ὁ μόνος τρόπος νὰ πολεμηθῇ εἶναι νὰ γίνουμε ἐμεῖς φῶς. Γράφει χαρακτηριστικὰ: «Πῶς οὖν παλαίσμεν τῷ σκότει, φησί; Φῶς γεόμενοι. Πῶς τοῖς πνευματικοῖς τῆς πονηρίας; Ἀγαθοὶ γεόμενοι»²¹. Αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο ἐπειδὴ τὸ φῶς ἐκδιώκει τὸ σκοτάδι. Ἄλλωστε γνωρίζουμε ὅτι σκότος εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ φωτός καὶ ἡ ἔλευση τοῦ φωτός ἐκδιώκει καὶ ἐξαφανίζει τὸ σκοτάδι. Καὶ γίνεται κανεὶς φῶς, ὅταν μεταμορφώνεται ἀπὸ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅταν γίνεται νὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὴν νοερά προσευχὴ καὶ τὴν θέωση. Σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο «σὺμμαχον ἔχομεν ἄμαχον, τοῦ Πνεύματος τὴν Χάριν»²².

Μὲ αὐτὸ τὸ πρίσμα πρέπει νὰ ἐξετάζουμε τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα ἀπαριθμεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν συνέχεια τῆς περικοπῆς αὐτῆς. Ἄν θέλουμε νὰ δοῦμε αὐτὰ τὰ ὅπλα, ὅπως τὰ ἐρμηνεύει ὁ Μ. Βασίλειος, θὰ λέγαμε ὅτι τὰ πνευματικὰ ὅπλα ποὺ ὑπογραμμίζονται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο εἶναι ἀνάλογα μὲ τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ διάβολος καὶ προσπαθεῖ νὰ πλανήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν σωτηρία. Ἐρμηνεύοντας ὁ Μ. Βασίλειος τὸ χωρίο τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου: «Κύριος σαβαώθ ἐντέταλται ἔθνη ὀπλομάχῃ» (Ἠσ. ιγ' 4) λέγει ὅτι ἔθνος ὀπλομάχῃ εἶναι οἱ πονηροὶ δαίμονες. Ἔτσι, καὶ οἱ δαίμονες ἔχουν ὅπλα ἀνάλογα μὲ τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ δίκαιος. Ὁ δίκαιος ἔχει θυρεὸ πίστεως καὶ ὁ διάβολος ἔχει θυρεὸ

16. P.G. 62, στ. 158.

17. Ἐνθ' ἄνωτ.

18. P.G. 62, στ. 159.

19. Ἐνθ' ἄνωτ.

20. P.G. 62, στ. 158.

21. P.G. 62, στ. 160.

22. Ἐνθ' ἄνωτ.

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΧΩΜΙΑΝΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΟΥ*

Ἐκεῖνος ὅμως, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο στήν περίπτωση τῆς μοναχικῆς ὁμολογίας νά διατυπώσει θεμελιωδῶς καί νά προσδώσει σ' αὐτήν «σταθερή, νομική, θά λέγαμε, μορφή καί νά ἐπιβάλλει αὐτήν γενικῶς, ὡς ἀναγκαῖο προαπαιτούμενο τῆς ὀριστικῆς προσδοχῆς στήν ἀδελφότητα» (32) ἦταν ὁ Μ. Βασίλειος. Εἶναι ἐνδιαφέρον νά σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι γιά νά δώσει μεγαλύτερη ἐμφαση στό ποιοτικό στοιχεῖο τῆς ὑπακοῆς, ὁ Ἅγιος Βενέδικτος λέγει: «ἐάν ὁ μαθητής ὑπακοῦν ἀπροθύμως καί μεμψιμοιρῶν, ὄχι μόνο διὰ τοῦ στόματος ἀλλά καί ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἔστω καί ἐάν ἐκτελή τήν διαταγήν», τότε «οὐδεμίαν διὰ τῆς πράξεως ἀποκτᾷ ἀξιομισθίαν, περιπίπτει δὲ τὸναντίον εἰς τὴν τῶν μεμψιμοιρῶν ποινῶν, ἐάν δὲν ἐπανορθώσῃ διὰ προσηκούσης μετανοίας» (Κεφ. 5).

Τὸ θαυμάσιο αὐτὸ ποιοτικὸ κριτήριον ἐλέγχου τοῦ «ἔργου» (ἢ «προϊόντος»), ποῦ παράγουν οἱ μοναχοὶ γίνεται ἐναργέστερο ἀπὸ τὸν κανόνα (Κεφ. 71) ὅτι «ὁ-

λοι οἱ ἀδελφοὶ ὀφείλουν νά ὑπακούσουν, ὄχι μόνον εἰς τὸν ἀββᾶν, ἀλλὰ καί ἀμοιβαίως ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον». Καί μόνο γιά ν' ἀποφευχθοῦν συγκρούσεις καθηκόντων στὸν κανόνα τῆς ὑπακοῆς, ὁ Ἅγιος Βενέδικτος ἀναγκάζεται νά ὀρίσει ὅτι (Κεφ. 71) «κατὰ σειράν προτεραιότητος ἔρχονται πρῶτον αἱ διαταγαὶ τοῦ ἀββᾶ καί ἐκεῖναι τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαρισθέντων προϊσταμένων», πολὺ σωστὰ δὲ ὁ κανόνας συμπληρώνεται μὲ τὴν φράση «κατ' οὐδένα δὲ τρόπον ἐπιτρέπεται νά προτιμῶνται ἀντ' αὐτῶν αἱ ἐντολαὶ ἰδιωτῶν», διότι, προφανῶς, τὸ περιεχόμενό τους δὲν προσδιορίζεται μὲ τὰ ἴδια κριτήρια ἀγάπης καί νοουθεσίας, μὲ τὰ ὁποῖα προσδιορίζεται μιὰ ἐντολὴ προϊσταμένων. Παρόλα αὐτά, οἱ ἐντολές τῶν «ἰδιωτῶν» πρέπει νά ἐκτελοῦνται μὲ τὴν ἴδια προθυμία, ἐφόσον δὲν συντρέχουν λόγοι ἀντιφάσεως πρὸς τὶς ἐντολές τῶν προϊσταμένων. Τὸ θέμα ὅμως αὐτὸ τῆς ἱεραρχικῆς κλίμακας, μᾶς ἔχει ἀπασχολήσει προηγουμένως (βλ. 3.1 ἐπ.), σὲ σχέση μάλιστα μὲ τὴν σύγχρονη θεωρία ὀργανώσεως καί διοικήσεως (H. FAYOL κ.ἄ.).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 425 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

(Τέλος)

Ἀρχιμ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ

ἀπιστίας. Ὁ δίκαιος ἔχει μάχαιρα λόγου καί ὁ διάβολος ἔχει μάχαιρα ἀλογίας. Ὁ δίκαιος ἀσφαλίζεται μὲ θώρακα δικαιοσύνης καί ὁ διάβολος ἐνδύεται τὸν θώρακα τῆς ἀδικίας. Ὁ δίκαιος ἔχει περικεφαλαία σωτηρίας καί ὁ διάβολος ἔχει περικεφαλαία ἀπωλείας. Ὁ δίκαιος ἔχει ἔτοιμους τοὺς πόδες γιά τὸ εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης καί οἱ πόδες τοῦ διαδόλου τρέχουν πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν τῶν κακῶν²³.

Εἶναι γεγονός ὅτι ἔχουμε νά πολεμήσουμε ἰσχυρὸν ἀντίπαλο. Ἡ πάλη μας δὲν εἶναι ἀπλῶς μὲ τὴν ἀδικία ποῦ ὀρίζεται μέσα στήν κοινωνία, δὲν εἶναι ἀγώνας μὲ τὰ λεγόμενα κοινωνικά προβλήματα, οὔτε ἀγωνιζόμεστε ἐναντίον ἐξωτερικῶν συνθηκῶν καί προσώπων, ποῦ νομίζουμε πῶς μᾶς κατεξουσιάζουν, ἀλλὰ πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα, πρὸς τὸν διάβολο. Γι' αὐτό, δὲν πρέπει νά στρέψουμε τὴν προσοχή μας σὲ ἀνθρώπους καί σὲ ἐξωτερικὲς συνθήκες, ἀλλὰ πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ διαδόλου. Καί μποροῦ νά προσθέσω ὅτι ὁ ἀγώνας πρέπει νά ἀρχίζῃ ἀπὸ τὴν καρδιά. Ἐκεῖ γίνεται ἡ μεγαλύτερη μάχη τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν διάβολο. Αὐτὸς ὁ ἀγώνας δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν κάθαρση τῆς καρδίας ἀπὸ τὰ πάθη, διὰ τῶν ὁποίων ἐνεργοῦν οἱ πο-

νηροὶ δαίμονες. Ἐκεῖ ἔρχεται πρωτίστως ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί στήν συνέχεια ἐπεκτείνεται καί πρὸς τὰ ἔξω.

Δὲν θά πῶ περισσότερα γιά τὸ πρόσωπο καί τὸ ἔργο τοῦ διαδόλου, οὔτε γιά τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο πολεμεῖ τὸν ἄνθρωπο, οὔτε γιά τὶς ποικίλες μεθοδεῖες του, οὔτε γιά τοὺς τρόπους διὰ τῶν ὁποίων μποροῦμε νά τὸν νικήσουμε. Τὰ θέματα αὐτά μπορεῖ κανεὶς νά τὰ ἔρῃ ἀναλυτικὰ σὲ εἰδικὸ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου μου «Συζητήσεις γιά τὴν Ὀρθόδοξη Ψυχοθεραπεία» μὲ τίτλο «ὁ διάβολος καί οἱ μεθοδεῖες του». Ἐκεῖ μπορεῖ νά ἔρῃ κανεὶς τὰ ἐξῆς θέματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπασχολοῦν ἐδῶ: Τὸ πρόσωπο τοῦ διαδόλου, τὰ εἶδη τῶν δαιμονίων, ποιοὺς πολεμᾷ καί σὲ ποιοὺς ἐνεργεῖ, πῶς πολεμᾷ ὁ διάβολος τοὺς ἀνθρώπους, τὰ τεχνάσματα τοῦ διαδόλου, ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ διαδόλου. Ἐδῶ θά ἤθελα νά δοῦμε μόνον μιὰ τέχνη τοῦ διαδόλου καί ἕναν τρόπο πολέμου τοῦ ποῦ συνδέεται μὲ τὴν θεογνωσία καί τὴν αὐτογνωσία, ποῦ εἶναι τὸ γενικὸ θέμα τοῦ παρόντος σεμιναρίου.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΓΕΡΟΘΕΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Ἱεροκλήρουξ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

23. Νικοδήμου ἀγιορείτου, Ἑρμηνεία εἰς τὰς 14 ἐπιστολάς τοῦ Ἀπ. Παύλου, τόμος Β', σελ. 288, σημ. 1.

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ *

Ὁ Μούν, λόγου χάρι, ἔδρασε τὴν «Ἐνωτικὴ Ἐκκλησία» μὲ στόχο νὰ ἐπιβάλλει τὴν ἰδεολογία τοῦ Unificationism, δηλαδὴ τῆς ἐνώσεως τῶν θρησκειῶν, τῶν ἐθνῶν, τῶν πολιτισμῶν, μὲ βάση αὐτὴ (τὴ δική του) ἰδεολογία καὶ κάτω ἀπὸ τὴ δική του ἡγεσία, γιατί αὐτὸς ὑποτίθεται ὅτι ἐκπληρώνει τὶς ἐσχατολογικὲς προσδοκίαις ὄλων τῶν θρησκειῶν.

Μὲ ἑκατοντάδες ὁργανώσεις γιὰ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς, ὁ Μούν ἐπιδιώκει τὴν διάβρωση τῶν πάντων καὶ χρησιμοποιοεῖ γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ τεράστια οἰκονομικὰ μέσα, προβαίνοντας σὲ «πολὺ γενναϊὸδωρες πράξεις» ἔναντι τῶν καλεσμένων του! Δημιουργεῖ στὴν ἀρχὴ χαλαροὺς δεσμοὺς καὶ ἐξαρτήσεις καὶ μὲ μεθοδευμένα προγράμματα ὀδηγεῖ στὴν ἀμβλυνση τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος καὶ κάθε διαφορᾶς στὸ θρησκευτικὸ, πολιτιστικὸ καὶ πνευματικὸ τομέα, γιὰ νὰ οἰκοδομήσει στὴν συνέχεια τὴν ἰδεολογία τοῦ Unificationism καὶ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἀπόλυτης ἐξουσίας του σὲ ὄλο καὶ περισσότερες περιοχές, ἰδιαίτερα σὲ ἀνθρώπους ποὺ μποροῦν νὰ ἐπιβάλλουν στὸ χῶρο τῆς εὐθύνης των τὴν ἰδέα τῆς «Νέας Ἐποχῆς» τοῦ Σάν Μουνγκ Μούν (στὴν πολιτικὴ ζωῆ, στὴ νομοθεσία, στὰ σχολεῖα, στὸ χῶρο τοῦ ἀθλητισμοῦ κ.ο.κ.).

Μὲ αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις ὁ «διαθρησκευτικὸς διάλογος» θὰ ἦταν τοῦλάχιστον ἀνευθυνότητα καὶ ἐπιπολαιότητα ἀπὸ μέρους ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων καὶ ἐκφράζουμε ἀπορία γιατί ἕνας ἀπὸ τοὺς προέδρους τοῦ ΠΣΕ νὰ εἶναι σήμερα συνεργάτης τοῦ Κορεάτη ψευδομεσσία καὶ γιατί δὲν ἀκούστηκε ἀκόμη καμμία κραυγὴ διαμαρτυρίας.

Τέτοια περιστατικά, ὅπως καὶ ἡ παρουσία θεολόγων σὲ συνέδρια ὁργανώσεων τοῦ Μούν, ἔγιναν ἀσφαλῶς αἰτία νὰ παροδηγηθοῦν κορυφαῖα στελέχη τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ νὰ εἰσηγηθοῦν τὴ σύγκληση κοινῶν συνεδριῶν ποὺ μόνον τὴ διάβρωση τῆς Ἐκκλησίας ἐξυπηρετοῦν. Τέτοιο συνέδριο ἦταν ἀσφαλῶς καὶ ἐκεῖνο ποὺ ὁργανώθηκε πρόσφατα στὴν Πολωνία μὲ τὴν παρουσία, δυστυχῶς, καὶ Ἑλλήνων θεολόγων.

Ὅταν ἡ μαφία διανοηθεῖ νὰ καλέσει τὰ θύματά της σὲ «διάλογο» θὰ ἦταν μοιραῖο νὰ ἀνταποκριθεῖ κανεὶς καὶ νὰ δεχθεῖ τὶς περιποιήσεις της, μὲ τὴ σκέψη πὼς πρόκειται γιὰ εἰλικρινῆ πρόσκληση καὶ τίμιο διάλογο, ποὺ ἀποβλέπει στὴν ἀναζήτηση κοινῶν σημείων καὶ στὴν διακονία τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐνότητας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἔργο τῆς Ἐκκλησίας σὲ παρόμοιες περιπτώσεις δὲν εἶναι ὁ θρησκευτικὸς διάλογος, ἀλλὰ ἡ ἀποκάλυψη τοῦ ἀληθινοῦ προσώπου πίσω ἀπὸ τὸ προσωπεῖο, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιταγὴ τοῦ Χριστοῦ στοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας καὶ στοὺς πιστοὺς. Ὑπογράμμισε πὼς πρέπει

νὰ προσέχουμε ἰδιαίτερα ἀπὸ ἐκείνους τοὺς «λύκους», ποὺ ἔρχονται μὲ ἔνδυμα «προβάτου»· ὄχι φυσικὰ νὰ κάνουμε «θρησκευτικὸ διάλογο», ἀλλὰ στόχος μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ προστασία τοῦ ποιμνίου!

Στὴ συνδιάσκεψη τοῦ Rothenburg ὑπογραμμίσθηκε αὐτὸς ὁ κίνδυνος καὶ ἀναφέρθησαν περιπτώσεις ξένων καθηγητῶν, κυρίως θρησκευτολόγων, ποὺ ἔπεσαν θύματα τῆς ἐξωτερικῆς προπαγάνδας τέτοιων ὁμάδων, τὶς χαρακτήρισαν νέα θρησκευτικὰ ρεύματα ποὺ περιέχουν καὶ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ «ἐμπλουτίσουν» τὴ χριστιανικὴ πίστη, διακήρυξαν πὼς ἡ ἀντιπαράθεση τῶν ἐντεταλμένων τῶν διαφόρων ἐκκλησιῶν γιὰ θέματα αἱρέσεων καὶ κοσμοθεωριῶν εἶναι «μὴ-ἐπιστημονικὴ» καὶ προχώρησαν σὲ «θρησκευτικὸ διάλογο» μ' αὐτὲς τὶς ὁμάδες.

Ἀπομίμηση μεθόδων;

Ἐνας ἄλλος κίνδυνος ἐσφαλμένης ποιμαντικῆς στρατηγικῆς εἶναι νὰ θέλουμε νὰ μιμηθοῦμε τὴ μέθοδο τῶν ἀκραίων αἱρέσεων. Ἦδη ἀκούγονται κάποιες φωνές ἀπὸ μερίδα πιστῶν ἢ καὶ ἀπὸ ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ χεῖλη:

«Πρέπει καὶ μεῖς νὰ ἐργασθοῦμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο· ἂν εἶχαμε στὴν Ἐκκλησία μας τέτοιους ἀνθρώπους νὰ ἐργάζονται σὰν τοὺς μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά!»!

Ἡ ἀποψη αὐτὴ ὀδηγεῖ σὲ ἐσφαλμένους δρόμους καὶ ἀποδεικνύει ὅτι τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ ἐμφανισθοῦν αὐριο μέσα στὴν Ἐκκλησία ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα τῶν αἱρέσεων, ποὺ ἀποδεικνύονται ἀρνητικά.

Ἀσφαλῶς στὴν Ἐκκλησία μας θὰ μποροῦσαν νὰ βρεθοῦν πολὺ περισσότεροι ἀνθρωποι νὰ ἐργασθοῦν μὲ παρόμοιο τρόπο, σὰν τοὺς «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά». Γιὰ νὰ γίνεῖ ὅμως αὐτὸ πρέπει νὰ τοὺς μεταδώσουμε τὸν ἴδιο φόβο, ποὺ μεταδίδει στοὺς ὀπαδοὺς της ἡ ἑταιρία «Σκοπία», καὶ νὰ τοὺς ὑποσχεθοῦμε τὰ πράγματα ποὺ ἐκείνη ὑπόσχεται. Τότε θὰ δοῦμε πόσοι θὰ εἶναι πρόθυμοι νὰ τρέξουν ἀπὸ σπῖτι σὲ σπῖτι. Ὅμως ἂν κάνουμε κάτι τέτοιο, θὰ ἐγκαταλείψουμε τὰ ὅρια τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ θὰ κινηθοῦμε στὸ χῶρο τῶν αἱρέσεων.

1. Τὸ διαφορετικὸ σκηνικὸ

Οἱ ἐπικριτὲς τῆς ἀπολογητικῆς ποὺ σχηματίζουν τὸ «δεύτερο μέτωπο» δὲν ἀντελήφθησαν κάτι πολὺ βασικὸ: Τὴν ἀλλαγὴ τοῦ σκηνικοῦ τῶν αἱρέσεων στὶς ἡμέρες μας.

Στὴ δεκαετία τοῦ 1960 εἶχαμε ἀκόμη τὶς κλασικὲς αἱρέσεις καὶ μὴ χριστιανικὲς θρησκείες, ποὺ ἦσαν ἀντικείμενα ἐρεύνης τῆς Συμβολικῆς καὶ τῆς Θρησκευτολογίας. Ἡ ἀντιμετώπισή τους περιελάμβανε

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 485 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

ἀσφαλῶς σάν βασικό στοιχεῖο τήν συζήτηση, τήν ἐνημέρωση.

Ὅμως σήμερα δέν πρόκειται γιά παρόμοιες ομάδες, ὅπως οἱ Ἀντβεντιστές τῆς Ἑβδόμης Ἡμέρας, οἱ Μαρμόνοι ἢ καί οἱ «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά», πού κατὰ τήν ἀποψή μας ἀποτελοῦν νέο εἶδος εἰδωλολατρείας, μιά καί ἀσκοῦν τή «λατρεία τῆς Σκοπιᾶς» (βλ. βιβλία μας «Διάλογος μέ τήν Ἑταιρία Σκοπιᾶς», «Πίσω ἀπό τὸ προσωπεῖο τῆς Σκοπιᾶς», «Πνευματική Δικτατορία»). Ἄν οἱ συζητήσεις καί ὁ «διάλογος» μ' αὐτές τίς παλαιότερες ομάδες ἦταν κάτι τὸ δυνατό, αὐτὸ δέν συμβαίνει μέ τίς νέες ομάδες, μέ τή σαφηνόλοτς, τὸν Σάν Μιούγκ Μούν, ἢ μέ τίς γκουρουϊστικές ομάδες. Τοῦτο γιὰ δέν παρουσιάζουν τὸ ἀληθινὸ τους πρόσωπο.

Ἄλλὰ οἱ νεώτερες ομάδες καθιστοῦν τὸ «διάλογο» ἀδύνατο καί γιά ἄλλο λόγο: Δέν εἶναι διατεθειμένες νὰ συζητήσουν μέ «ἴσους ὄρους», δέν κινεῦνται «στὸ ἴδιο ἐπίπεδο», ἀκόμη καί ἐάν προσπαθοῦν νὰ δημιουργήσουν αὐτὴ τήν ἐντύπωση.

Ἡ «Ἐνωτική Ἐκκλησία» τοῦ Μούν λόγου χάρις ἰδρύθηκε γιά τήν ἐνοποίηση τῶν Ἐκκλησιῶν καί ὄλων τῶν θρησκειῶν μέ βάση τήν ἰδεολογία τοῦ Μούν, ἐννοεῖται! Ἐπομένως αὐτὸ πού ὁ Μούν ἐννοεῖ «διάλογο» γιά τήν ἐνοποίηση τῶν θρησκειῶν δέν εἶναι ἐκεῖνο πού συνήθως δηλώνει ὁ ὅρος αὐτὸς στήν κοινή χρήση. Καί ὅταν μιά γκουρουϊστική ομάδα μιλάει γιά «ἀνοχή» καί «ἀναγνώριση», ἀναφερόμενη στήν χριστιανική πίστη, δέν κινεῖται σέ ἐπίπεδο «οὐδέτερο», διατηρώντας κάποια «ἀπόσταση» ἀπὸ τίς δικές της δογματικές ἀντιλήψεις, ἀλλὰ ἐκλαμβάνει τή χριστιανική πίστη καί τίς πρακτικές της, λόγου χάρις τήν προσευχή, σάν ἀπαραίτητες γιά κατώτερα ἐξελιγμένα ὄντα, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού ἐγκολπώνονται τίς δικές της θεολογικές, ἀνθρωπολογικές καί σωτηριολογικές θέσεις βρίσκονται σέ ἀνώτερο πνευματικὸ ἐπίπεδο· δέν ἔχουν ἀνάγκη πλέον ἀπὸ τήν πίστη στὸν Χριστὸ ἢ ἀπὸ τήν προσευχή, ἢ ὅποια ἀντικαθίσταται μέ τὸ διαλογισμό. Ἐκεῖ δέν ὑπάρχει ἀναγκαιότητα γιά πίστη σέ προσωπικὸ Θεό, πού σέ ἕνα κατώτερο ἐξελικτικὸ ἐπίπεδο βρίσκει, λένε, τὴ σωστὴ του θέση!

Τὸ θέμα τοῦ «διαλόγου» μέ τέτοιες ομάδες καί τῆς συμμετοχῆς σέ δῆθεν διαθρησκευτικὰ συνέδρια δικῶν μας θεολόγων ἀναλύθηκε διεξοδικὰ στὸ βιβλίο μας «Διαβρωτική ἐπίδραση τῶν αἱρέσεων». Μιά τέτοια συμμετοχὴ πού αὐτόματα δημιουργεῖ ἐξαρτήσεις, ἀγγίξε, δυστυχῶς, στὸ παρελθόν τὰ ὄρια τῆς προδοσίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τῆς προβολῆς τῆς ἐσχατολογίας τοῦ Κορεάτη ψευδομεσσία Σάν Μιούγκ Μούν. Μιά τέτοια στάση συμμετοχῆς, στήν καλλίτερη περίπτωση, προδίδει παντελῆ ἄγνοια τοῦ σύγχρονου σχηματικῶν τῶν αἱρέσεων καί τῆς παραθησκείας. Ἄς δοῦμε ὅμως τώρα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια τοὺς ἐπικριτὲς τῆς ἀντιαιρετικῆς ποιμαντικῆς.

2. Οἱ ἐπικριτὲς

Κατ' ἀρχὴν ὑπογραμμίζουμε καί πάλι μέ ἔμφαση, πὼς μέ τέτοιες προϋποθέσεις, ὅπως τίς περιγράψαμε

πιο πάνω, δέν εἶναι δυνατὸς «διάλογος» μέ τίς νέες ομάδες καί κάθε προσπάθεια ἐπισημοῦ «διαλόγου» φρονοῦμε πὼς φθάνει τὰ ὄρια τῆς προδοσίας τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος.

Τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητο νὰ τὸ ὑπογραμμίσουμε, γιὰ τὸ δυστυχῶς ὑπάρχουν καί στὸ δικὸ μας χῶρο ἄνθρωποι πού δέχονται νὰ τοὺς καταβάλει ὁ κ. Μούν τὰ ἐξόδα τοῦ ταξιδίου των καί πρόσθετο ποσό, στήν περίπτωση πού θὰ θελήσουν νὰ συμμετάσχουν σέ ὑπερπόντια ταξίδια μέ τίς συζύγους των, προκειμένου νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸ τὸ «διάλογο», συγκρίνοντας τὴν πράξη των αὐτὴ μέ τὴ συμμετοχὴ σέ διαχριστιανικὰ συνέδρια, στὰ πλαίσια τοῦ ΠΣΕ.

Κατὰ τήν ἀποψή πού κυριάρχησε στὸ συνέδριο τῶν ἐντεταλμένων στὸ Ρόττεμποργκ οἱ ομάδες αὐτὲς δείχνουν ἰδιαίτερη εὐαισθησία νὰ κερδίσουν γιά τὰ συνέδριά τους αὐτὰ «μεγάλὰ ὀνόματα», ἀκόμη καί καθηγητὲς τῶν διαφόρων θεολογικῶν σχολῶν, μάλιστα θρησκευτολόγους. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπιτυγχάνουν νὰ ἐπηρεάσουν θετικὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦς. Καί ἂν ἀκόμη δέν ἐπιτύχουν ἀπὸ αὐτοὺς συγκεκριμένες ἐκδηλώσεις «ἀναγνώρισεως» ἢ «εὐγνωμοσύνης», σέ κάθε περίπτωση μποροῦν νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ ὀνόματά τους: «Καί ὁ καθηγητὴς Ὑ. Χ. παίρνει μέρος στὰ συνέδριά μας», «Ὁ καθηγητὴς τῆς Συμβολικῆς Ω. ἔχει διαφορετικὴ ἀποψή γιά μᾶς», «Ὁ θρησκευτολόγος Δ. βρίσκεται σέ διάλογο μαζί μας»...

Ἐνα βῆμα πιο πέρα καί βρίσκεται κανεὶς στὸ «δεύτερο μέτωπο», στὶς τάξεις τῶν ἐπικριτῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπολογητικῆς. Γι' αὐτὸ τὸ θέμα εἶναι πολύτιμες οἱ πληροφορίες καί οἱ θέσεις τοῦ R. Hauth οἱ ὁποῖες ἀναλύθηκαν στή συνδιάσκεψη τοῦ Ρόττεμποργκ.

Στὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1970, ἀνέφερε ὁ κ. Χάουτ, ἦλθαν ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο καί ἀσκήσαν ἐναντίον μας κριτικὴ: Αὐτὸ πού κάνετε μέ τοὺς Κρίσνα εἶναι λάθος, εἶπαν.

Ἡ κριτικὴ αὐτὴ δέν ἀπέβλεπε στὸ νὰ βοηθήσει τὸ ἔργο τῆς ἀπολογητικῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἔθετε σέ ἀμφισβήτηση τὸ δικαίωμα τῆς Ἐκκλησίας νὰ καταπιάνεται μέ τίς αἱρέσεις, νὰ προχωρεῖ στήν ἀντιπαράθεση καί νὰ ἀσκεῖ κριτικὴ. Σαφηνά, ἀντικείμενο ἀντιπαράθεσεως δέν ἔγιναν οἱ αἱρέσεις, ἀλλὰ οἱ συνεργάτες τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀνέλαβαν νὰ προειδοποιήσουν καί νὰ περιφρουρήσουν τὸ ποίμνιο ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῶν αἱρετικῶν. Λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι τοῦ «δευτέρου μετώπου» πῆραν θέση ὑπὲρ τῶν αἱρέσεων!

Γιὰ νὰ πάρουμε ὑπεύθυνη θέση στὸ θέμα τῆς κριτικῆς πού ἀσκεῖται ἐναντίον τῆς ἀπολογητικῆς τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐξετάσουμε προσεκτικὰ τὴ βιογραφία τῶν ἐπικριτῶν. Αὐτὴ τὴ θέση ἐκπροσώπησε ὁ Δρ. R. Hauth στή συνδιάσκεψη τοῦ Ρόττεμποργκ. Τοῦτο γιὰ εἶναι ὑπάρχει ὁ κίνδυνος, ἢ ἀρνητικὴ κρίση νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ βιογραφικὸ, ἀπὸ τίς διασυνδέσεις. Οἱ θέσεις τους, πού διατυπώθηκαν προφορικὰ ἢ γραπτὰ, μπορεῖ νὰ μὴ εἶναι κατάλληλες, ὥστε νὰ δικαιούται κανεὶς νὰ μιλήσει γιά «ποιότητα» ἢ «εἰδικότητα».

Κατὰ τὸν κ. Χάουτ, πού ἀσχολήθηκε εἰδικὰ μέ τὸ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΝ ΔΙΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΣΚΕΨΕΩΣ ΕΝΟΣ ΙΕΡΑΡΧΟΥ ΑΥΤΗΣ

Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλές φορές ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἴτε ὡς Σῶμα τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας, εἴτε ὡς τὸ Διαρκές Σῶμα Αὐτῆς, ἔχει ἀσχοληθῆ εἰς τὰς συνεδριάσεις Αὐτῆς με θέματα καὶ προβλήματα κοινωνικῆς, πολιτιστικῆς, κοινωνιολογικῆς καὶ πολιτισμικῆς διαστάσεως, ἀκόμη καὶ με τὴν προβληματικὴν τὴν ὁποῖαν καλεῖται νὰ θέσῃ ἔναντι Αὐτῆς καὶ τοῦ ποιμνίου Τῆς, σχετικῶς με τὴν ἐνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκογένειαν καὶ τὸ ρόλον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτῆς τῆς ἰδέας.

Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ δὲν ἐκδηλώνεται μόνον ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ συνοδικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ πολλές φορές καὶ τὰ μέλη, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν αὐτὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας, δηλ. οἱ Ἱεράρχαι Αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι κινουνοῦνται ἀπὸ καθαρῶς ποιμαντικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ αἰσθήματα διακονίας, πρὸς τὸ ποιμνιον τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποῖαν ἐκλήθησαν νὰ διακονήσουν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ πολυγραφώτατος μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος (Γεράσιμος Σ. Ζαφειρός) ἐμφανίζεται καὶ πάλιν εἰς τὸν κόσμον τοῦ βιβλίου, αὐτὴ τὴν φοράν με μίαν μελέτην, ἣ ὁποία δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ κάποιον ἐπιστημονικὸν προβληματισμὸν ἢ ἀπὸ κάποια ἀνάλυσιν θεολογικῆς ἢ οἰκουμενικῆς ἐνδιαφέροντος¹. Εἶναι μία μελέτη, ἣ ὁποία χαρακτηρί-

1. Μία πρώτη ἀναγραφή τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περιστερίου βλ. ἐν περιοδ. «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» 1)15 Ἀπριλίου 1976, ἀρ. 7-8, σελ. 136-138 ὑπὸ Ἀθανασίου Α. Φούρα, DR. PHIL.

θέμα (βλ. βιβλίον τοῦ R. Hauth, Die nach der Seele Greifen Psychokulte und Jugendsekten, ἐκδ. B' Güntersloh 1985), ἔχει κανεὶς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἰσέρχονται σὲ περιοχὴ, γιὰ τὴν ὁποία ἐλάχιστα γνωρίζουν. Ἐμφανίζονται σὰν θρησκευολόγοι καὶ ὑποστηρίζουν πὼς αὐτὴ εἶναι δική τους περιοχὴ. Ὅμως ἂν παρατηρήσει κανεὶς προσεκτικὰ, θὰ διαπιστώσει πὼς δὲν κατέχουν τὸ θέμα, κατέληξε ὁ κ. Χάουτ.

Στὴ συνέχεια πρόσθεσε: «Οὐσιαστικὰ δὲν εἶναι οὐδέτεροι ἄνθρωποι, ὥστε νὰ συνεισφέρουν ἀπὸ ἔξω. Εἶναι ἄνθρωποι ποὺ βρίσκονται μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ βρίσκουν κατὰ τὴν παρατηρήσιν γιὰ τὴν ἐργασία μας. Ἀποτελοῦν πράγματι ἐμπόδιο, ὅταν ἐμεῖς μιλάμε γιὰ ἓνα θέμα καὶ σηκώνονται αὐτοὶ νὰ ὑποστηρίξουν πὼς εἶναι δικὸν τους χωράφι αὐτό...».

ζεταὶ ἀπὸ τὸ πνεῦμα κριτικῆς καὶ αὐτοκριτικῆς, ἐπισημάνει προβλημάτων καὶ παρουσιάσει θέσεων, προτάσεων καὶ ἀντιθέσεων σχετικῶς με τὸ, ποῖος ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ προσορισμὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἔναντι τῶν συγχρόνων προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' ἐνός καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας τοῦ Γένους ἀπ' ἐτέρου, ἄλλωστε καὶ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου δηλώνει τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον αὐτοῦ: «QUO VADIS Ἑλλαδικὴ Ὁρθοδοξία; Ἡ πορεία τοῦ Γένους σήμερον καὶ αἱ ἱστορικαὶ εὐθύναι τῆς Ἐκκλησίας». Ἀκόμη με αὐτὸ τὸ βιβλίον ὁ Σεβασμ. συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ ὀριοθετήσῃ τὰ πλαίσια τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, εἰς τὸν χώρον τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐπικρατείας, ἐξ ἀφορμῆς τῶν γεγονότων τοῦ 1987, τῆς ψηφίσεως τοῦ Ν. 1700 «περὶ ἐκκλησιαστικῆς παρουσίας» καὶ τῆς προσβολῆς τοῦ αὐτοδικοῦ Αὐτῆς².

Τὸ βιβλίον τοῦ Σεβασμιωτάτου συγγραφέως, θέτει βασικῶς δύο ἐρωτήματα ἀκούοντως σημαντικὰ, τὰ ὁποῖα ἀπευθύνονται πρὸς Αὐτὴν, τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθοδοξίαν. Ὁ συγγραφεὺς συγχρόνως ἐρωτᾷ καὶ ἐρωτᾶται. Ἐρωτᾷ, ἀπευθυνόμενος ὡς Ὁρθόδοξος Ἱεράρχης καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου ὄργανου διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

2. Δ' ἔλην τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων βλ. Ἰ. Κονιδάρη, Ὁ Νόμος 1700)1987 καὶ ἡ πρόσφατη κρίσις στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, Ἀθήναι 1988, βιβλ. ὑπὸ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ.κ. Χριστοδούλου, ἐν ΘΕΟΛΟΓΙΑ 1989, σελ. 502 - 506.

Εἶναι φυσικὸ νὰ παίρνουν τοὺς λόγους τους οἱ αἰρέσεις καὶ νὰ τοὺς κάνουν «σημαία» ἐναντίον τῶν διακόνων τῆς ἀπολογητικῆς τῆς Ἐκκλησίας Ὁ κ. R. Hauth διατυπώνει τίς ἐνστάσεις τῶν αἰρέσεων ἀπέναντι στὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἐντεταλμένων:

«Ἄν ἐσεῖς τὸ πιστεύετε αὐτό, ὅμως στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχουν καὶ ἄλλες φωνές. Ὁ καθηγητὴς... ἔφθασε σὲ διαφορετικὰ συμπεράσματα». Τότε μᾶς φέρουν σὲ δύσκολη θέσι, πρόσθεσε ὁ Hauth, καὶ (πρέπει νὰ πάρουμε θέσι καὶ νὰ ἐξηγήσουμε γιὰτί ὁ συγκεκριμένος καθηγητὴς τὸ λέγει αὐτό).

(Συνεχίζεται)

Πρωτ. ΑΝΤ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλολ.

εις όλους τους Ίεράρχας, αλλά και εις όλους εκείνους, οι οποίοι συνειδητώς ή ασυνειδητώς αποδέχονται τον τίτλον του Έλληνοσ και Χριστιανού Όρθόδοξου (κριτική). Έρωτώμενος, ως Όρθόδοξος Ίεράρχης και Ποιμένας (αυτοκριτική), αισθάνεται την ύποχρέωσιν να απαντήσει και να προτείνη λύσεις, αι όποσαι τουλάχιστον θα οδηγήσουν εις προβληματισμόν και εις άφύπνισιν, όλων εκείνων των παραγόντων, που έχουν σχέση με αυτήν την Έκκλησίαν (είτε ως Σώμα Χριστού, είτε ως Όργανον Ίεραρχίας, αυτός ο διαχωρισμός δεν άπτεται της πραγματικότητας και της όντολογίας της Έκκλησίας, είναι άπλως μεθοδολογικός. Η Έκκλησία δεν έχει ούτε «άπολλιναριστικήν» διάστασιν, ούτε δυαρχικήν ή πλατωνικήν αντίληψιν. Η Έκκλησία δρᾶ και πολιτεύεται επί γῆς και κινείται προς τὸ ἔσχατον, αυτό σημαίνει ότι η Έκκλησία δεν είναι Σώμα με πνευματικήν διάστασιν μόνον, αλλά και με υλικήν, σώζει όλόκληρον τὸν άνθρωπον, ως ψυχοσωματικήν ολότητα).

Ό αυτός προβληματισμός θεοαίως, συνεχίζεται και εις τὸν υπότιτλον της εργασίας, όπου με τρόπον καταφατικόν, ενδιαφέρεται να παρουσιάσῃ εις τὸν αναγνώστην, ποία είναι θεοαίως ή ιστορική εὐθύνη της Έκκλησίας, ἔναντι της ιστορίας και της σημερινῆς πορείας τοῦ Γένους³.

2. Πριν ἔμωσ ἀπὸ κάθε θετικής ή ἀρνητικής κριτικής τοῦ βιβλίου⁴, θεωρῶ ἀπαραίτητον να τονισθῇ, ὅτι τὸ παρὸν βιβλίον ὡς ἔργον ἀφ' ἑνὸς αυτοκριτικής και ἀφ' ἑτέρου προβληματισμοῦ τοῦ συγγραφέως του, φέρει πολλά προσωπικά στοιχεία, τόσο της προσωπικότητας τοῦ συγγραφέως, ὅσον και ἀπὸ τὸ περιβάλλον και τὰ προβλήματα, που ὁ ἴδιος ἀντιμετωπίζει εις τὴν 10ετή και πλέον διακονίαν του, ὡς μητροπολίτου. Τοιοῦτοτρόπως αἱ συνεχεῖς δυσκολίαι διὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ποιμαντικοῦ του προγράμματος, ἐκ μέρους τῶν διαφόρων τοπικῶν παραγόντων και φορέων (πρβλ. σελ. 80-81, 387-388), τὸ ἀνήσυχον τοῦ χαρακτήρος του και αἱ ἀντιλήψεις του διὰ τὴν θέσιν, τὸν ρόλον και τὴν ἀποστολήν τῶν ποιμένων εις τὸ ἐν γένει ἔργον της Έκ-

κλησίας, ἀπεικονίζονται εις τὴν ἐργασίαν και δικαιολογούν τὸν ἔντονον λόγον ή τὸν σκληρὸν και «πικρὸν» πολλὰς φορές, ὁ ὅποῖος ἔμωσ εἶναι πάντοτε «ἄλατι ἡρτυμένως». Τοιοῦτοτρόπως αἱ ἐκφράσεις, «ή Έκκλησία ἔαν δὲν προδῇ εις ἀλλαγὰς θὰ καταστεῖ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον» (σελ. 371), «ή Έκκλησία ὡς θύμα κρατικής προπαγάνδας» (ὀλόκληρον τὸ Ε' Μῆρος), «τὸ πνευματικὸν» μαρτύριον τοῦ κλήρου (σελ. 266) και ή ὀφειλή της Έκκλησίας διὰ μίαν αυτοκριτικήν και ἐσωτερικήν ἀνανέωσιν (σελ. 43), δὲν ἐκφράζουν τίποτε περισσότερο, ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀγωνίαν τοῦ συγγραφέως. Δὲν εἶναι λόγοι «κακίας» ή χωρὶς οὐσιαστικὸν περιεχόμενον, εις τὸ βάθος ἐκφράζουν τὰ ἰδωδῆ που ὁ ἴδιος ἔχει θέσει διὰ μίαν ἐν Χριστῷ διακονίαν. Όλόκληρον τὸ βιβλίον προσπαθεῖ να παρουσιάσῃ ποῖον εἶναι τὸ περιεχόμενον της «ἐπαναχριστοποίησης» και «ἐπανεκκλησιαστικοποιήσεως» τόσο της Έκκλησίας, ὅσον και τοῦ συγχρόνου πνεύματος της καταναλωτικής κοινωνίας, διὰ τὴν διακονίαν και σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου και μόνον. Η Έκκλησία ὀφείλει να ἀναλάβῃ ρόλον ἐνεργόν, με «ἰδιαίτερον δυναμισμὸν», ὅπως ὁ ἴδιος λέγει, ὡστε να «ἐπιβληθῇ» εις τὴν ἐκκοσμηκευμένην και θρησκευτικῶς ἀδιάφορον κοινωνίαν (σελ. 378), ἀφοῦ ὁ σωτηριολογικὸς χαρακτήρ αὐτῆς εἶναι, δι' ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν και ή Όποία, ὡς «σανὶς σωτηρίας» (σελ. 29, 35-37, 38-39) και ὡς συνεκτικὸς και ἐνωτικὸς παράγων (σελ. 30, 32) σώζει τοὺς πάντας. Χωρὶς καμμία ἀμφιβολία ή Έκκλησία ἔχει τὸν πρῶτον ρόλον και τὴν οὐσιαστικήν εὐθύνην και ὑπευθυνότητα διὰ τὴν «ἐπαναχριστοποίησιν» (σελ. 8), διὰ τὸν λόγον αὐτόν, χωρὶς φόβον και πάθος, διὰ τὰ ἱστορικά λάθη τοῦ παρελθόντος (σελ. 20), ὀφείλει να ἔχη συνειδησιν, «λόγον» ἐλεύθερον, χωρὶς καμμίαν ἀπόχρωσιν πολιτικής μερίδος (σελ. 38) ή ταῦτισιν με αὐτὴν τὴν πολιτικήν ή κοσμικήν ἐξουσίαν (σελ. 43, 357). Διὰ τὴν Έκκλησίαν πάντοτε ὑπάρχει ὁ Σταυρὸς και ή Ἀνάστασις. Η πορεία δι' αὐτὴν (δηλαδὴ διὰ τοὺς ποιμένας της) εἶναι πορεία μαρτυρίου, ὀμολογίας, πόνου, δηλ. Σταυροῦ, ἐνῶ διὰ τὸν λαόν Της πρέπει να ἀποτελῇ τὸν κατ' ἐξοχήν χῶρον της ἀγάπης, της ἐλευθερίας και μίας πορείας «ἀναγεννήσεως» (σελ. 23), δηλ. τὸν κατ' ἐξοχήν χῶρον Ἀναστάσεως. Κατὰ τὸν Σεβ. συγγραφέα ή Έκκλησία ὀφείλει να ἔχη θάρρος, χωρὶς φόβον κλονισμοῦ (σελ. 22), να ὀμολογῇ τὴν πραγματικῶς ὑφισταμένην πολιτιστικήν και ἀξιολογικήν κρίσιν (σελ. 23), ἰδιαίτερος σήμεραν εις τὸν Ἑλληνικὸν χῶρον. Τέλος ὀφείλει να εἶναι ἐκείνη, ἀπὸ τὴν ὀπίαν ξεκινᾶ κάθε ἀρχή ἐπιλύσεως και ἐξόδου ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου, ἀφοῦ ἀπὸ τὴν Φύσιν Της, ὡς Σώματος Χρι-

3. Μίαν περίληψιν της παρούσης πολυσελίδου εργασίας ἔλ. ἐν περιοδ. «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» 1987, τεῦχος 6 1/15 Ἀπριλίου, σελ. 256-260 και ἀνάτυπον.

4. Διὰ τὰς λοιπὰς βιβλιοκρισίας ή παρουσιάσεις: Ε. Θεοδώρου, ἐν περιοδ. «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» 66/1989, σελ. 250-252. Ἀ. Πανώτη, ἐν ἔφημ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ 16.2.89. Φ. Νικητόπουλου, ἐν περιοδ. «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» 66/1989, σελ. 680-682 και 67/1990 σελ. 31-33. Γ. Γραμματικάκη, ἐν ἔφημ. ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ 9.2.89, σελ. 15. Ν. Δ. Κουλουγλιώτη, ἐν ἔφημ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ 66/1989, σελ. 6. Ἐφημ. ΕΣΤΙΑ 17.12.88, σελ. 2. Σ. Ἀλεξίου, ἐν ἔφημ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 16.2.89 στήλη ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, π. Γ. Μεταλληνοῦ, ἐν ἔφημ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ 16.1.90, σελ. 3.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Ὡς γνωστόν, τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀποτελοῦν ἓνα πολύτιμο καὶ σεβαστὸ ἔργο δύο χιλιετηρίδων. Πρωτογράφησαν ὅλα στὴν Ἑλληνική, πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου, ποὺ γράφηκε στὴν Ἀραμαϊκή, ἀλλὰ μεταφράσθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο στὴν Ἑλληνική καὶ ἔκτοτε μεταφράσθηκαν σὲ δεκάδες γλώσσες διαδοθέντα μὲ ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις σὲ ὅλοκληρο τὴν ὑφήλιο. Καὶ ἀσφαλῶς δὲν ἀποτελεῖ ὑπερβολὴ νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀπέτελεσε ἀντικείμενο ἐνδελεχοῦς μελέτης σ' ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ θεολογικῆς, φιλοσοφικῆς, κοινωνικῆς, ἠθικῆς, ἱστορικῆς κ.λπ. ἀπόψεως. Σπουδάζοντας αὐτὴν, παρατηρεῖ κανεὶς ὅτι οἱ συγγραφεῖς τῆς, ἔκτος ἀπὸ τὴν δεξιότητα τοῦ λόγου καὶ τὸν πλοῦτο τῶν λεκτικῶν ἐκφράσεων,

ἐνίοτε διανθίζουν τὸ ἔργο τους μὲ ἔννοιες καὶ ὄρους ἱατρικούς, χωρὶς θεαίως νὰ ὑπάρχει σκοπιμότητα ἢ ἐπιδίωξη πρὸς τοῦτο.

Ἀκριβῶς αὐτὲς οἱ ἱατρικὲς γνώσεις ἀναζητήθησαν στὰ ἱερὰ κείμενα, προφανῶς σὲ βιβλία μὴ ἐιδικά, σὲ μιὰ προσπάθεια γνωριμίας μὲ τὶς ἐπικρατούσες γενικὲς ἀντιλήψεις περὶ τὰ ἱατρικὰ θέματα κατὰ τὸν 1ον μ.Χ. αἰώνα. Οἱ ἱατρικοὶ αὐτοὶ ὄροι σταχυολογήθησαν μέσα ἀπὸ τὰ κείμενα καὶ πρὸς διευκόλυνση στὴν παρουσίαση, ταξινομήθησαν στὶς ἑξῆς ἐνότητες:

Α'. ΓΕΝΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ.

Οἱ συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπισημαίνουν κατ' ἀρχὴν ὅτι «ἀνθρώπινον διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς

στοῦ, καθιστᾶ τὸ γεγονός τῆς πίστεως, Ζωήν. Τοιοῦτοτρόπως διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς «ἐπαναχριστοποιήσεως», ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀνάγκη ὀρισμένων μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας ὁ Σεβ. συγγραφεὺς ἐκθέτει ἐκτενῶς καὶ τὰς ἀναλύει ἀρκούντως, εἰς τὰ μέρη (κεφάλαια) περὶ παιδείας καὶ «ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος», τὰ ὁποία ἀποτελοῦν καὶ τὴν «καρδιάν» τῆς ὅλης προδλημματικῆς. Βεβαίως ἡ πρότασις ὅλων αὐτῶν τῶν μεταρρυθμίσεων ὀρίζεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Παράδοσεως καὶ ὄχι μίαν ἐσφαλμένην μορφὴν παραδοσιαρχίας, ὁ συγγραφεὺς καθορίζει ποῖα πρέπει νὰ εἶναι τὰ κριτήρια, ἡ Πίστις καὶ ὁ Ἄνθρωπος. Ἐνῶ δηλ. ἡ Ἐκκλησία ὑποχρεοῦται εἰς ἀνανέωσιν καὶ μεταρρυθμίσειν, συγχρόνως «ὑποχρεοῦται νὰ ἀντιστῆκεται εἰς κάθε τι τὸ ὁποῖον ἀλλοιώνει ἀφ' ἐνὸς τὴν παράδοσιν καὶ ὑπονομεύεται ἢ ἴδια ἢ ὑπαρξή τῆς, ὡς φερέας πολιτισμοῦ καὶ ἀξιών» (σελ. 85 κ.εξ.). Εἰδικώτερον ὁ κληρὸς πρέπει νὰ διγῆ ἔξω ἀπὸ τὸ «παραπέτασμα» τοῦ τέμπλου, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον, καὶ νὰ πλησιάσῃ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς, ὥστε μαζὶ ὡς Ἐν Σῶμα νὰ πορευθοῦν εἰς τὴν κοινὴν Τράπεζαν, τὸ κατ' ἐξοχὴν κέντρον τῆς ὑποστατικῆς δομῆς καὶ φανερώσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Σώματος Χριστοῦ, μόνον μὲ αὐτὴν τὴν προδλημματικὴν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρμηνευθοῦν κάποιες φράσεις καὶ θέσεις τοῦ Σεβ. συγγραφέως σχετικῶς μὲ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ κληροῦ. Πολλὰς φερέας θεαίως αἱ γινώμαι καὶ θέσεις του εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσουν εἰς συμπεράσματα ἀρκούντως τολμηρά, μέχρι σημείου παρεξηγήσεως, διότι συχρῶς «ὑπερτονίζε-

ται ὁ κοινωνικὸς καὶ ὕλικός παράγων τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς προσφορᾶς Αὐτῆς, καὶ παραθεωρεῖται ἡ λατρευτικὴ διάστασις καὶ ἡ πνευματικὴ προσφορά, ἀφοῦ καὶ τὰ δύο τυγχάνουν ἀλληλένδετα μέσα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν. Ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἀπέδεχετο ἓνα ἐκ τῶν δύο αὐτῶν διαστάσεων τῆς, τότε θὰ ὀδηγήτο εἰς ἓναν μονισμόν εἴτε τύπου προπαγάνδας (ὅταν προσφέρει μόνον κοινωνικὰς μερίμνας, χωρὶς λατρείαν), εἴτε ἀποχρώσεως μυστικιστικῆς (ὅταν αἱ δραστηριότητες Αὐτῆς περιορίζονται εἰς τὰ καθαρῶς λατρευτικὰ πλαίσια). Δὲν θὰ πρέπει νὰ ξεχνῶμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ, πολιτεύεται ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὄχι ἕμως μὲ μονιστικὰς ἀντιλήψεις, ὑπὸ ὁποιοῦδήποτε τύπου. Εἰς μίαν δευτέραν ἐκδοσὶν τοῦ διβλίου, ἴσως ἦτο ἀναγκαῖα ἡ παράθεσις ὀρισμένων διευκρινίσεων καὶ ἐπεξηγήσεων. Χωρὶς αὐτὰς τὰς διευκρινίσεις ὁ ἀναγνώστης ἴσως ὀδηγηθῆ εἰς μίαν ἀντίληψιν περὶ Ἐκκλησίας, τύπου κοινοπολιτείας, ποὺ ἡ δραστηριότης Τῆς εἶναι μίαν κοινωνικὴν προσφορά καὶ αὐτὸ ποὺ τὴν συγκροτεῖ εἶναι ἡ πίστις εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἀντικείμενον μόνον κοινωνικῆς μερίμνης καὶ προνοίας (Πρὸβλ. Ρ. TILLICH ἢ Π.Σ.Ε.). Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀγωνίζονταν μόνον διὰ τὴν προσφορὰν κοινωνικοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πίστιν, τὴν λατρείαν, τὴν εὐχαριστίαν.

(Συνεχίζεται)

Διάκ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΣΑΒΒΑΤΟΣ, π.Θ.

σαρκός» (Ρωμ. στ' 19) και ἀναφέρονται κατ' ἐπανάληψιν στὰ περισσότερο συχνὰ ἀπαντώμενα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη κοινὰ νοσήματα, χαρακτηρίζοντας τοὺς ἀρρώστους ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀσθενείας των π.χ. λεπρός, δαμιονιζόμενος, παραλυτικός, τυφλός, κωφός, χωλός, κυλλός, ὑδρωπικός, κωφός, μογιλάλος, ἀλλὰ και δυσεντερία μετὰ πυρετοῦ (Πράξ. κη' 8).

Μερικῶν ἀρρώστων πάλιν οἱ ἀσθένειες περιγράφονται μὲ σαφήνεια μὲν, ἀλλὰ περιφραστικὰ διατυπωμένες και μὲ πολλές ἐπεξηγήσεις και τοῦτο διότι ἀφ' ἑνὸς οἱ συγγραφεῖς δὲν συγκεντρῶνουν τίς ἀπαιτούμενες ἰατρικὲς γνώσεις, πλὴν ἴσως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ και ἀφ' ἑτέρου διὰ τὸ νὰ εἶναι σὲ θέση και οἱ ἀναγνώστες νὰ τίς ἀντιλαμβάνονται.

Οἱ συχνότερα ἀπαντώμενες περιγραφὰς εἶναι διὰ:

1) Νευρολογικὰ και Ψυχιατρικὰ Νοσήματα.

«Ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτω» (Μάρκ. α' 23, ε' 2).

«Ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαμιονίου ἀκαθάρτου» (Μάρκ. ζ' 25, Λουκ. δ' 33).

«Ὅς εἶχε δαίμονια ἐκ χρόνων ἱκανῶν και ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο και ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενε, ἀλλ' ἐν ταῖς μνήμασι» (Λουκ. η' 27).

«Σεληνιάζεται και κακῶς πάσχει, πολλάκις πίπτει εἰς τὸ πῦρ και πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ» (Ματθ. ιζ' 15).

«Ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον και ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ρήσσει αὐτόν, και ἀφρίζει και τρίβει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ και ξηραίνεται παιδιόθεν» (Μάρκ. θ' 18).

2) Ὁρθοπαιδικὰ Νοσήματα.

«Ἀνὴρ ἀδύνατος τοῖς ποσὶ, χωλός ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει» (Πράξ. ιδ' 8).

«Γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα και ὀκτῶ και ἦν συγκύπτουσα και μὴ δυναμένη ἀνακύβαι εἰς τὸ παντελές» (Λουκ. ιγ' 10).

«Ἄνθρωπος κατακείμενος ἐπὶ κρεβάτου ὃς ἦν παραλελυμένος» (Πράξ. θ' 33).

«Φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, ὃς ἦν παραλελυμένος» (Λουκ. ε' 18).

«Ἄνθρωπος τὴν χεῖρα ἔχων ξηρὰν» (Ματθ. ιβ' 10, Λουκ. στ' 7).

«Ἐξηραμένην ἔχων τὴν χεῖρα» (Μάρκ. γ' 1).

3) Γυναικολογικὰ Νοσήματα.

«Γυνὴ αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη» (Ματθ. θ' 20).

«Γυνὴ οὔσα ἐν ρύσει αἵματος ἔτη δώδεκα» (Λουκ. η' 43, Μάρκ. ε' 25).

4) Ἀδιευκρίνιστα Νοσήματα.

«Βεβλημένη και πυρέσσουσα» (Ματθ. η' 25).

«Κατέκειτο πυρέσσουσα» (Μάρκ. α' 30).

«ἦν συνεχομένη πυρετῶ μεγάλῳ» (Λουκ. δ' 38).

«τὸ θυγάτριον ἐσχάτως ἔχει» (Μάρκ. ε' 23).

«δοῦλος κακῶς ἔχων ἡμελλε τελευτᾶν» (Λουκ. ζ' 2, Ματθ. η' 17).

Τέλος διευκρινίζεται ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ματθαῖον ὅτι:

«εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω και εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνοχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων» (Ματθ. θ' 12).

Β'. ΙΑΤΡΙΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑΙ.

Οἱ συγγραφεῖς ὑπενθυμίζουν κατ' ἀρχὴν ὅτι «οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες» (Ματθ. θ' 12, Μάρκ. β' 17, Λουκ. ε' 31) και συστήνουν ὅτι: «ἡ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος» (Α' Τιμ. δ' 8).

Οἱ συμβουλὲς και ὑποδείξεις ἀναφέρονται σέ:

1) Διαιτητικὰ θέματα.

«Ὁ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει» (Ρωμ. ιδ' 3).

«Τελείων ἐστὶ ἡ στερεὰ τροφή» (Ἐβρ. ε' 14).

«Ὁ μετέχων γάλακτος ἀπειρος λόγου, νήπιος γάρ ἐστι» (Ἐβρ. ε' 13).

«Μὴ μεθύσκεσθε οἴνω» (Ἐφεσ. ε' 18).

«Μὴ οἴνω πολλῶ προσέχοντας» (Α' Τιμ. γ' 8).

«Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνω ὀλίγῳ χρωῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου και τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας» (Α' Τιμ. ε' 23).

«Οὐδεὶς πῶν παλαιῶν οἶνον εὐθέως θέλει νέον· ὁ παλαιότερος χρηστότερός ἐστι» (Λουκ. ε' 39).

«Ἐὰν μὴ πυγμὴ νίβονται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι» (Μάρκ. ζ' 3).

2) Θεραπευτικὰ θέματα.

«Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους... ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ» (Ἰακ. ε' 14).

«Ἥλειπον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους και ἔθεράπευον» (Μάρκ. στ' 13).

«Κατέδησε τὰ τραύματα ἐπιχέων ἔλαιον και οἶνον» (Λουκ. ι' 34).

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ (1763 - 1844)

I

Ὁ γνωστός κληρικός καὶ διδάσκαλος τῆς Καλαμάτας Γεράσιμος Παπαδόπουλος εἶναι μία ἀμφιλεγόμενη προσωπικότης γιὰ τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν πολλὰ μέχρι σήμερα καὶ ἀσφαλῶς ἤμπορεῖ νὰ γραφοῦν καὶ ἄλλα, θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ, ἀναφερόμενα στὸν βίον καὶ στὸ ἔργον του, στὸν μοναχικὸν τομέα, στὸν ἐκπαιδευτικὸν καὶ ἰδίως στὴν ἀμφισβητούμενη καὶ περιέργη στάσι του ἔναντι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821, ἔξ αἰτίας τῆς ὁποίας καὶ ποικιλοτρόπως κατεκρίθη.

Καὶ οἱ μὲν ἔπαινοι πρὸς αὐτὸν γιὰ τὴν φιλότιμη προσπάθεια ποὺ κατέβαλε γιὰ τὴ μόρφωσι τῶν νέων τῆς Καλαμάτας, κατὰ τοὺς δυσκόλους ἐκείνους χρόνους, ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀπονέμονται. Αἱ ἔναντιόν του ὁμῶς ἐπιθέσεις καὶ οἱ βαρεῖς χαρακτηρισμοὶ (προδότης, τουρκολάτρης κ.ἄ.) ὑπερβαίνουν κάθε ὄριον ψυχραίου ἐξετάσεως καὶ μελέτης μιᾶς προσωπικότητος, ποῦ, ἔστω καὶ ἀμφιλεγόμενη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρίνεται μονομερῶς. Εἶναι δὲ ἀπὸ τὰ δυσχερέστερα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ ἔρευνητὴς στὴν προσπάθειά του νὰ τοποθετήσῃ μὲ ἀσφάλειαν καὶ ἐπὶ πραγματικῆς βάσεως τὰ δρώντα πρόσωπα μιᾶς ιστορικῆς

περιόδου καὶ μάλιστα δταν στηρίζεται σὲ ἀνεπαρκῆ στοιχεῖα, ποὺ δὲν καλύπτουν τὰ ἐρευνώμενα θέματα καὶ ἀφήνουν ἀξεδιάλυτες σκιᾶς στὸν βίον τῶν ἀνθρώπων. Ὄταν ὁ ἔρευνητὴς ὑποχρεώνεται νὰ εἰσέλθῃ στὰ ἀπίθμενα βάθη τῆς ἀλλοτρίας συνειδήσεως προκειμένου νὰ πληροφορηθῇ τὴν πραγματικὴν εἰκόνα σκέψεων καὶ ἀποφάσεων, γιὰ τίς ὁποῖες δὲν ἔχει τὰ ἀναμφισβήτητα κριτήρια, ὅσον καὶ τὰ πραγματικὰ αἷτια ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τῶν ὁποίων ἐνήργησαν τὰ κρινόμενα πρόσωπα, ὁμολογουμένως περιέρεται σὲ δυσχερῆ θέσιν.

Ὁ ἔρευνητὴς ἀναζητεῖ τὴν ιστορικὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν πρόθεσιν νὰ γίνῃ κατήγορος ἢ συνήγορος ἑνὸς προσώπου ποὺ διεκδικεῖ κάποια θέσι μέσα στὴν ιστορικὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ ἤμπορεῖ —καὶ πρέπει— νὰ ἐπιμείνῃ στὰ δεδομένα στοιχεῖα καὶ στὰ ὅσα ἄλλα συγκέντρωσε, γιὰ νὰ ρίψῃ περισσότερον φῶς στὴν ἐποχὴ του καὶ στὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, γενικῶς καὶ εἰδικῶς διαδραματιζόμενα. Συγκεκριμένως γιὰ τὸν μοναχὸν Γεράσιμον Παπαδόπουλον ἐπιβεβλημένον εἶναι, *sine ira et studio*, νὰ παρακολουθήσωμεν ἐκ νέου καὶ μὲ ἄνεσιν τίς λεπτομέρειες τοῦ βίου του καὶ

«Τυφλὸς κολλύριον ἐγχρίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα βλέπῃ» (Ἀποκ. Ἰωάννου γ' 18).

Γ'. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ ΙΑΤΡΙΚΩΣ ΔΙΑΤΥΠΩΜΕΝΑΙ.

«Ἐγένετο ὁ ἰδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβος αἵματος» (Λουκ. κβ' 44).

«Καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα» (Ἀποκ. Ἰωάννου στ' 12).

«Καὶ ὁ λόγος αὐτῶν, ὡς γάγγραινα νομὴν ἔξει (Β' Τιμ. β' 17).

«Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμὸς» (Ματθ. στ' 22, Λουκ. ια' 34).

«Τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι ἀκατάσχετον κακόν, μεστή ἰού θανατηφόρου» (Ἰακ. γ' 8).

«Διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης» (Μάρκ. ζ' 35).

«Νωθοὶ γέγονατε ταῖς ἀκοαῖς» (Ἐβρ. ε' 12).

«Τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ» (Ἐβρ. γ' 17).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Κατόπιν τῶν ὄσων ἐπὶ τροχάδην ἀναφέρθησαν, μὲ τὴν παράθεση τῶν ἀναλόγων χωρίων ἀπὸ ὅλη τὴν Καινὴ Διαθήκη, καταλήγει κανεὶς στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ συγγραφεῖς τῆς ἔχοντας σκοποὺς καὶ στόχους ἀσχετοὺς πρὸς τὴν Ἰατρικὴν καὶ εὐρισκόμενοι ἐκτὸς ἱατρικοῦ ἀντικειμένου, κατορθώνουν ἀδρὰ νὰ σκιαγραφήσουν τὴν ἐποχὴ τους καὶ διὰ μέσου αὐτῆς νὰ μᾶς πληροφορήσουν διὰ τὰ τρέχοντα ἱατρικὰ προβλήματα τῆς περιόδου ἐκείνης, διατυπώνοντας αὐτὰ ἐπιτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν ὄρων καὶ ἐννοιῶν ἱατρικῶν.

ΣΠ. ΠΑΞΙΜΑΔΑΣ, ΣΤ. ΠΑΓΩΝΗ,

ΣΠ. ΜΑΡΚΕΤΟΣ

τῆς δράσεώς του, πρὶν καταλήξωμε σὲ σαφῆ περὶ αὐτοῦ συμπεράσματα.

II

Τὸν βίον καὶ τὴν ὄλην πολιτείαν τοῦ Γερασίου Παπαδοπούλου ἔγραψε πρῶτος τὸ 1844 ὁ γνωστὸς λόγιος διδάσκαλος καὶ ἱεροκέρυξ Μεσσηνιαῖς Δανιὴλ Γεωργόπουλος, ἐξέδωκε δὲ τύποις ὁ μοναχὸς Κ. Χρ. Δουκάκης τὸ 1883. Ὁ Γεωργόπουλος ὑπῆρξε τρῶφιμος τῆς Σχολῆς Δημητσάνης, καλῶς κατηρτισμένος καὶ συνετὸς κληρικὸς. Τὸ 1817 ἦτο διδάσκαλος στὴ Δημητσάνα. Πλησίον τοῦ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ διετέλεσε Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Θρησκείας καὶ ἀναπληρωτῆς τοῦ ὑπουργοῦ, τὸ 1822 καὶ ἀργότερα ἐδίδαξε στὴν Σχολὴ Τριπολιτσᾶς, προσέφερε δὲ πολλὰς ὑπηρεσίας στὴν ἀγωνιζομένην ἐλευθέραν πατρίδα καὶ τὴν παιδείαν αὐτῆς¹. Εἶναι συνεπῶς φανερόν ὅτι, ἀφοῦ ὁ Γεράσιμος, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, καὶ ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ ἐφοίτησαν στὴν Σχολὴ τῆς Δημητσάνης, ὁ Δανιὴλ θὰ ἐγνώριζεν ἀμφοτέροισι καλὰ καὶ ἐπομένως ἦτο δυνατόν νὰ ἔχη ἔγκυρον καὶ ὑπεύθυνον γνώμην περὶ τῶν μαθητῶν του.

Κατὰ τὸν βιογράφον του, κατὰ κόσμον Γεώργιος Παπαδόπουλος ὀνομαζόμενος ὁ Γεράσιμος, ἦτο υἱὸς τοῦ ἐκ Ζατοῦνης ὀρμωμένου Ἰωάννου καὶ τῆς Ἀντωνίας Παπαδοπούλου, ἐγεννήθη στὴν Καλαμάτα κατὰ τὸ ἔτος 1763, ἔτυχεν ἐξαιρετικῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐμορφώθη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του. Ὁ πατέρας του εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸν μορφώσῃ μὲ τὰ μέσα ποὺ διέθετε τότε ἢ ἐποχὴ γι' αὐτὸ τὸν ἔστειλε στὴν Δημητσάνα καὶ ἐφοίτησε στὴν ἀκμάζουσα Σχολὴ τῆς. Τοῦτο πρέπει νὰ ἔγινε κατὰ τὴν δευτέραν περιόδον τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς μετὰ τὰ Ὁρλωφικά. Ἄν κρίνουμε ἀπὸ τὴν καθόλου παιδείαν τοῦ νεαροῦ Γεωργίου Παπαδοπούλου, πρέπει νὰ ἦτο φιλομαθῆς, φιλότιμος καὶ ἐπιμελῆς καὶ θὰ ὠφελήθη οὐσιαστικὰ πλησίον τοῦ τότε πεπαιδευμένου σχολάρχου Ἀγαπίου (τοῦ νεωτέρου) Ἀντωνοπούλου ἢ Παπαδοπούλου, διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του, προσελήφθη ὡς ὑποδιδάσκαλος τῆς Σχολῆς μέχρι τὸ ἔτος 1788 «ὀλίγον μὲν κοπιᾶζων εἰς τὰ μαθήματα, τὸ δὲ πλέον καταγιγόμενος εἰς ἀνάγνωσιν τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ μάλιστα τοῦ θείου Χρυσοστόμου, τὸν ὁποῖον

ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ζωὴν του»².

Ρέπων ἐκ τῆς νεότητός του πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν ἐκάρῃ μοναχὸς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του Ἀγαπίου, μετονομασθεὶς Γεράσιμος. Ὁμως, λόγῳ σοβαρᾶς ἀσθενείας τοῦ πατρὸς του, ἀναγκάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Καλαμάτα (1788) γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα τῆς πατρικῆς οἰκογενείας, ἦτοι τὴν κηδεμονίαν τῶν ἀνηλίκων ἀδελφῶν του καὶ τὴν περίθαλψιν τῆς μητρὸς του Ἀντωνίας. Δὲν παρακολουθεῖ ὁ βιογράφος τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Γερασίου στὴν Καλαμάτα, οὔτε δίδει πληροφορίες λεπτομερεῖς γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῆς οἰκογενείας του. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ μοναχὸς διδάσκαλος εὐρίσκετο μέσα στὴν διδασκαλικὴ οἰκογένεια ὡς συνειδητὸν μέλος αὐτῆς κατὰ τὴν κρίσιν ἐκείνην περίοδον τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου. Καὶ εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας ὑπογραμμίσεως ὅτι τὴν ἀποστολὴν τοῦ ὡς διδασκάλου αἰσθανόταν πολὺ βαθιὰ καὶ κατέστησε μοναδικὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς του νὰ ὀργανώσῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν νέων στὴν Καλαμάτα. Εἶναι ἐκπληκτικὸν καὶ λίαν ἀξιοπρόσεκτον, ὅτι τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τῆς παιδείας κατενόησε πρῶτος ὁ Γεράσιμος στὸ πλέον ὑψηλὸν ἐπίπεδον ἐκφράσεώς της. Διεκήρυξεν ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς δὲν εἶναι ἀπλῆ καὶ ξηρὰ μετάδοσις γνώσεων, δὲν εἶναι μόνον ὀρθογραφικοὶ κανόνες διὰ τῆς ἐνοχλητικῆς μεθόδου τῆς ψυχαγωγίας καὶ οἱ τέσσαρες πράξεις τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς, ἀλλὰ πέρα ἀπὸ αὐτὰ καὶ δι' αὐτῶν ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας εἶναι νὰ ἀποθῇ μέσον ἐξευγενισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἀνάπτυξις πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξασφαλίζεται μόνον διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς χρηστῆς ἀνατροφῆς. Μὲ αὐτὲς τὶς ἀρχὰς ὁ μοναχὸς ξεπερνοῦσε τὴν ἐποχὴν του καὶ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἵδρυσεν πρῶτος³ σχολεῖο στὴν Καλαμάτα μὲ ἀπώτερον σκοπὸν νὰ διαθέσῃ τὸν ἑαυτὸν του, τὶς ἀρχὰς του καὶ τὴν παιδείαν του, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν περιουσίαν του γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸν φρονηματισμὸν τῶν νέων τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ αὐτοῦ συντηροῦσε καὶ αὐτὸς, στὸ μέτρον τῶν δυνατοτήτων του, τὴν συνεκτικὴν ἐκείνην δύναμιν, ποὺ ἐκράτησε ἐλεύθερον καὶ ἀδούλωτον τὴν ψυχὴν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, μέχρις ὅτου ἀνέλαβε τὸν τραχὺν ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Εἶναι κοινὸς

1. Περὶ αὐτοῦ βλ. Π ο λ υ κ ἄ ρ π ο υ Σ υ ν ο δ ι ν ο ὺ, Δανιὴλ Γεωργόπουλος, «Θεολογία», τόμ. Η' (1930), σσ. 72-78. Γ ἄ σ ο υ Ἀ θ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, Σχολὴ Δημητσάνης, ἐν Ἀθήναις 1962, σσ. 97-98. Τ ο ὺ α ὕ π ο ὺ, Ἱστορία τῆς Τριπολιτσᾶς, τ. Β', Ἀθήναις 1976, σσ. 300, 321, 430.

2. Βίος, πολιτεία καὶ νεκρολογία Γερασίου Παπαδοπούλου, συνταθεὶς παρὰ τοῦ ἐλλογμωτάτου κυρίου Δανιὴλ Γεωργόπουλου... τὴν 15ην Ἰουλίου 1844, ἐν Καλαμάταις, ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Μοναχῶν Κ. Χρ. Δουκάκη, ἐν Καλαμάταις 1883, σσ. 11-12.

3. Δ η μ. Χ. Δ ο υ κ ἄ κ η, Μεσσηνιακὰ καὶ ἰδιὰ περὶ Φαρῶν καὶ Καλαμάτας, τευχ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1911, σ. 158.

τόπος πλέον, ὅτι ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀνάπτυξις καὶ προσφορά παιδείας προετοίμασε τὸ Ἔθνος γιὰ νὰ ἀναλάβῃ μόνον του τὸν μέγαν ἀγῶνα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του⁴.

Ὡς διδάσκαλος λοιπὸν ὁ Γεράσιμος Παπαδόπουλος ὄχι μόνον ἦτο ἀπὸ τοὺς προοδευτικούς καὶ πρωτοπόρους, ἀλλὰ καὶ ξεπερνοῦσε τὴν ἐποχὴ του, λόγω τῆς τόλμης του. Τὸ σύστημα καὶ τὴν μέθοδον διδασκαλίας του δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς. Ἀσφαλῶς θὰ διατηροῦσε τὸ σύστημα καὶ τὴν μέθοδον ποὺ παρέλαβεν ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του. Εἶναι γεγονός ὅμως ὅτι ἐβελτίωσε τὴν μέθοδον διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, διότι πρῶτος αὐτὸς ἀνέτρεψε τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς του, «διὰ πολυλεξίας», παραδεδομένην μορφήν ἐρμηνείας τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν λέξεων. Ἐπραξε δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἀνάγκη ἐρμηνείας αὐτῶν ἀναπληροῦται «ἐὰν μὲ μίαν λέξιν τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης ἐρμηνεύωμεν μίαν ἐλληνικὴν ἄρα αἰπλείους τῆς μιᾶς εἶναι περιττά». Καὶ κατηγορήθη μὲν τότε ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν τῶν ἄλλων σχολείων ὅτι παραδίδει ἀτελῶς τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴν γλῶσσα, ὅπως ὁμοῦς σημειώνει ὁ βιογράφος του, ὁ Γεράσιμος «ἐτόλμησεν αὐτὰ δέκα ἐπτὰ ἔτη πρότερον πρὶν ὑψώσῃ τὴν φωνὴν ὁ μέγας Κοραῆς καὶ πρὶν πρότερον πρὶν ὑψώσῃ τὴν φωνανῶσιν οἱ νέοι διδάσκαλοι οἱ ἀπορρίψαντες τὸν τρόπον διὰ τῆς πολυλεξίας «ἐρμηνείαν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης».

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι γιὰ τὴν διδασκαλίαν του δὲν ἀπαιτοῦσε οὔτε ἐλάμβανε «παρά τινος ὀβολόν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἰδίων ἐξοικονομοῦσε πολλοὺς τῶν ἀπόρων μαθητῶν καὶ ἐξ ἰδίων ἐπλήρωεν ὑποδιδάσκαλον, ἵνα ἔχῃ βοηθόν», κατὰ τὶς ἔγκυρες εἰδήσεις τοῦ βιογράφου του.

Κατὰ ἀκόμη λίαν σημαντικὸν πρέπει νὰ τονισθῇ ἰδιαίτερος ὅτι ὁ μοναχὸς Γεράσιμος Παπαδόπουλος ἐστρεψε ἰδιαίτερα τὸ ἐνδιαφέρον του στὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου σὲ ἐποχὴ μάλιστα ποὺ δὲν εἶχεν ἐκτιμηθῆ ἡ ἀναγκαιότης τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως, σὲ πολλὰ δὲ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατοῦσε ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἡ γυναῖκα ἦταν ἀνάξια τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα ἰσοτιμίας καὶ συνεπῶς ἀνάξια πάσης σχολικῆς παι-

4. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Σχολὴ Δημητράνης, σ. 18.

δείας. Ἀξιοθαύμαστος εἶναι ὁ Γεράσιμος διότι ἐπίστευεν ὅτι «ὅπου ἐὰν ἐκπαιδευθῆ τὸ γυναικεῖον φύλον καὶ μάλιστα εἰς τὴν ὀρθότητα τῶν θείων δογμάτων... ἐκεῖ θέλει ἐνριζωθῆ καλῶς ἡ εὐσέβεια» καθότι αἱ νέαι γενόμεναι μητέρες ἐν καιρῷ θέλουσι ἀνατρέφει τὰ τέκνα των, ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου⁵.

Τὶς διδασκαλικές του ὑπηρεσίες πρὸς τοὺς νέους τῆς Καλαμάτας καὶ τῶν γύρω περιοχῶν ἐπιβεβαιώνουν μὲ συμμαρτυρικὸν γράμμα των τῆς 4ης Μαρτίου 1834 οἱ σημαντικότεροι κάτοικοι τῆς πόλεως, ἐπικυρώνουν δὲ τὶς ὑπογραφές αὐτῶν οἱ δημογέροντες τῆς περιοχῆς Π. Α. Λογοθέτης, Ἰ. Ψάλτης καὶ Π. Ι. Κυριακός⁶. Στὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναφέρονται καὶ τὰ ἑξῆς: «... Ὁ συμπολίτης ἡμῶν διδάσκαλος κύριος Γεράσιμος Παπαδόπουλος ἐκ νεότητός του δεχόμενος εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ οἰκίαν τοὺς παῖδας τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν ἐρχομένων, παρέδιδεν ἀμισθὶ τὴν ἐλληνικὴν διάλεκτον, βοηθῶν πολλοὺς μαθητάς, διὰ συνδρομῆς του ἐκτίσθησαν εἰς τὴν πόλιν μας σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ παιδαγωγικόν...»⁷.

Ἄλλ' ἡ δραστηριότης τοῦ μοναχοῦ Γερασίμου δὲν σταματᾷ ἕως ἐδῶ, διότι οὗτος συνδέεται ἀρρήκτως καὶ μὲ τὴν περίφημη Μονὴ τῶν Καλογραϊῶν τῆς Καλαμάτας, ἀφιερωμένην ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Ἡ ἴδρυσις τῆς Μονῆς ἀνάγεται σὲ ἔτος 1795 καὶ ὀφείλεται στὴν μοναχὴν Σωφρονίαν, θυγατέρα τοῦ προκρίτου τῆς Καρυταίνης Θανάση Κουλά, ἐξ ἀγχιστίας συγγενοῦς τοῦ Χριστιανουπόλεως Ἀθανασίου (Κορφηνοῦ). Ὁ Γεράσιμος Παπαδόπουλος ὄχι μόνον ἐνεθάρρυνε τὴν προσπάθειαν τῆς μοναχῆς ἀλλὰ καὶ «προσεφέρθη ἀρωγὸς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ιδέας μεθ' ὅσης δέ-

5. Δανιήλ Γεωργοπούλου, Βίος, πολιτεία καὶ νεκρολογία Γερασ. Παπαδοπούλου..., σ. 15.

6. Ἡ ἀθθεντικότης τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ἀμφισβητεῖται, χωρὶς σοβαρὰν κατὰ τὴν γνώμην μας αἰτιολογίαν. Μ. Η. Φερέρτου, Ἡ παιδεία στὴν Καλαμάτα, «Μεσσηνιακὰ Γράμματα», τ. Α' (1956), σ. 475.

7. Κ. Χρ. Δουκάκη, Πνευματικὴ Τράπεζα, ἐν Ἀθήναις 1897, σσ. 15-17.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

(Ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐπισκέψεως τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου)

Ἡ ἐνότης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἰδιαίτερος ἀναγκαία εἰς τὰς ἡμέρας μας.

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος, κατὰ τὴν πρόποσιν, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος παρατεθέντος ἐν Βόλφ γεύματος πρὸς τιμὴν του, ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι «ἡ ἐνότης τῆς Ἀγιοτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἰδιαίτερος ἀναγκαία εἰς τὰς ἡμέρας μας, κατὰ τὰς ὁποίας λαμβάνουν χώραν κοσμοϊστορικαὶ μεταβολαὶ εἰς τοὺς χώρους, ὅπου ζοῦν καὶ κινοῦνται πολλαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι. Αἱ μεταβολαὶ αὗται, εὐεργετικαὶ καὶ εὐπρόσδεκτοι ἐν τῷ συνόλω των, ἔχουν προξενήσει πολλὰς δυσχερείας εἰς ἀδελφὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, εἴτε διότι αὗται εὐρέθησαν ἀνέτοιμοι δι' αὐτάς, εἴτε διότι ἄλλοι παραδοκοῦν καὶ ἐπιχειροῦν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ τυχὸν κενὰ καὶ τὰς ἀδυναμίας πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ἔχομεν, συνεπῶς, ἀνάγκην ἐνότητος, διὰ νὰ συμπαρασταθῶμεν ἢ μία Ἐκκλησία εἰς τὴν ἄλλην, καὶ νὰ σφρηλατήσωμεν τὴν πανορθόδοξον ἐνότητα.

»Ὁ κόσμος σήμερον ἔχει διαπιστώσει μετὰ ἀποσκληρὰς ἐμπειρίας ὅτι ἢ ἀθετὰ καὶ ἢ χωρὶς Θεὸν ζωὴ ὀδηγοῦν εἰς τὴν καταστροφὴν. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ εἶναι ἐτοιμὴ νὰ πληρώσῃ μὲ νόημα τὴν ὑπαρξιν τῶν ἀνθρώπων πού ἀπεγοητεύθησαν ἀπὸ τὰς

ἐπαγγελίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐναπέθεσαν κάποτε τὰς ἐλπίδας των δι' ἓνα καλύτερον μέλλον. Πολλοὶ εἶναι αἱ προσδοκίαι τῶν ἀνθρώπων σήμερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ὁρθοδοξίαν εἰδικώτερον. Χωρὶς ἐνότητα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπασποκριθῶμεν εἰς τὰς προσδοκίας αὐτάς».

«Ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἔχει βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης του».

Ἐν συνεχείᾳ σημειοῦμεν, ὅτι διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, οἱ ὁποῖοι προσφάτως ἐχειραφετήθησαν ἐκ τοῦ ἀθεϊστικοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος καὶ ἐν συνεντεύξει του εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπῆρξε στοργικὴ μήτηρ, ἡ ὁποία περιέθαλπε καὶ ἐνέπνεε τοὺς λαοὺς αὐτοὺς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορίας των κατὰ τοὺς νεωτέρους δυσκόλους δι' αὐτοὺς χρόνους. Εἶναι φυσικόν, οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης τώρα, πού ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν των, νὰ προσβλέπουν πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἴσως διὰ τὸ παρόν, ὅσον καὶ διὰ τὸ μέλλον των. Τοῦτο δημιουργεῖ ηἰξημένας ὑποχρεώσεις κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν περίοδον, ὅχι μόνον διὰ τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τῶν

δοταὶ ζέσεως καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς πατρικῆς του περιουσίας εἰσενεγκών»⁸, γὰρ τὴν ἀνοικοδόμησι κελίων τινῶν καταλλήλων γὰρ τὴν ἐνάσκησι τῶν μοναχῶν. Εἰς τὴν ἐν λόγω Μονὴν ὁ Γεράσιμος ἐγκαθίδρυσε τὸ μοναδικὸ «γυναικεῖον παιδαγωγεῖον τῶν ὀρφανῶν θυγατέρων ὀλων τῶν ὑπέροχου Γένους ἀγωνιζο-

μὲν ων»⁹, διδάσκων ἰδιαίτερος αὐτὰ τὴν κατεργασίαν τῆς μετάξης. Μάλιστα ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης, δεινὸς κατήγορος τοῦ Γερασίμου γὰρ τὴν στάσι του ἐναντι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, δὲν παρέλειψε νὰ γράψῃ περὶ τῆς Μονῆς ὅτι «μὲ ἕξοδα (τοῦ Γερασίμου) καὶ μὲ ξένες συνδρομὰς ἔχτισε τὸ γυναικεῖο μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, περίφημο γὰρ τὰ ὑφαντὰ μεταξωτὰ του, πού στὸν παπα - Γεράσιμο χρωστάμε τὴν ἀρχὴ καὶ τὴν ἀνάπτυξή του»¹⁰.

(Συνεχίζεται)

ΙΩ. Φ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, πτυχ. Θ. Φ.
Δ)ντῆς Ἀρσακείου Λυκείου Πατρῶν

8. Δ. Χρ. Δουκᾶκη, Ἡ ἐν Καλάμυς Μονὴ τῶν Καλογραιῶν, «Μεσσηνιακὰ» καὶ ἰδίᾳ περὶ Φαρῶν καὶ Καλαμάτας, τευχ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1911, σσ. 314 - 318. Μητροπ. Θεσσαλιώτιδος... Ἱεζεκιήλ, Ἱστορία καὶ δράσις τῆς Μονῆς τῶν Καλογραιῶν, «Ἔργα καὶ Ἡμέραι», τ. Α', ἐν Βόλφ 1947, σσ. 205-207. Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσόστομου Θέμελη, Διταγὴ τοῦ Μεσσηνιακοῦ Ἰωσήφ κατὰ τοῦ Γερασίμου Παπαδοπούλου, «Διδαχὴ» (1967), σσ. 65-68 καὶ εἰς «Μεσσηνιακὰ», τ. Α', (1968), σσ. 1-6.

9. Μητροπ. Θεσσαλιώτιδος Ἱεζεκιήλ, ἔ.α., σ. 206.

10. Γιάννη Βλαχογιάννη, Ἱστορικὲς Ἀναζητήσεις, Ζητήματα Ἱστορικὰ καὶ Καλογερικὰ, περ. «Προβλήματα», τόμ. Α', Ἀθήνα 1900 - 1908, σ. 121.

χωρῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν εἰς τὸ σύνολόν της.

»Προβάλλει συνεπῶς τὸ χρέος ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων νὰ καλλιεργήσουν τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ νὰ συμπαριστανται εἰς ἀλλήλους. Ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἔχει βαθεῖαν συνείδησιν τῆς εὐθύνης του διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ παραλείψῃ νὰ πράξῃ τὸ χρέος του κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν στιγμήν».

Ἐπισημάνσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου περὶ τῆς Οὐνίας.

Ἐν τῇ αὐτῇ συνεντεύξει, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος ἐν τῇ προηγουμένῃ παρατηρήσει, ὁ Σεπτὸς Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀναφερόμενος εἰς τὸ καθ' ὅλου ζήτημα τῆς Οὐνίας καὶ τῆς ἀναξωπυρήσεως αὐτῆς ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς χώραις τῆς Εὐρώπης, εἰόντις τὰ ἑξῆς:

«Μᾶς ἀνησυχεῖ ἀσφαλῶς (τὸ ζήτημα τῆς Οὐνίας) καὶ τὴν ἀνησυχίαν μας ἐξεφράσαμεν δι' εἰδικῆς ἀντιπροσωπείας πρὸς τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν καὶ τὴν κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίαν, τὸν παρελθόντα Μάτιον. Ἐὰν ἡ Ρώμη δὲν ἐλέγξῃ τὴν κατάστασιν, θὰ ἐπηρρασθῇ ἀρνητικῶς ὁ Θεολογικὸς μετ' αὐτῆς Διάλογος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ αἱ γενικώτεροι μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις, πράγμα ποῦ ἀπευχόμεθα, διότι εἶναι γνωστὸν μὲ πόσους κόπους καὶ προσεσχᾶς ἐκατέρωθεν ἐπετεύχθη ἡ ἀλλαγὴ κλίματος, κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετίαι καὶ ἔγιναν αἱ σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν περισσύτερον θετικαὶ καὶ ἐποικοδομητικαί».

Ἐυχόμεθα, ὅπως αἱ ἐπισημάνσεις τοῦ Πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Σεπτιοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ληφθῶν σοβαρῶς ἐπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ, τὸ ὅποion ἐπιβάλλεται νὰ περιορίσῃ τὴν Οὐνίαν καὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς αὐτοκαταργήσεώς της.

«Στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας».

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος, κατὰ τὴν προσφώνησίν του, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπισήμου γεύματος, ὅπερ ἐμνημονεύθη καὶ εἰς προηγουμένην παρατήρησιν, οὐ μόνον ὑπέμνησεν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία «ἠπῆρξε πάντοτε κιβωτὸς τοῦ ἔθνους μας», τοῦθ' ὅπερ ἐτονίσθη ἰδιαίτερος καὶ ὑπὸ τοῦ παρισταμένου Πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Μητσοιάκη, ἀλλὰ καὶ προσέθεσεν, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία αὐτή, ὡς « τ ὄ λ ο ς κ α ἰ ἔ δ ρ α ἰ ὡ μ α τ ῆ ς ἀ λ η θ ε ἰ α ς » διεφύλαξε

διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἀλώθητον τὴν «ἀπαξ παραδοθεῖσαν πίστιν» καὶ ἀπέβη φύλαξ αὐτῆς καὶ πρόμαχος ἄχρι τοῦ νῦν. Ὁ αἰόδιμος συμπολίτης μας καὶ πρὸ 240 περίπου ἐτῶν προκάτοχός σας Πατριάρχης Καλλίνικος ὁ Γ' ὁ ἐκ Ζαγοράς Πηλίου καταγόμενος καὶ ἐκεῖ ἐξόριστος τὸν βίον ἐκμειρήσας, περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς του ὁμιλῶν ποτε ἔγραψεν: «Ὁ ὄ κ ἄ ρ ν ο ὄ μ ε θ α ὀ τ ι μ υ ρ ἰ ο ἰ ς σ φ ἄ λ μ α σ ι ν ὄ π ο κ ε ἰ σ θ α ἰ, ἄ ν θ ρ ω π ο ἰ ὄ ν τ ε ς κ α ἰ ἐ ν σ α ρ κ ἰ ζ ὠ ν τ ε ς, ἀ λ λ' ἐ ν τ ῇ ὀ ρ θ ο δ ὄ ξ ω π ἰ σ τ ε ἰ κ α ἰ τ α ἰ ς ἀ π ο σ τ ο λ ἰ κ α ἰ ς κ α ἰ σ υ ν ο δ ἰ κ α ἰ ς δ ἰ α τ ἄ ξ ε σ ἰ κ α ἰ κ α ν ὄ σ ἰ ο ὄ δ ε ν ἰ τ ἄ π ρ ω τ ε ἰ ἄ π α ρ α χ ω ρ ὄ μ ε μ ».

»Ἡ πιστότης αὐτὴ πρὸς τὴν παράδοσιν ἀπετέλεσε ἀκλινῆ ὁδηγὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πάντων τῶν ἐξ αὐτῆς τὸν πνευματικὸν βίον ἐξαρτώντων πιστῶν μέχρι σήμερον. Ἀείποτε ἐκινήθη καὶ ἐδογματίσθη «κατὰ τὰς τῶν ἀγίων θεοπνεύστους θεολογίας καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβὲς πλήρωμα» (Σύνοδος τοῦ 1351).

Ὁ Πατριάρχης τοῦ Γένους.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τριῆκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιος κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς τὸν Ἱ. Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν Τριχάλων, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν «Τετιμημένον Πρωτόθρονον Ἀρχιερέα τῆς ἐπ' οὐρανὸν Ὁρθοδοξίας», εἶπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι ὁ εὐσεβὴς κληρὸς καὶ λαὸς «εἰς τὴν σεβασμίαν καὶ ἀγίαν μορφήν Του ἀναγνωρίζει τὸ Πρόσωπον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐπὶ αἰῶνας καὶ μέχρι σήμερον ἔχει ἀναδειχθῆ καὶ σαρκώνει τὰ ἱερὰ καὶ ὄσια τοῦ Γένους τῶν Ὁρθοδόξων καὶ εἰδικώτερον τοῦ εὐσεβοῦς γένους ἡμῶν» διότι πηδαλιουχεῖ μὲ σύνεσιν καὶ σοφίαν τὸ σκάφος τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν περυσιν καὶ τὴν ἀνάδειξιν τῆς μαρτυρίας τῆς πίστεως μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν Οἰκουμένην διότι μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν διορθοδόξων καὶ τῶν διαχριστιανικῶν προβλημάτων, χωρὶς νὰ ἀγνοῇ τὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἀσθεντικὴν συγκρότησιν καὶ λειτουργίαν κάθε τοπικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος διότι ὡς φιλόσοφος Μήτηρ ἀγωνιᾷ καὶ φροντίζει νυχθημερὸν διὰ πάντα τὰ τέκνα Αὐτῆς καὶ δι' ἐν ἑκάστον διότι μερίζεται τὴν θλίψιν καὶ προσφέρει τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐλογίαν εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ εὐσεβὲς γένος ἡ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Άνακοινωθέν Γ΄ Σεμιναρίου Πίστεως.

Στο Γ΄ Σεμινάριο Πίστεως, που πραγματοποιήθηκε στο Καινούριο Φθιώτιδος με φιλοξενία του Σεβ. Μητροπολίτου κ. Δαμασκηνού, εκτός από το κείμενο των πορισμάτων για την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού, εκδόθηκε το ακόλουθο ανακοινωθέν:

Ό ρ γ ι ο Πα ρ α θ ρ η σ κ ε ί α ς σ τ η ν
Ε λ λ ά δ α.

«Στις άμέτρητες παραθρησκευτικές οργανώσεις, γίνεται εύρύτατη χρήση του σέξ για προσηλυτισμό και για τον έλεγχο της προσωπικής ζωής των όπαδών. Όμαδικά όργια (GROUP - SEX), θιασμοί, όμοφυλοφιλία και αίμομιξία είναι άναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας "προγραμματισμού" της προσωπικότητας των μελών σε μερικές από τις όργανώσεις αυτές. Επίσης ή σεξουαλική στέρηση είναι βασική μέθοδος για τη χειραγώγηση των όπαδών σε άλλες ομάδες».

Αυτά άναφέρονται στα πορίσματα του «Γ΄ Σεμιναρίου Πίστεως» της Πανελληνίου Ένώσεως Γονέων για την προστασία της οικογενείας και του άτόμου» που πραγματοποιήθηκε από 28.8 έως 2.9.90 στις κατασκηνώσεις της Ίερας Μητροπόλεως Φθιώτιδος (Καινούριο Λαμίας) με γενικό θέμα: «Άπελευθέρωση από τί - γιατί;». Στο ίδιο κείμενο καταγγέλλονται μεταξύ άλλων:

1. «Δέν ξεπουλιέται ή Έλληνική γή μόνο στην Άμερικανική έταιρία Σκοπιά των μαρτύρων του Ίεχωθά (Έλαιώνας Θηβών). Δεκάδες παραθρησκευτικές όργανώσεις αγοράζουν χιλιάδες στρέμματα ελληνικής γής για να εγκαταστήσουν θάσεις προσηλυτισμού και εκπαίδευσης όπαδών. Άναφέρονται οί όρ-

γανώσεις: Άρμονική Ζωή, Υγεία - Οίκολογία, Κέντρο Θεβετανικών Σπουδών και διαλογισμού, Όμιλος Μελετών, Κίνηση του Παναγιώτη Τουλάτου κ.ά.

2. «Συνήγοροι στο επικίνδυνο φαινόμενο της εξάπλωσης της παραθρησκείας, έμφανίζονται πνευματικοί και έπιστημονικοί παράγοντες της χώρας μας. Δημοσιεύθηκε άρθρο - γνωμάτευση καθηγητού του Έκκλησιαστικού Δικαίου της Νομικής Σχολής που χαρακτηρίζει όλες γενικά τις παραθρησκευτικές ομάδες σαν θρησκευτικές μειονότητες' άκόμη και εκείνες που το Εύρωκοινοβούλιο χαρακτήρισε καταστροφικές για την ανθρώπινη προσωπικότητα, και γι' αυτό κάλεσε τις χώρες - μέλη σε από κοινού άντιμετώπισή τους (ψήφισμα 1984). Προφανής στόχος είναι ή άποδυνάμωση του Συντάγματος της χώρας μας από τά σχετικά άρθρα που κατοχυρώνουν τη θρησκευτική έλευθερία των Έλλήνων έναντι της θάναυσης παραθείσης της θρησκευτικής τους συνείδησης από μέρος τέτοιων ομάδων».

Σε Συντάγματα άλλων χωρών ύπάρχει νομοθετική κάλυψη σχετική με την προστασία της «θρησκευτικής ειρήνης» των πολιτών, ενώ στή χώρα μας κάθε άναφορά στην κατοχύρωση του δικαίωματος της θρησκευτικής έλευθερίας από τη θίαη επέμβαση στή θρησκευτική συνείδηση εκ μέρος της παραθρησκείας, θεωρείται μισαλλοδοξία, άκόμη και άν πρόκειται για την πλειοψηφία του λαού μας».

3. «Γνωστή Οίκολογική κίνηση έντάσει στα προγράμματα του ραδιοσταθμού της γκουρουϊστικές, νεοωστικές και άποκρυφιστικές όργανώσεις και ψυχολατρικές, όπως: Η Άρμονική Ζωή, ή Νέα Άκρόπολις, ή Σαφεντόλοτζυ, ή Γνωστή Άνθρωπολογία κ.ά., που διαφημίζουν Ινδουιστικές δοξασίες και μηνύματα της «Νέας Έποχής», παγιδεύοντας άνύποπτους άκροατές σε ξένα δόγματα και κοσμοθεωρίες». Καταγγέλλεται άκόμη πως δίδονται από ραδιοφώνου συμβουλές

μων. «Ο ευσεβής αυτός λαός, οί άρχοντες και οί άρχόμενοι, έχουν πλήρη συνείδηση της διαχρονικής προσφορās και της συγχρονικής μαρτυρίας του Οίκουμηνικού Θρόνου και ζούν κατά την Ιεράν αυτήν στιγμήν την συγκλονιστικήν έμπειρία της πνευματικής αυτής συναντήσεως με τον Πατριάρχην του Γένους».

«Ός οίκονόμοι και όχι ως έξουσιασται».

«Ο Παναγιώτατος Οίκουμηνικός Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος, επί τη συμπληρώσει ενός έτους από της άνακηρύξεως της Ιης Σεπτεμβρίου ως «Ημέρας Προστασίας του Περιβάλλοντος», εν ειδικώ μηνύματι τονίζει, ότι πρέπει να χρησιμοποιώμεν ατήν πε-

ριβάλλουσαν ήμās φύσιν ως οίκονόμοι και όχι ως έξουσιασται της... «Ο άνθρωπος δέν είναι προσωριμένος να κατεξουσιάζη της κτίσεως, ως εάν ήτο ό ιδιοκτήτης της Δημιουργίας, αλλά να ενεργή ως Ιερεύς της Δημιουργίας και ως οίκονόμος της... Άνωχώς εις τάς ήμέρας μας ό άνθρωπος, υπό την επίδρασιν ενός άκράτου όρθολογισμού και εϋδαιμονισμού, έχει χάσει την συναίσθησιν της Ιερότητος της Δημιουργίας και ενεργεί ως αυθαίρετος έξουσιαστής και θάναυος καταπατητής της».

Έπί πλέον, κατά το Πατριαρχικόν μήνυμα, πρέπει να αναλογιζώμεθα, ότι «τά πάντα εις τον φυσικόν κόσμον, από τά μεγαλύτερα έως τά μικρότερα έχουν την οπουδαιότητά των δια την ζωήν του κόσμου και ούδέν είναι άχρηστον ή περιφρονητέον».

σέ ἀκροατές πού τηλεφωνοῦν καὶ ἀναφέρουν τὸ πρόβλημά τους ἀπὸ ἀνειδίκευτους γκουρού ἢ «δασκάλους», πού στηρίζονται ἀποκλειστικά καὶ μόνο στὶς παραθρησκευτικὲς τοὺς δοξασιές, ἐνάντια σέ συγκριμένες ἰατρικὲς γνώματεύσεις καὶ θεραπευτικὴ ἀγωγή, ἀκόμη καὶ ἂν πρόκειται γιὰ σοβαρώτατα προβλήματα ὑγείας, πού ἀπαιτοῦν ἄμεση κλινικὴ βοήθεια. Ἔτσι ἀπειλεῖται καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀνύπτων πολιτῶν. Ἡ Πολιτεία εἶναι ὑποχρεωμένη ἀπὸ τὸ Σύνταγμα νὰ προστατεύσει τοὺς πολίτες τῆς καὶ ὄχι νὰ κατοχυρώσει τὴν ἐλεύθερη δραστηριότητα τέτοιων καταστροφικῶν ὁμάδων.

4. «Τὸ Σεμινάριο ἀπασχόλησαν γενικὰ οἱ ὄργανώσεις: α) Ἄρμονικὴ Ζωὴ τοῦ Ρόμπερτ Νάτζεμ, β) Ἰνστιτοῦτο Παραψυχολογίας Ἀθηνῶν τοῦ Γ. Βουλούκου, γ) Παραψυχοκοινωνιολογικὴ ἑταιρεία τοῦ Σ. Μασκρῆ, δ) Διεθνὲς Πανεπιστήμιο Μπράχμα - Κουμάρης, ε) Ἐνωτικὴ Ἐκκλησία τοῦ Σ. Μ. Μούν, στ) Κέντρο Προγραμματισμοῦ Ζωῆς, τοῦ Θεοφάνη Μπούκα, ζ) Πανελλήνιο Κέντρο Γνωστικῶν Σπουδῶν, η) S.R. F. τοῦ Γιογκανάντα, θ) Μέθοδος SILVA MIND CONTROL, ι) Παιδιά τοῦ Θεοῦ τοῦ Ντ. Μπέργκ, ια) Ὁργάνωση τοῦ Παναγιώτη Τουλάτου, ιβ) Καφὲ Σχολεῖο τοῦ Κώστα Φωτεινοῦ, ιγ) Ἐσωτερικὸς Χριστιανισμὸς τοῦ Δ. Δώριζα κ.ἄ.»

Γιὰ τὸ Γ' Σεμινάριο Πίστewος
Ὁ ὑπεύθυνος Προγράμματος
π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος
Τὸ Προεδρεῖο
π. Βαρνάβας Λαμπρόπουλος
Γιάννης Μηλιώνης
Νίκος Βαμβουκάκης
Ἀθανάσιος Νεοφώτιστος

**Ἱερά Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως,
Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης
Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α**

Τὸ Β' Πανελλήνιον Ἐπιστημονικὸν Συνέδριον, μὲ γενικὸν τίτλον: «ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ (ΠΑΡΕΛΘΟΝ - ΠΑΡΟΝ - ΜΕΛΛΟΝ)», τὸ ὁποῖον συνήλθεν εἰς τὴν Κόνιτσαν ἀπὸ 23ης ἕως 26ης Αὐγούστου 1990, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος ἑκατοντάδες ἐπιστήμονες Συνεδροὶ ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ μεγάλος ἀριθμὸς πανεπιστημιακῶν Διδασκάλων, ἀφοῦ ἤκουσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τοὺς χαιρετισμοὺς καὶ τὰ μηνύματα, τὰ ὁποῖα ἀπήυθυναν Ἀρχιερεῖς, Πολιτικά Ἀρχαί, Βουλευταί, Δήμαρχοι καὶ ἐκπρόσωποι ἑκατοντάδων ἐπιστημονικῶν, ἐθνικῶν κ.λπ. Σωματείων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς εἰδικoὺς ἐπιστήμονας Εἰσηγητάς, οἱ ὅποιοι ἀνέπτυξαν σαφῶς καὶ μὲ ἐπιστημονικὴν πληρότητα:

α) Τὰ περὶ ἑλληνικότητος τῆς Βορείου Ἡπείρου ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον.

β) Τὰ τῆς δημιουργίας καὶ ἐξελίξεως τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος.

γ) Τὰ τῆς συγκρότησης καταστάσεως τοῦ δεινῶς χειμαζομένου Βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

δ) Τὴν ἀντίθεσιν τῆς Ἀλβανικῆς νομοθεσίας πρὸς τὰ διεθνῆ δεδομένα, ὅπως ταῦτα ἐκφράζονται διὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ λοιπῶν διεθνῶν Ὁργανισμῶν.

ε) Τὸ γεγονός ὅτι οὐδεμία βελτίωσις τῶν συνθηκῶν διαθιώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἡπείρου ἐσημειώθη καὶ μετὰ τὰς συντελουμένας στὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην ἀλλαγάς.

στ) Τὸν συντελούμενον ἀφελθισμὸν τῆς Βορείου Ἡπείρου, μὲ τὴν σημειουμένην κατὰ διαφόρους τρόπους ἔξοδον τοῦ ἑλληνικοῦ δυναμικοῦ.

ΟΜΟΦΩΝΩΣ ΑΠΟΦΑΙΝΕΤΑΙ ΤΑ ΚΑΤΩΘΙ:

1. Ἐπαναθεβαιώνει, ὅτι ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ὀργανικὸν τμήμα τῆς ἐνιαίας Ἡπείρου, ἦτο πάντοτε ἠνωμένη μετ' αὐτῆς, μὲ ἀδιαφιλονίκητον τὸν Ἑλληνικὸν τῆς χαρακτήρα.

2. Θεωρεῖ ἀπαράγραπτα τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Βορείου Ἡπείρου καὶ μὴ διαπραγματεύσιμα.

3. Διαπιστώνει, ὅτι ἡ γενομένη ἄρσις τοῦ ἐμπολέμου εἰς οὐδὲν ὠφέλησε καὶ κατέστη ἐπιζημία διὰ τὸν Βορειοηπειρωτικὸν Ἑλληνισμὸν.

4. Θεωρεῖ λίαν ἐπικίνδυνον, μέχρι σημείου νὰ σημειωθῇ νέα ἐθνικὴ συμφορά, τὴν ἔξοδον Ἑλλήνων Βορειοηπειρωτῶν ἐκ τῶν ἐστιῶν των.

5. Διαπιστώνει, ὅτι τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ζήτημα κατέστη πανεθνικὸν θέμα καὶ ἡ λύσις του ἐπιτακτικὸν αἴτημα.

6. Καλεῖ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀξιοποιήσῃ τὰς διεθνεῖς συγκυρίας καὶ, μὲ ἀφορμὴν τὸ γερμανικόν, νὰ θέσῃ ἐπείγοντως ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Τεσσάρων νικητριῶν Δυνάμεων τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου τὸ ἐπὶ δεκαετίας ἐκκρεμὲς Βορειοηπειρωτικὸν ζήτημα, ἵνα εὕρῃ, ἐπὶ τέλος, τὴν δικαίαν λύσιν του. Τυχὸν ἀμέλεια θὰ θεωρηθῇ ἐθνικὸν ἔγκλημα.

7. Ὡσαύτως καλεῖ τὰ κόμματα, τὸν Τύπον καὶ τὰ λοιπὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, καθὼς καὶ πάντα δυνάμενον, νὰ ἐνημερώσουν σχετικῶς, εὐρύτατα, τὴν ἑλληνικὴν καὶ διεθνῆ κοινὴν γνώμην, ὡς καὶ τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς, διὰ τὸ δρᾶμα τῶν Βορειοηπειρωτῶν.

8. Ζητεῖ τὴν διὰ τῶν σχολικῶν βιβλίων καὶ τῆς ἐν γένει ἀγωγῆς προβολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ αὐτοῦ θέματος, ἐν τῷ πλαίσίῳ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας, ἢ ὁποῖα δεινῶς ἐκακοποιήθη.

9. Προτείνει, ὅπως τὸ σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀντιμετωπίσῃ, κατὰ τὴν παλαιάν ἐμπειρίαν καὶ τὴν τῆς ἱστορίας ἐπιταγήν, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν θέμα τῆς περιοχῆς.

10. Ὑπομνήσκει καὶ τὰ ἄλλα μεγάλα Ἐθνικὰ μας θέματα καὶ τὴν ἀνάγκην ὀργανώσεως δραστηριοτήτων, διὰ τὴν τελεσφόρον ἀντιμετώπισιν καὶ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, διπλωματικῆς καὶ λοιπῆς πλευρᾶς.

Τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ ἐπιδοθῇ ἀρμοδίως.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου εἰς τὴν θερινὴν ἔδραν τὰ Καλάβρυτα, ἐπραγματοποιήθησαν Ἱερατικά Συνάξεις εἰς τὸ Καλλιμανοπούλιον Ἐκκλησιαστικὸν Διακονικὸν Κέντρον τῶν Καλαβρύτων. Ἡ πρώτη ἐγένετο τὴν 18.8.1990 διὰ τοῦς Αἰδῆς. Ἐφημερίου τῆς Ἐπαρχίας τῶν Καλαβρύτων καὶ ἡ δευτέρα τὴν 22.8.90 διὰ τοῦς Αἰδῆς. Ἐφημερίου τῆς Ἐπαρχίας Αἰγιαλείας. Κατ' αὐτάς ἐτελέσθη θεία Λειτουργία εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τοῦ Ἰδρύματος καὶ στή συνέχεια εἰς τὴν Αἴθουσαν Τελετῶν τοῦ Ἰδρύματος ἐπραγματοποιήθη σύναξις ὅπου οἱ εἰσηγηταὶ Πρωτοπρ. π. Γεώργιος Μπίρμπας, Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος Καλαβρύτων καὶ ὁ Πανσο. Ἀρχιμ. π. Σάββας Χριστοδουλάς, Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, μὲ θεολογικὴν τεκμηρίωσιν προέβαλον τρόπους, σκέψεις καὶ ἀφορμὰς διὰ τῶν ὁποίων δύναται ὁ Ἱερεὺς νὰ καταστή ἄξιός τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του. Κατόπιν ὁ Σεπτὸς Ποιμὴνάρχης μας κ. Ἀμβρόσιος ἀνεφέρθη εἰς τὴν κρίσιν ποὺ μαστίζει γενικῶς τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ εἰς γεγονότα ποὺ ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀνυποληψίαν τῶν Ἱερέων, ἀπηύθυνε πατρικὰς συμβουλὰς καὶ νοθεσίας καὶ ἐπηκολούθησε ἐποικοδομητικὴ συζήτησις. Τέλος παρετέθη κοινὴ τράπεζα εἰς ἀτμόσφαιραν ἀδελφικῆς καὶ ἐποικοδομητικῆς ἐπικοινωνίας καὶ οἱ Ἱερεῖς ἀνεχώρησαν λίαν ἱκανοποιημένοι διὰ τὴν πνευματικὴν πανδαισίαν ποὺ παρεσχέθη ὑπὸ τοῦ Σεπτοῦ Ποιμὴνάρχου μας.

—Ἡ Αὐτοῦ Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Δημήτριος, ἐκτιμῶν τὸ πολὺπλευρον Ἱεραποστολικόν, Πνευματικόν καὶ Φιλανθρωπικόν ἔργον τοῦ Ποιμὴνάρχου μας κ. Ἀμβροσίου, ἀπέστειλεν ἐξ Ἀμερικῆς διὰ χειρὸς τῆς κ. Ἄννης Ἀνδρέου Ζαῖμη, συζύγου τοῦ κ. Ἀνδρέου Ζαῖμη, Γενικοῦ Γραμματέως Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, ἀργυροῦν ἀναμνηστικὸν Μετάλλιον ἐκ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐκ θάθρων ἀνακαινισθέντος Πατριαρχικοῦ Οἴκου.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

Ἱερά Μητρόπολις Λαρίσης καὶ Τυρνάβου

Ἀπὸ τὴν Ἱερά Μητρόπολη Λαρίσης καὶ Τυρνάβου προωθήθηκε ἡ τροποποίηση τοῦ Κανονισμοῦ διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματος Ἁγίας Παρασκευῆς Τεμπῶν.

Σύμφωνα μὲ τὴν τροποποίηση αὐτή, τὸ Προσκύνημα θὰ διοικεῖται ἀπὸ ἑνεαμελῆ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ, μὲ πρόεδρο τὸν Μητροπολίτη καὶ μέλη δύο κληρικούς καὶ ἕξι λαϊκοὺς τῆς Μητροπολιτικῆς περιφέρειας Λαρίσης καὶ Τυρνάβου.

Τὰ ἔσοδα τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματος θὰ διατίθενται:

α) Γιὰ τὶς ἀνάγκες συντηρήσεως - εὐπρεπισμοῦ του (20ο/ο), β) γιὰ τὸν Ἀσφαλιστικὸ Ὄργανισμὸ τῆς Ἐκκλησίας - Τ.Α.Κ.Ε. (6ο/ο), γ) γιὰ τὸ Ἐπι-

κοινωνικὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἰδρυμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος - Κεντρικὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ (2ο/ο), δ) γιὰ τὰ λειτουργικὰ ἔξοδα τῶν μητροπολ. Γραφείων (8ο/ο), ε) γιὰ τὴν ποιμαντικὴ, κατηχητικὴ καὶ ἱεραποστολικὴ διακονία (5ο/ο), στ) γιὰ τὴ δημιουργία Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ ξενῶνων (17ο/ο), ζ) γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς «Λογίας Φιλαδελφείας καὶ Ἀλληλεγγύης», μὲ σκοπὸ τὴν ἀντιμετώπιση ἐκτάκτων περιστάτικων, τὶς τακτικὰς ἐπιδοτήσεις πολυτέκνων καὶ ἀπόρων οἰκογενειῶν, τὴν ἐπικουρίαν ἀναξιοπαθόντων καὶ ἐνδεῶν, τὴ συμβολὴ στὴν περίθαλψη καὶ ἀποστολὴ ἀσθενῶν στὸ ἐξωτερικόν, τὴ μέριμνα φυλακισμένων κ.λπ. (10ο/ο), η) γιὰ τὴ λειτουργία οἰκοτροφείου καὶ κατασκηνώσεων, τὴν ἴδρυση «Οἴκου ἐγκαταλελειμμένων γερόντων», τὴ δημιουργία κέντρων νεότητος καὶ παιδικῆς μέριμνας, καθὼς καὶ κάθε ἄλλου κοινωφελοῦς ἰδρύματος (22ο/ο), θ) γιὰ τὴν ἀνέγερση τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ραφαήλ Πυργετοῦ - Τεμπῶν (5ο/ο) καὶ ι) γιὰ τὴ συντήρηση, ἀνακαίνιση καὶ εὐπρεπισμὸ τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ τῶν Παρεκκλησίων Κοινότητος Ραψάνης (2ο/ο) καὶ τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἴδιας Κοινότητος (3ο/ο).

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

Ἱερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Τὴν Κυριακὴν 2 Σεπτεμβρίου ἐτελέσθησαν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμοθέου τὰ ἐγκαίνια νέου Εὐαγοῦς Ἰδρύματος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας.

Τὸ Ἰδρυμα τοῦτο εἶναι Βρεφονηπιακὸς Σταθμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ ἐργαζόμεναι μητέρες τῆς περιφέρειας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως θὰ ἠμποροῦν νὰ ἐμπιστεῖνται τὰ παιδιὰ των εἰς τὴν στοργικὴν μέριμναν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Βρεφονηπιακὸς αὐτὸς Σταθμὸς εὐρίσκεται εἰς Ν. Φιλαδέλφειαν (ὁδ. Δεκελείας καὶ Ἀλεξανδρείας) καὶ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ φιλοξενήσῃ 45 θρέφῃ καὶ νήπια, στεγάζεται δὲ εἰς ἰδιόκτητον, νεόδμητον καὶ ἰσόγειον οἶκον, τὸ ὁποῖον ἔχει καταλλήλως διαμορφωθῆ, ὥστε ἡ φιλοξενία τῶν παιδιῶν εἰς αὐτὸ νὰ εἶναι ἀνετος καὶ νὰ πληροῖ ὅλους τοὺς ὅρους τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς.

Εἰς τὸν Ἁγιασμὸν τῶν Ἐγκαινίων, τὸν ὁποῖον ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ Κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, παρίσταντο ἐκπρόσωποι τῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν καὶ πλῆθος εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Εἰς τὸ τέλος τοῦ Ἁγιασμοῦ ὠμίλησε καταλλήλως ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἀναφερθεὶς εἰς τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον τὴν ἴδρυσιν τοῦ Σταθμοῦ τούτου τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ὁ Διευθυντὴς αὐτοῦ Αἰδῆς. Πρωτοπρ. Σταῦρος Ψωμιάδης.

Τὸ Ἰδρυμα τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον κατὰ σειράν, τὸ ὁποῖον διαθέτει ἡ Ἱ. Μητρόπολις, διὰ τὴν προστασίαν παιδιῶν τῆς Περιφέρειας αὐτῆς.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μητροπολίτου Κορίνθου Παναγελήμονος,
Ἐπιστολὴ ἐσωτᾶτης συμβολῆς.
Ἀθήνα 1990, σσ. 84.

Ὁ ἄγιος Κορίνθου εἶναι γνωστότατος στὸν πνευματικὸ κόσμον — ἐκκλησιαστικὸ καὶ θύραθεν — γιὰ τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνες του καὶ γιὰ τὸ συγγραφικὸ ἔργο του. Περ' ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ καὶ ποιμαντικὸ ἔργο του στὴν Ἐκκλησία, ὁ σ. ἔχει δημοσιεύσει ἕως τώρα χιλιάδες σελίδες, ποὺ ἀντιπροσωπεύουν εἴτε δικὸ του συγγραφικὸ μὶχθο, εἴτε μεταφράσεις, εἴτε καὶ Πίνακες-Ἐδρετήρια σὲ μεγάλα ἔργα, πολὺτιμα γιὰ τὴ θεωρία καὶ τὴν πράξιν τῆς Ἐκκλησίας. Πρόχειρα θὰ μπορούσαμε ν' ἀναφέρουμε τίς πρωτότυπες «Κλειδές» καὶ τὰ Ἐδρετήρια τῶν Ἱ. Κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιᾶς. Νόμων, καθὼς καὶ τοὺς Πίνακες, συστηματικοὺς καὶ λεπτομερέστατους, ποὺ συνέθεσε γιὰ τὴν πεντάτομη «Φιλοκαλία» τῶν Ἱερῶν Νηπιτικῶν, ἢ καὶ γιὰ τὸν κάθε τόμον Β.Ε.Π.Ε.Σ., δηλ. τὴν Βιβλιοθήκην τῶν Πατέρων ποὺ ἐκδίδει, χρόνιαι τώρα, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Γνωρίζω πὺς ἔχει καὶ ποιητικὸ ἔργο, μὰ ὡς τώρα τοῦτο εἶναι ἀνέκδοτον (βλ. Π. Β. Πάσχοῦ, *Θυσία αἰνέσεως*, Ἀθήναι 1978, σελ. 200 - 201).

Τὸ βιβλίον, ποὺ σήμερον μᾶς δίνει ἀφορμὴν γιὰ τοῦτο τὸ σημείωμα, εἶναι συνέχειαι παλαιότερης μεταφραστικῆς ἐργασίας τοῦ σ. Συγκεκριμένα, εἶναι ὁ Ἐπίλογος τοῦ «Γνόφου Ἀγνωσίας», ποὺ τὸν συγγραφέα του δὲν τὸν γνωρίζουμε, μὰ ξέρουμε πὺς ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας τὴ γραμμὴν καὶ τὴ διδασκαλίαν τῶν Συγγραμμάτων ποὺ ἀποδίδονται στὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην. Σ' αὐτά, λοιπόν, τὰ 13 κεφάλαια, ποὺ ὁ «μεταγλωττιστής» τοὺς μᾶς προσφέρει σήμερον σὲ μιὰ πολὺ προσεγγιμένη θεολογικὴ - πνευματικὴ γλῶσσα, ἔχουμε τὸν πνευματικὸ Ἐπίλογο καὶ τὸ μυστικιστικὸ ἀπακορύφωμα τοῦ ὅλου ἔργου «Γνόφος ἀγνωσίας», ποὺ φαίνεται νὰ προσρίζεται γιὰ ἐκλεκτὰς μονάχας ψυχὰς, ποὺ διψοῦν ἐρωτικὰ τὴν τελειότητα καὶ τὴν ἐνωσὴν τοὺς μὲ τὸ Θεόν. Πολλὰς στιγμῆς, ἐκεῖ ποὺ διαβάσει κανεὶς τὴν μετάφρασιν αὐτήν, νομίζει πὺς διαβάσει κείμενον τοῦ Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου! Ὁφείλομε πολὺ μεγάλην εὐγνωμοσύνην στὸν ἅγιον Κορίνθου γιὰ ὅλα ὅσα πρόσφερε, μὲ τόσον κόπον καὶ μὶχθο, στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τοῦτο τὸ μικρὸν σὲ ὄγκον, μὰ μεγάλο σὲ ἀξίαν ἔργον του. Σωστὰ ἔχει τονιστεῖ, πὺς τέτοια ἔργα μποροῦν ν' ἀποτελέσουν γνήσιον καὶ ἀποτελεσματικὸν ἀντίδοτον στὰ τόσα θολὰ ρεύματα ὑπόπτων μυ-

στικισμῶν τῆς Ἀνατολῆς (Ἰνδιῶν καὶ ἄλλων, μὲ τοὺς πολυποικίλους Γκουρού), ποὺ κατακλύζουν καὶ ἐπηρεάζουν βλαβερὰ τὸν τόπον μας — καὶ ἰδιαίτερα τὴ νεολαία. Ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκδοθεῖ σὲ μιὰ πιὸ ἐκυστική καὶ πιὸ προσιτὴ ἔκδοσις «τσέπης», γιὰ νὰ κυκλοφορήσει εὐρύτατα στὰ βιβλιοπωλεῖα ἢ τὰ περίπτερα.

Δὲν θέλω νὰ κλείσω τὸ σύνταγμα αὐτὸ σημείωμα, πρὶν δώσω ἕνα μικρὸν ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «Ἐπιστολὴ ἐσωτᾶτης Συμβουλῆς» (σελ. 63 - 64): «Τώρα, σὲ προειδοποιῶ γιὰ ἕνα πράγμα: ὅποιοςδήποτε (κι ἂν εἶσαι), εἴτε διαβάσεις, εἴτε ἀκροᾶσαι καὶ ἀκοῦς ἐτούτα τὰ γραφόμενά μου, καὶ εἰδικώτερα σ' αὐτὸ τὸ σημείον, ὅπου μιλῶ γιὰ τὴν διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν ποὺ ἔχουν λάθει τὴν κλήσιν γιὰ τὴν σωτηρίαν καὶ ἐκεῖνων ποὺ ἐκλήθησαν γιὰ τὴν τελειότητα, δηλαδὴ σὲ ὅποιον ἀπὸ τίς δυὸ κλήσεις αἰσθάνεσαι πὺς ἔχεις κληθῆ, πρόσεξε νὰ μὴν κρίνης οὔτε ν' ἀσχολεῖσαι καὶ νὰ κουθεντιάζεις ἐπάνω στὸ θέμα τῶν ἔργων — οὔτε τοῦ Θεοῦ, οὔτε τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ σου. Δηλαδὴ, νὰ μὴ σὲ ἀπασχολῇ ποιὸς διαθέτει τὴν παρακλήσιν κ' ἔχει λάθει τὴν κλήσιν γιὰ τὸ στάδιον τῆς τελειότητος καὶ ποιὸς δὲν ἔχει λάθει τὴν κλήσιν, ἢ γιὰ ποιὸν λόγο αὐτὸς ἔχει τὴν κλήσιν κ' ἐκεῖνος δὲν τὴν ἔχει. Ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ σφάλῃσαι, νὰ μὴν κρίνης, ἀλλὰ μόνον νὰ διαβάσεις, ν' ἀκοῦς, νὰ κατανοῆς καὶ νὰ ἐμβαθύνῃς. Ἐὰν αἰσθάνεσαι ὅτι ἔχεις λάθει τὴν κλήσιν, νὰ δοξάζῃς τὸ Θεὸν καὶ νὰ τὸν παρακαλῆς νὰ σὲ προφυλάγῃ ἀπὸ κάποια πιθανὴ πτώσιν. Ἐὰν ἄλλοι καταλαβαίνῃς ὅτι δὲν σ' ἔχει ἐπισκεφθῆ ἀκόμα ἡ κλήσιν, παρακάλεσε ἡρεμῶν καὶ ταπεινὰ τὸ Θεὸν νὰ σοῦ χαρίσῃ τὴν κλήσιν, ὅταν κ' ἐφ' ὅσον Ἐκεῖνος θελήσῃ. Μὴν προτείνῃς στὸ Θεὸν τί νὰ κάνῃ: ἄφησε τὴν Παντοκράτοριαν του νὰ κάνει ὅ,τι θέλει, καὶ Αὐτὸς μόνος ν' ἀποφασίσῃ. Ἐκεῖνος εἶναι ὄχι μόνον Παντοδύναμος, ἀλλὰ καὶ Πάνσοφος, ποὺ ἐπιθυμεῖ σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητα νὰ κάνῃ καὶ νὰ προσφέρῃ τὸ καλύτερον — καὶ γιὰ σένα καὶ γιὰ ὅλους ἐκεῖνους τοὺς εὐτυχεῖς, ποὺ βαθιὰ τὸν ἀγαπᾶνε. Εἰρήνευσε μὲ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ μὲ ὅλα ὅσα ἀγαθὰ ἕως ἐτούτης τῆς στιγμῆς κατέχεις καὶ γιὰ ὅποιον ἀπὸ τίς δυὸ κλήσεις ἔχεις λάθει. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραπονιέσαι, γιὰτὶ καὶ τὰ δυὸ εἶδη τῶν κλήσεων εἶναι πολὺτιμα».

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἀθηναγόρου Χ. Ζακοπούλου,
Μητροπολίτου Φωκίδος, Ψυχανάλουσῃ: Μύ-

θος ή Έπιστήμη; Έπιστημονικές εκδόσεις Έρας Μητροπόλεως Φωκίδος, Άμφισσα 1990, σσ. 75.

Ό Σεβ. Μητροπολίτης Φωκίδος κ. Άθηναγόρας είναι γνωστός για τις ευρύτερες σπουδές του και για τὰ επιστημονικά του ενδιαφέροντα, όπως επίσης και για την προσφορά του σέ ελληνορθόδοξες Κοινότητες του έξωτερικού. Η εργασία του PLATO ON MAN, NEW YORK 1975 πρέπει ιδιαίτερα νά μνημονευθεί.

Ό Σεβασμιώτατος με τή νέα του μελέτη έρχεται νά άγγίξει ένα σοβαρό θέμα. Η ψυχανάλυση ή, καλλίτερα, οί ψυχαναλυτικές θεωρίες και μέθοδοι, έχουν περάσει από διάφορες φάσεις έρευνας, επιστημονικής παρουσίας, τροποποίησης και άλλαγής, άποδοχής και άπόρριψης. Ός μέθοδοι έρευνας και θεραπείας έχουν δοκιμασθεί. Τώρα, ύστερα από αυτή τήν έμπειρία, τήν Έστορία τήν όποία έχει διαγράψει σέ ποιο στάδιο βρίσκεται; Ποιά είναι ή θέση της στόν άστερισμό των επιστημών; Ό Σεβασμιώτατος έπιχειρεί νά άπαντήσει.

Στόν πρόλογο του βιβλίου του θέτει με σαφήνεια τό θέμα και με επιστημονική σεμνότητα τονίζει πώς άπλώς έγγίζει τό θέμα του, δέν τό έξαντλεί. Στήν Εισαγωγή δίδει τό περιεχόμενο του όρου «Ψυχανάλυση» και δίνει τὰ βασικά του στοιχεία. Στό Α' μέρος άσκει γενικά κριτική στή θεωρία και μέθοδο τής Ψυχανάλυσης, ένω στό Β', που είναι και τό σπουδαιότερο μέρος, αναφέρεται κριτικά σέ βασικά - δομικά στοιχεία, ιδέες, άπόψεις τής Ψυχανάλυσης (Προσωπικότητα, ένστικτα, Μηχανισμοί άμυνας, στάδια ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης - άνθρωπολογικές και μεταψυχικές θέσεις, μέθοδοι θεραπείας). Στό Γ' μέρος αναφέρεται στίς άλλες ψυχαναλυτικές σχολές, ψυχολογίες του δάθους καλλιτέρα, στούς μαθητές, συνεργάτες, συνεχιστές και και αντίπαλους του S. FREUD, όπως επίσης και στίς καινούργιες κατευθύνσεις στήν Ψυχολογία. Και τελειώνει τήν εργασία του ό Σεβασμιώτατος με τήν έκθεση των συμπερασμάτων τής μελέτης του.

Βασικά χαρακτηριστικά τής επιστημονικής εργασίας του Μητροπολίτου Φωκίδος είναι:

1) Η σαφήνεια, με τήν όποία εκθέτει τις άπόψεις του. Δέν υπάρχει κάτι τό νεφελώδες ή τό σκοτεινό στίς σκέψεις του, όπως βλέπουμε σέ πολλά κείμενα, ήθελήμένα ή από άγνοια. 2) Η επιστημονική έκφραση και ή κατοχύρωση. Ό λόγος στό κείμενό του κινείται σέ σοβαρό, ύψηλό επίπεδο. Κατέχει τό θέμα του, τό αντιμετωπίζει ύπεύθυνα, δέν έξάγει αυθαίρετα συμπεράσματα. 3) Ό συγγραφέας δέν εκφράζεται δογματικά, δέν τηρεί δογματική στάση στήν έκφορά των σκέψεών του, αλλά τόν διακρίνει κριτική προσπάθεια, διαλογι-

κή, διαλεκτική διάθεση θά μπορούσαμε νά πούμε. 4) Η βιβλιογραφική του ένημέρωση. Ό συγγραφέας κατέχει τό θέμα του, γνωρίζει τί έχει ειπωθεί, τί έχει γραφεί γύρω από τό θέμα του, στηρίζει τις άπόψεις του. Έρχεται όπλισμένος νά αντιμετωπίσει τό πρόβλημα που τίθεται και είναι ένα τόσο μεγάλο πρόβλημα. 5) Η γλώσσα του. Είναι ή σύγχρονη, άπλή νεοελληνική γλώσσα, που άνετα διαβάζεται από επιστήμονα, διακουόμενο, αλλά και από κάθε φιλομαθή άναγνώστη.

Ό Σεβασμιώτατος στό έρώτημα που θέτει άπαντά, πώς ή Ψυχανάλυση: 1) είναι επιστήμη και 2) πώς οδηγείται σέ ύπερβολές, που ούτε άποδεικνύονται επιστημονικά, ούτε καταξιώνονται θεραπευτικά. Καταδεικνύει ως ποιο σημείο είναι επιστήμη και από ποιο σημείο και πέρα οδηγείται σέ ύπερβολές. Δέν άρνείται τή σημασία της για τήν διερεύνηση τής προσωπικότητας, ως επίσης και τής ψυχοπαθολογίας τής ανθρώπινης συμπεριφοράς, ούτε τήν άπορρίπτει εκ προοιμίου ως θεραπευτική μέθοδο. Από τή στιγμή όμως που έμφανίζεται ως άποκλειστική θεωρία και μέθοδος και τείνει νά άποβεί βιοθεωρία και μάλιστα κοσμοθεωρία, με τὰ γνωστά άρνητικά της σημεία (άπαισιοδοξία, έλλειψη μεταψυχικής πίστης, σφαλερή έκκίνηση από «τή λήψη του ζητουμένου») ύφίσταται τόν κριτικό έλεγχο του Σεβασμιώτατου, που οδηγείται ως τήν άμφισόηση. Συμπερασματικά, ή εργασία του Μητροπολίτη Φωκίδος κ. Άθηναγόρα, αν λάβουμε ύπόψη μας και τήν προλογική του δήλωση, πώς άγγίξει μόνο τό θέμα του, είναι μια αξιόλογη, σοβαρή μελέτη.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡ. ΜΠΟΣΙΝΑΚΗΣ

Τί του Καράντζαλη, Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως, ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (1867 - 1922), σσ. 40, Άθήναι 1990.

Άκολουθών τήν παράδοση του Άλεξανδρινού Θρόνου και μάλιστα τήν του προκατόχου του Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εύστρατιάδου και συνεχίζων τόν γνωστόν εις τόν θεολογικόν χώρον γραπτόν του λόγον ό Σεβασμιώτατος Άγιος Λεοντοπόλεως κύριος Τίτος Καράντζαλης έφερον εις φώς διά τής έν λόγω εκδόσεως και άλλην μίαν πηγήν περί του σπουδαίου εκείνου άνδρα τής Έωνίας Χρυσστόμου Καλαφάτη († 1922) μετά τής μνήμης του όποίου συνδέονται όλοι όσοι σκέπτονται ως Όρθόδοξοι και Έλληνες.

Του προλόγου του εκδότου (σελ. 7 - 8) ακολουθεί λίαν κατατοπιστικόν βιογραφικόν σημείωμα εις τό ό-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου τοῦ Ν. 817)1978, Κανον. 13)70 «περὶ Ἱεροκηρύκων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ΦΕΚ. Α' - 242) τὸ Ν. 817) 1978 παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 25 (ΦΕΚ 170/Τ.Α/5.10.78) «περὶ μετατροπῆς θέσεων Διακόνων εἰς τοιαύτας Ἱεροκηρύκων» καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 582)2.7.80 Π.Δ. «περὶ κατανομῆς θέσεων Ἱεροκηρύκων εἰς Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν 2 κενῶν θέσεων Ἱεροκηρύκων τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους ὅπως ὑποβάλλουν ἡμῖν ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, αἴτησιν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπομένων δικαιολογητικῶν.

Μυτιλήνη, 10 Σεπτεμβρίου 1990

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

ποῖον περιλαμβάνονται ὅσα περὶ τοῦ αὐτιδίου ἐλέγχθησαν κατὰ καιροὺς (σελ. 9 - 12) ὡς ἐπίσης καὶ βασικὴ περὶ αὐτοῦ βιβλιογραφία.

Τούτων ἔπονται (σελ. 13 - 37) αἱ ἀνέκδοτοι καὶ ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας διασωθεῖσαι ἰδιόχειροι ἐπιστολαὶ τοῦ Χρυσοστόμου Καλαφάτη, ὡς Ἀρχιδιακόνου, Μεγάλου Πρωτοσυγγέλλου, Μητροπολίτου Δράμας καὶ Μητροπολίτου Σμύρνης, πρὸς τοὺς Πατριάρχας Σωφρόνιον καὶ Φώτιον καὶ τοὺς Πατριαρχικούς Ἐπιτρόπους Ἀλεξανδρείας καὶ Καίρου Μητροπολίτας Τριπόλεως Θεοφάνη καὶ Χαλεπίου Νεκτάριον (τὸν μετὰ ταῦτα Μέμφιδος). Ἡ ἀπλή καὶ μόνον μελέτη τούτων δεικνύει τὴν ἀνεσιν τοῦ Ἀποστολέως εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, κεκοσμημένης, θεδαίως, διὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὕφους καὶ δὴ τοῦ φαναριώτικου, τὴν ἐνασχόλησιν του καὶ μετὰ τὰ καθημερινὰ προβλήματα τοῦ Ποιμνίου του καὶ τὴν πλήρη ἐνημέρωσιν του διὰ τὰ συμβαίοντα εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὸν καὶ Ἐθνικὸν χῶρον τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ βιογράφος τοῦ Ἱερομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης εἰς τὸ μέλλον θὰ εὕρῃ ἀγνωστα ἕως τοῦ νῦν στοιχεῖα διὰ τῶν ὁποίων ἢ σκιαγραφεῖς τῆς ἰσχυρᾶς προσωπικότητος τοῦ ἐν λόγῳ Ἱεράρχου θ' ἀποδῇ ἀρτιωτέρα. Ἐνεκα τούτου εἰς τὸν πεπαιδευμένον Ἱεράρχην κύριον Τίτον ὀφείλονται ὄχι μόνον λόγοι ἐπαίνου, ἀλλὰ καὶ τιμαὶ διὰ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν Γραμματεῖαν τῆς συγχρόνου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

Ἀρχιμ. ΤΙΤΟΣ Κ. ΧΟΡΤΑΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἡλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38, παράγρ. 2 τοῦ Νόμου 590)77 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις:

α) Ἐ φ η μ ε ρ ῖ ω ν: 1. Ἱ. Ν. Προφήτου Ἡλίας Κουζουλίου. 2. Ἱ. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Μαραθιάς. 3. Ἱ. Ν. Ἀγίων Θεοδώρων Ὀρεινῆς. 4. Ἱ. Ν. Ἀγίου Κωνσταντίνου Σιρμπανίου.

β) Δ ι α κ ό ν ω ν: 1. Ἱ. Ν. Ἀγίου Σπυριδωνος Πύργου καὶ 2. Ἱ. Ν. Ἀγίας Τριάδος Βάρδας, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πύργῳ τῆ 17ῃ Σεπτεμβρίου 1990

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Ἀγίου Γεωργίου Νεαπόλεως, β) Ἀγίου Ἀθανασίου Εὐδόσμου καὶ γ) Κοιμ. Θεοτόκου Δενδροποτάμου, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Νεαπόλει τῆ 17ῃ Σεπτεμβρίου 1990

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱ. ναῷ Ἀγίου Σπυριδωνος Σπάρτης, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/ιβ' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως εἰς τὸ

Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σπάρτῃ τῇ 21ῃ Σεπτεμβρίου 1990

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 37 παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικῶ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδος Πατρῶν,

καλοῦμεν τοὺς θυλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ αὐτοῦ Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Πάτραις τῇ 27ῃ Σεπτεμβρίου 1990

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Λήμων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγ. Τριάδος Μυρίνης, 2) Κοιμ. Θεοτόκου Μυρίνης, 3) Εἰσοδ. Θεοτόκου Βάρους, 4) Ἁγ. Δημητρίου Κοινοπουλίου, 5) Εὐαγγ. Θεοτόκου Μούδρου, 6) Ἁγ. Δημητρίου Παναγίας, 7) Εἰσοδ. Θεοτόκου Πορτιανοῦ, 8) Ἁγ. Ἀναργύρων Δάφνης, 9) Κοιμ. Θεοτόκου Κορονοῦ, 10) Ἁγ. Δημητρίου Λύχνων, 11) Ἁγ. Δημητρίου Πλάκας, 12) Ἁγ. Νικολάου Σκανδάλης, 13) Κοιμ. Θεοτόκου Τσιμανδριῶν, 14) Ἁγ. Ἰωάννου Φυσίνης καὶ 15) Ἁγ. Γεωργίου Ἀγγαριῶνων, καλοῦμεν τοὺς θυλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μυρίνῃ τῇ 24ῃ Σεπτεμβρίου 1990

† Ὁ Λήμων ἹΕΡΟΘΕΟΣ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στῇ σειρά «Ἡ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΓΙΑ ΣΑΣ ΠΑΙΔΑΚΙΑ» κυκλοφόρησαν σὲ τετραχρωμία τὰ τεύχη:

- ★ Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ
- ★ Η ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
- ★ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΓΕΝΝΗΣΑΡΕΤ

ἔτοιμάζεται τὸ τεύχος:

- ★ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ (Α' καὶ Β').

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Παραμυθίας ΤΙΤΟΣ

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἑσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Συμπεράσματα καὶ μηνύματα ἐκ τῶν επισκέψεων τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἑλλάδα.

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἱερά Ἀκολουθία ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος.

Μητροπ. Θήρας Παντελεήμονος, Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου κ.λπ. Φιλάρετος († 8.6.1961).

Κ. Δ. Κωνσταντινίδου, Ὁ Χριστιανισμὸς ὡς παράγων ψυχικῆς ὑγείας.

Ἀρχιμ. Γεροθέου Βλάχου, Ἡ πάλη πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας.

Ἀρχιμ. Μακαρίου Βαργλά, Τὸ ὀργανωτικὸ πρότυπο τοῦ Παχωμιανοῦ Κοινοβίου.

Πρωτοπρ. Ἀντωνίου Ἀλεβιξοπούλου, Εἰσελὴ τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας στίς χῶρες τοῦ Ανατ. Συνασπισμοῦ.

Διάκ. Χρυσ. Σαββάτου, Ἡ σύγχρονος προβληματολογία διὰ τὴν ποιμαντικὴν διάστασιν τοῦ ἔργου τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας...

Σπ. Παξιμαδά, Στ. Παγώνη, Σπ. Μαρέττου, Στοιχεῖα ἱατρικῆς στήν Κ. Διαθήκη.

Ἰω. Φ. Ἀθανασοπούλου, Ὁ Διδάσκαλος τῆς Καλαμάτας, μοναχὸς Γεράσιμος Παπαδόπουλος (1763 - 1844).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἑκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.